

Møte fredag den 17. november kl. 10

President: L o d v e S o l h o l m

D a g s o r d e n (nr. 17):

1. Utenriksministerens redegjørelse i Stortingets møte 14. november 2000 om Norges medlemskap i FNs sikkerhetsråd
2. Innstilling frå utenrikskomiteen om endringar på statsbudsjettet for 2000 under kapittel administrerte av Utanriksdepartementet (Innst. S. nr. 28 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 5 (2000-2001))
3. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av en avtale av 30. november 1999 om etablering av et rådgivende senter for WTOs regelverk (Innst. S. nr. 26 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 8 (2000-2001))
4. Innstilling frå næringskomiteen om kapitalutvidelse i Statkorn Holding ASA (Innst. S. nr. 27 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 4 (2000-2001))
5. Referat

Presidenten: Representanten Fridtjof Frank *Gundersen*, som har vore permittert, har igjen teke sete.

Den innkalla vararepresentanten for Troms fylke, Ruth *Stenersen*, har teke sete.

Det ligg føre følgjande permisjonssøknader:

- frå representantane Gunn Karin *Gjul*, Torny *Pedersen* og Jan Tore *Sanner* om permisjon i tida frå og med 22. november til og med 24. november
- frå representanten Hilde Frafjord *Johnson* i dagane 22. og 23. november, alle for å delta på sjette partskonferanse under FNs klimakonvensjon i Haag

Etter forslag frå presidenten vart samrøystes vedteke:

1. Søknadene blir behandla straks og innvilga.
2. Følgjande vararepresentantar blir innkalla for å møte i permisjonstida:

For Akershus fylke: Julie *Christiansen*

For Nordland fylke: Bjørnar *Olsen*

For Rogaland fylke: Olaf *Gjedrem*

For Sør-Trøndelag fylke: Inga *Balstad*

Val av settepresidentar

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det blir valt to settepresidentar for Stortingets møte i dag – og ser det som vedteke.

Presidenten ber om forslag på settepresidentar.

Carl I. Hagen (Frp): Jeg tillater meg å foreslå Ursula Evje og Kenneth Svendsen.

Presidenten: Ursula Evje og Kenneth Svendsen er foreslått som settepresidentar. – Andre forslag ligg ikkje føre, og Ursula Evje og Kenneth Svendsen er samrøystes valde som settepresidentar for dagens møte.

Representanten John I. Alvheim vil sette fram eit privat forslag.

John I. Alvheim (Frp): Jeg legger frem forslag om dekning av kostnader til hjemmebasert dialyse som behandling for kronisk nyresvikt.

Presidenten: Forslaget vil bli behandla etter reglementet.

Oppmoding om å fråvike finanskomiteens frist for avgiving av budsjettinnstillingane

Presidenten: Presidenten vil så gjere merksam på § 19 i Stortingets forretningsorden og den fristen som er fastsett for finanskomiteen si avgiving av Budsjett-innst. S. I og Budsjett-innst. S. nr. 1, jf. andre og tredje ledd. Der er det bestemt at finanskomiteen seinast den 20. november skal gi dei nemnde innstillingane.

Finanskomiteen har vendt seg til Presidentskapet og oppmoda om at ein fråvik den fastsette fristen, og at ny frist for den komiteehandlinga som no går føre seg, blir sett til 23. november.

Presidenten vil på denne bakgrunnen foreslå for Stortinget at ein fråvik den fristen for avgiving som er fastsett i § 19 andre ledd, og at ny frist blir sett til 23. november.

Carl I. Hagen (Frp): At man sannsynligvis må utsette fristen, er det ikke noen vei utenom, slik som regjeringspartiet og de tre tidligere regjeringspartier har – for å si det rett ut – somlet med det som har ligget i kortene, at de skulle forhandle om et budsjettkompromiss, siden i sommer. Det har tatt usedvanlig lang tid, og de kunne ha satt i gang langt tidligere.

Det som imidlertid nå er et problem, og som kan bli et demokratiproblem, er at opposisjonen ikke vil få den nødvendig anledning til å respondere på et eventuelt forlik mellom regjeringspartiet og de tre tidligere regjeringspartier. Vi kan derfor ikke slutte oss til å utsette fristen til den 23., som presidenten nå har foreslått, det er umulig å ta stilling til en ny frist før vi er kjent med dette forliket. Hvis forliket er sånn som det kanskje tradisjonelt har vært, hvor man har flyttet på noen få ting, er det ikke noe problem, men ifølge pressen og medias dekning kan det kanskje forventes omfattende endringer i det budsjettet som opposisjonen ved SV, Høyre og Fremskrittspartiet hittil har basert arbeidet på. Og hvis det kommer omfattende endringer, i nærheten av det som ligger i medias dekning, er det fullstendig uforvarlig å forvente at opposisjonen skal kunne forholde seg til et reelt sett nytt budsjett, og kanskje masse ny lovgivning på bare noen timer.

På vegne av Fremskrittspartiet vil jeg derfor si at vi tar forbehold om, hvis det skulle bli et vedtak på den 23., å komme tilbake til Stortinget i plenum med andre forslag når det gjelder endelig avgivelsestidspunkt. Vi må se forliket før vi kan ta stilling. Basert på den forutsetningen og det forbeholdet vil vi akseptere presidentens forslag,

men vi vil ikke føle oss forpliktet av fristen den 23. november. Hvis forliket blir omfattende, vil vi ta forbehold om å komme tilbake i plenum.

Per-Kristian Foss (H): Som det har fremgått av avisene, har forhandlingspartiene nå arbeidet i 41 dager med et opplegg som ikke Stortinget, ei heller Stortingets organer, Stortingets fagkomiteer for dette spørsmålet, er kjent med. Vi blir etter planen kjent med dette i ettermiddag. Slik finanskomiteens arbeidsopplegg er etter den søknad som nå ligger på bordet, gir det opposisjonspartiene ingen mulighet for samlet som gruppe å ta standpunkt til helt nye forslag. Vanligvis er den type henvendelser omforent fra komiteens side. At det skulle bli utsettelse, har komiteen selvfølgelig vært innforstått med – man er i stand til å lese almanakken enten man sitter i forhandlinger eller eventuelt i opposisjon – men datoen for dette er ikke omforent. Det er helt uforsvarlig å anbefale et sånt opplegg etter Høyres gruppes syn. Derfor vil jeg antyde for presidenten at forslaget ikke behandles nå, men tas opp i nytt møte over helgen. Det gir oss muligheter for å ta standpunkt og sette en realistisk frist som gjør at alle Stortingets partier kan delta i arbeidet.

Dag Terje Andersen (A) (finanskomiteens leder): Spørsmålet om eventuell utsettelse av fristen for avgivelse var oppe i det siste komitemøtet. Der ble det fra komiteen ytret ønske om allerede da å varsle presidentskapet om at fristen sannsynligvis måtte flyttes, uten at en da kunne si noe om hva som var en naturlig ny frist. Da var vi innforstått med at det måtte fastsettes en ny frist. Etter henvendelse fra Presidentskapet er den fristen som ble antydnet, den presidenten nå har foreslått. Utgangspunktet for den fristen som nå foreligger, er at tiden fra reell til formell avgivelse er romslig nok til å følge en ordinær kjøreplan, og den tiden dokumentene ligger ute fra formell avgivelse til debatt i salen, holder i timer – godt og vel – i forhold til de regler som gjelder for hvor lenge den type dokumenter skal ligge ute. Fristen er derfor foreslått utsatt tre dager, da holder resten av løpet slik at Stortingets dager for debatt av finansinnstillingen ikke behøver å endres.

Jeg er selvfølgelig innforstått med det representanten Hagen konkluderte med, at skulle det vise seg umulig for opposisjonspartiene å gå gjennom det opplegget som kommer, er vi i en ny situasjon. Den fristen som er satt nå, er satt med det som bakgrunn og på bakgrunn av den behandlingen i komiteen som konkluderte at det er bedre å utsette fristen enn å ha for dårlig tid til å få en ansvarlig behandling innenfor fristen.

Jeg støtter presidentens forslag.

Øystein Djupedal (SV): Finanskomiteen har fått seg forelagt en revidert arbeidsplan som innebærer at finanskomiteen i dag skal meddeles om det blir et forlik, og også hovedpunktene i dette forliket. Etter hva vi er kjent med gjennom media, er dette et svært omfattende forlik, som berører svært mange kapitler og poster, bl.a. fordi en del av de større endringene som er annonsert i media, er

momskompensasjon og også kompensasjon for konjunkturavgift, som da berører 01-poster over hele budsjettet. Det vil i praksis være svært vanskelig for opposisjonen å finne ut om denne kompensasjonen, som åpenbart skal tas fra mange poster, er riktig. Opposisjonen vil ha mange spørsmål til departementet, og vi vil faktisk ha behov for en helt ny budsjettbehandling. Dette betyr at vi vil ha bruk for lengre tid enn det som er antydnet ut fra den arbeidsplanen som komiteen nå har fått seg forelagt. Det eneste forsvarlige, når finanskomiteen i dag får seg forelagt om det blir et forlik, og også hovedpunktene i dette forliket, vil være at Stortinget i plenum tidlig neste uke tar stilling til hvordan en forsvarlig fremdriftsplan kan være, slik at opposisjonen får muligheten til å sette seg inn i det som i realiteten er et helt nytt statsbudsjett i forhold til det som vi nå har brukt mer enn 40 dager på å sette oss inn i. Vi vil få et og et halvt døgn – i beste fall – hvis denne arbeidsplanen følges, og det er, med all respekt, svært vanskelig å forholde seg til for oss.

Så det representanten Foss antyder, at Stortinget i plenum på mandag eller tirsdag tar stilling til en videre fremdrift av statsbudsjettets behandling, er etter SVs mening en klok fremgangsmåte.

Siv Jensen (Frp): Jeg må innrømme at jeg er relativt sjokkert over at dette er oppe til behandling i Stortinget i dag.

For det første er ikke dette en fremdriftsplan som er omforent i finanskomiteen. Finanskomiteen mottok den på mail i går, som et utkast til ny fremdriftsplan. Det er helt vanlig at komiteene behandler dette først og så går videre til Stortinget med det.

Som sekretær i finanskomiteen var jeg heller ikke på forhånd orientert om dette, noe jeg synes er relativt spesielt, i og med at ledelsen i komiteene som regel omforener den type ting før de legges frem. Jeg var altså helt ukjent med det før jeg mottok det på mail på lik linje med den øvrig komite.

Det er også lagt opp til at opposisjonen skal svare så mye den makter innen kl. 23 lørdag kveld. Det betyr at vi ikke får mange timene på å se igjennom et muligens veldig omfattende forlik og ta stilling til det. I tillegg vet vi at departementet har antydnet at de trenger 36 timer før de kan svare på spørsmål fra opposisjonen knyttet til dette. Og det sier seg selv at det vil være omtrent umulig for opposisjonspartiene å forholde seg på et saklig grunnlag til det eventuelle forliket.

Så det er all mulig grunn til å være varsom med å presse dette gjennom, hvis man ønsker at denne salen skal kunne forholde seg til saker på normal, demokratisk måte.

Valgerd Svarstad Haugland (KrF): Eg skal ikkje forlengja dette møtet med eit langt innlegg, men eg har lyst til å peika på dei momenta Dag Terje Andersen hadde i sitt innlegg i forhold til framdriftsplanar og tidsfristar.

Eg skjønar at resten av opposisjonen reagerer på at vi må utsetja fristen – eg forstår den reaksjonen – men mei-

ner likevel at det er mogleg å gjennomføra løpet ut frå dei tidsfristane som presidenten gjorde greie for. Så eg vil berre kort seia at eg støttar forslaget frå presidenten.

Dag Terje Andersen (A): Bare for ordens skyld: Når representanten Siv Jensen nevnte den fristen som departementet har satt – 36 timer – er det den vanlige fristen for oppfølgingsspørsmål på alternativ som er lagt inn i den siste runden. Så poenget er at med det løpet som er lagt opp nå, er den vanlige tidsrammen for å kunne stille spørsmål, legge inn merknader osv. på plass. Det var grunnen til at avgivelsesdatoen, etter anmodning fra Presidentskapet om å fastsette en dato, ble foreslått til en dato som gjør det mulig å få til et sånt løp, pluss at en skulle opprettholde de to dagene som er satt av til finansdebatt i salen. Det tror jeg kanskje ville være en fordel for noen.

Som jeg sa i mitt første innlegg, har jeg forståelse for at de andre partiene eventuelt kan trenge noe lengre tid enn det som er vanlig rutine. Skulle det være behov for det, har jeg, som jeg sa, selvfølgelig ikke noe imot det. Alle er tjent med at budsjettbehandlingen blir så grundig så mulig. Men jeg mener at vi faktisk har et problem. Når avgivelsesfristen er mandag, og vi her diskuterer å fråvike reglementet, vil jeg tro at det er et formelt problem for oss hvis vi ikke innen mandag, når avgivelsesfristen faktisk er, har et vedtak i salen om en utsettelse. Jeg går ut fra at det var det som var poenget med at Presidentskapet bad om å få en ny dato, sånn at saken kunne behandles. Skulle Stortinget, hvis det er i tråd med reglementet, finne på å utsette datoen uten å angi fast ny avgivelsesdato, ville det for så vidt ikke påvirke løpet i forhold til å rekke det innen den datoen dersom det er praktisk mulig. Dette må jeg be om presidentens vurdering av, for som sagt, det er en formalitet at det er en bestemt dato for avgivelse. Og hvis vi ikke sier noe annet i dag, gjelder den datoen for avgivelse.

Dette bør Stortinget rydde opp i, ellers må vi ha møte mandag. Og det er faktisk meningen at Stortinget ikke skal møtes mandag. Jeg ber om at en tar hensyn til at det er korrekt det vi gjør. Det vi har lagt opp til nå, er korrekt – det kan finnes andre modeller.

Jan Petersen (H): Jeg tror lederen i finanskomiteen har rett i at vi nå har et problem, dvs. vi har ikke bare ett problem her, vi har mange problemer. Og det ene problemet er at forlikspartnerne har brukt ubegripelig lang tid i denne prosessen – svært lang tid. Det er det som er problemets utgangspunkt.

Det som ytterligere har forsterket det, er at noen av forhandlingspartnerne offentlig ikke engang har synliggjort sine utgangspunkter, slik at vi vel har hatt en prosess som har vært mer lukket enn noensinne. Og det gir oss problem nr. 2, nemlig et demokratiproblem. Det må være innsikt i de prosessene som foregår, og med de tidsrammene som det legges opp til, blir det meget vanskelig.

Jeg vil gi forlikspartnerne det rådet at når man har brukt opp så mye tid på andres vegne, bør man være

usedvanlig myk med hensyn til å lytte til den opposisjonen som er i Stortinget, og som må ha skikkelige arbeidsvilkår.

Øystein Djupedal (SV): Jeg vil gjerne få understreke det som representanten Petersen her sa, for det er i grunnen det som er sakens kjerne. Det er ikke opposisjonen i Stortinget som har gjort at denne fristen må utsettes eller forlenges, det er posisjonen og dem som man nå forhandler med. Det betyr at vi står overfor et betydelig demokratisk problem, siden det ikke er synliggjort et eneste standpunkt så langt om hva man forhandler om. Det betyr at de tre partiene, Høyre, Fremskrittspartiet og SV, i det som er komiteens foreløpige innstilling, har lagt inn alle sine primærstandpunkter på skatter og avgifter og på alle andre spørsmål knyttet til et statsbudsjett. Vi vet pr. dato altså ingenting om hva som ligger der. Og etter det vi blir fortalt, er det nesten snakk om et helt nytt statsbudsjett. Så vil fristen for oss i opposisjonen være åtte timer til å legge inn nye standpunkter, fra lørdag og utover lørdag natt. Det er klart at dette er helt uholdbart. Og det bringer oss over til spørsmålet om det er praktisk mulig. Ja, det er mulig at det er praktisk mulig, men er det demokratisk holdbart? Åpenbart ikke!

Det man også skal tenke igjennom, er at det man i dag gjør, muligens kan lage presedens for fremtidige budsjettbehandlinger. Da er det ikke sikkert at konstellasjonen er akkurat den samme som i dag. Det betyr at man skal være veldig ydmyk i forbindelse med opposisjonens ønske om forlenget frist for å få en forsvarlig behandling av statsbudsjettet.

Jeg fremmer det forslaget som hr. Foss antydet. Det er riktignok ikke berømmet møte i Stortinget på mandag, men det er formelt ikke noe problem. Stortinget kan kalles sammen på svært kort varsel. Jeg tror at det er klokt at Stortinget tar stilling til dette spørsmålet når vi vet innholdet i det statsbudsjettforliket som åpenbart skal komme til finanskomiteen i dag kl. 16. Før den tid vet vi ingenting, og vi vet heller ikke omfanget at det arbeidet som pålegges opposisjonen for å få en forsvarlig behandling.

Carl I. Hagen (Frp): Finanskomiteens leder, Dag Terje Andersen, har selvsagt helt rett i at det formelt er viktig at Stortinget i plenum fatter et vedtak om at fristen 20. november, som er fastsatt i § 19 i forretningsordenen, ikke vil bli gjort gjeldende, og at man må vedta at den fristen fravikes. Det er helt korrekt. Det aksepterte jeg også i mitt første innlegg.

For ryddigheten når det gjelder formalitetene – det er kommet frem fra flere opposisjonspartier at man ikke føler seg beredt til å fastsette ny tidsfrist, og i forslaget som presidenten leste opp, er det en setning hvor det står at ny frist settes til 23. november – vil jeg på vegne av Per-Kristian Foss og meg selv få lov til fremme følgende alternative forslag:

«Bestemmelsen i § 19, annet ledd, i Stortingets forretningsorden om avgivelse av finansinnstillingen senest 20. november fravikes.

Stortinget fastsetter i et senere møte ny tidsfrist for avgivelse av finansinnstillingen.»

Da behøver vi ikke noe ekstraordinært stortingsmøte på mandag, men det kan tas opp basert på de drøftelser som skjer ordinært i finanskomiteen og sikkert også mellom opposisjonspartiene, når vi er rede til å fastsette en ny dato. Så kan det formidles slik at det kan tas opp til ny behandling.

Dersom presidenten opprettholder sitt forslag, ber vi om alternativ votering mellom forslaget om ny tidsfrist den 23. november og forslaget om at Stortinget fastsetter ny tidsfrist i et senere møte.

Dag Terje Andersen (A): Den måten å løse dette på som nå ble antydning, har vi selvfølgelig ingenting imot. Det er for så vidt etter henvendelse fra Presidentskapet at vi har kommet tilbake med en ny dato. Og i den grad vi løser problemet ved at vi faktisk vedtar at den 20. november skal fravikes – som egentlig ikke var en del av de første innleggene her – så har vi formalitetene på plass.

Som jeg sa: Løpet med de datoene som er foreslått, innebærer at vi har rom til de frister som gjelder for forsvarelig behandling. Det er heller ikke slik som representanten Djupedal sa, at det er siste frist lørdag natt. Det er faktisk første frist for å legge inn nye svar, og det er mange frister etter det. Så det er mulig å få til et ansvarlig løp i forhold til den antydning datoen. Men det er helt i orden for oss at vi ikke fastsetter noen ny dato, bare vi sørger for at Stortinget ikke bryter sitt eget regelverk ved å oversitte den 20. november.

Presidenten: Presidenten vil då spørje om det er slik å forstå at Arbeidarpartiet, Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet og Venstre kan stø forslaget frå Carl I. Hagen, framsett på vegner av Per-Kristian Foss og Carl I. Hagen; Øystein Djupedal har vore inne på det same. For det viktigaste, som det har vore sagt her, er at fråviking av § 19, som set fristen til den 20., blir vedteke. Sidan det ikkje er møte i Stortinget korkje måndag eller tysdag, kan det tidlegast på onsdag eventuelt bli fastsett ein ny dato. Den 23., som presidenten nemnde i sitt forslag, er på torsdag – for den som ikkje har orden på kalenderen sin. – Det ser ut til at presidenten kan trekke sitt forslag.

Då vil presidenten la votere over forslaget frå Carl I. Hagen:

«Bestemmelsen i § 19, annet ledd, i Stortingets forretningsorden om avgivelse av finansinnstillingen senest 20. november fravikes.

Stortinget fastsetter i et senere møte ny tidsfrist for avgivelse av finansinnstillingen.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Carl I. Hagen vart samrøystes vedteke.

Presidenten: Det er vidare Presidentskapet sitt mål at finansdebatten skal gå føre seg måndag den 27. november og tysdag den 28. november som tidlegare fastsett. Det er klart at om fristen blir langt utover den 23. november, vil

det også måtte kunne fråvikast. Men det får vi ta i eit seinare møte i Stortinget.

Så vil presidenten foreslå at dagens møte om nødvendig held fram utover den reglementsmessige tida for formiddagsmøte, kl. 15.00, til sakene på dagens kart er ferdigbehandla. – Det er vedteke.

S a k n r . 1

Utenriksministerens redegjørelse i Stortingets møte 14. november 2000 om Norges medlemskap i FNs sikkerhetsråd

Presidenten: Etter ønske frå utanrikskomiteen vil presidenten foreslå at lengste taletid for hovudtalarane frå kvar partigruppe og medlemmer av Regjeringa blir sett til 10 minutt og for dei andre talarane 5 minutt.

Vidare vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå hovudtalarane frå kvar partigruppe og fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av Regjeringa.

– Det er vedteke.

Einar Steensnæs (KrF): Utenriksministeren refererte i sin redegjørelse til Stortinget tirsdag til en ganske omfattende liste av spørsmål og problemstillinger som Norge vil bli møtt med som kommende medlem i Sikkerhetsrådet. En del av den oppsummering og vektlegging som utenriksministeren gav uttrykk for, er vi i Kristelig Folkeparti godt fornøyd med. Redegjørelsen inneholdt vel ingen nye, overraskende problemstillinger. Det var snarere en mer deskriptiv, refererende gjennomgang av aktuelle spørsmål, som vi som medlem i Sikkerhetsrådet må forholde oss til. Ved siden av selve gjennomgangen hadde jeg for min del håpet at utenriksministeren også ville ta med noe om den strategiske tenkningen for hvordan Regjeringen ønsker å bruke sikkerhetsrådsmedlemskapet til også å sette nye eller mindre fokuserte, men likevel viktige saker på den politiske dagsorden. Den muligheten tror jeg nemlig vi for vår del også skal nytte i en slik situasjon.

Kristelig Folkeparti støtter de norske prioriteringene og forslag til håndtering, slik dette ble presentert i redegjørelsen. Utenriksministeren fokuserte på tre hovedområder: For det første fokus på forebygging og de underliggende årsaker til krig og konflikt, for det andre fokus på fredsoperasjoner og for det tredje ikke minst fokus på Afrika.

Jeg er særlig glad for og enig i den sistnevnte prioriteringen, fokus på Afrika. Det er nødvendig og høyst berettiget ut fra de behov og utfordringer som dette kontinentet står overfor. Jeg er derfor glad for den oppmerksomhet som utenriksministeren gav disse spørsmålene i sin redegjørelse.

Norge er alminnelig kjent og anerkjent for sitt engasjement i freds- og forsoningsarbeid, og jeg våger å tro at det vil være forventninger blant mange land til at vi aktivt bidrar med vårt medlemskap til nytenkning, våger å

trakke utenfor kjente spor og dermed også bidra til en vitalisering og fornyelse i Sikkerhetsrådets arbeid. Det kan virke litt ambisiøst og freidig, men jeg tror faktisk at slike forventninger fins blant mange land når Norge nå gjør sin entré i Sikkerhetsrådet. Det var mindre anslag til en slik tenkning i utenriksministerens redegjørelse, men det betyr jo ikke at det ikke er arbeidet med slike problemstillinger, så jeg vil gjerne benytte anledningen til å utfordre utenriksministeren til å utvikle synspunkter på dette området.

La meg for egen del nevne noen elementer som jeg synes det ville være naturlig å ta med i en slik strategi.

For det første: En av de viktigste utfordringene er knyttet til Sikkerhetsrådets egen betydning og rolle, nemlig å hindre at Sikkerhetsrådet blir handlingslammet og passivisert i aktuelle konfliktsituasjoner. I skyggen av den etablerte vetoretten for de fem faste medlemmene ser vi konturene av en utvikling som kan sette FN på sidelinjen i aktuelle konfliktsituasjoner. Hvis Sikkerhetsrådets rolle som hovedansvarlig for internasjonal fred og stabilitet skal opprettholdes og bygges ut, må rådet kunne spille på ulike typer virkemidler, der bruk av makt gjennom humanitær intervensjon og tilsvarende virkemidler bare kan være ett av flere alternativ. Norge bør arbeide systematisk for å gjennomgå Sikkerhetsrådets virkemiddelapparat og fornye og styrke Sikkerhetsrådets rolle.

For det andre: Det er spørsmål knyttet til det nye, mangefasettede konfliktbildet som representerer nye utfordringer for Sikkerhetsrådet. I dette nye konfliktbildet ser vi færre konflikter mellom suverene stater. Nesten alle konflikter er interne, der lette våpen blir spredd til langt flere aktører, og der konfliktene først og fremst rammer sivilbefolkningen. Disse konfliktene har vist seg betydelig vanskeligere å få kontroll over. Halvparten av alle fredsslutninger i slike konflikter ender i ny krig. Det har vi relativt ferske eksempler på, dessverre. Her må derfor Sikkerhetsrådets rolle gjennomtenkes og fornyes.

For det tredje: Mange konflikter er forbundet med kontroll og utnyttelse av naturressurser. I Afrika – f.eks. i Angola, Kongo, Sierra Leone – er diamanter, mineraler og olje og gass involvert, og dermed berører dette internasjonalt handels- og næringslivssamarbeid. Det er vel kjent at tilgang til vannressurser også kan utløse alvorlige konflikter. Norge har allerede vært engasjert i slike spørsmål, f.eks. knyttet til vannressursene i Midtøsten. Sikkerhetsrådet har for sin del begynt å ta fatt i slike spørsmål, bl.a. når det gjelder handel med diamanter. Det ville derfor være naturlig at Norge bidrog til at dette viktige tema ble løftet høyere opp på Sikkerhetsrådets dagsorden.

For det fjerde nevnte utenriksministeren så vidt innretningen av sanksjoner. Norge bør ta initiativ til, ved siden av arbeidet med å introdusere såkalte «smart sanctions», å utrede nye virkemidler på en skala fra absolutt forbud og til mildere og mer treffsikre virkemidler. Formålet er selvsagt å ramme de aktuelle udemokratiske regimene og ikke den uskyldige sivilbefolkningen, slik vi dessverre ser triste eksempler på i dag. Sikkerhetsrådet trenger et bredt virkemiddelapparat, reiseforbud, forbud

mot valutatransaksjoner, utelukkning fra internasjonale fora og internasjonale finansieringsinstitusjoner, men disse virkemidlene må suppleres med nye, som mer skarpt blir rettet mot den politiske og økonomiske maktelite. Sanksjonene mot Sør-Afrika på sportssiden var om diskutert, og de var spesielle, men de hadde utvilsomt sin effekt.

Utenriksministeren berørte i denne sammenheng Irak. Fra Kristelig Folkepartis side har vi tidligere bedt om en revurdering av FNs sanksjonspolitikk overfor Irak. Vi mener at en nå nærmer seg et skjæringspunkt når det gjelder de alvorlige følgene den nåværende situasjonen skaper for sivilbefolkningen i Irak. Det er selvsagt slik utenriksministeren sa, at dette skyldes det jerngrepet Saddam Hussein har på den irakiske befolkningen. Men uansett årsakssammenheng – vi kan ikke lenger se på at befolkningen lider på denne måten. Jeg er derfor glad for at utenriksministeren understreket dette hensynet i sin redegjørelse. Det er imidlertid mer uklart for meg hvilke initiativ Regjeringen nå vil ta. Jeg merket meg at statssekretær Raymond Johansen uttalte i mediene – det var vel 6. november – at uansett hvilket komitelederverv en får i Sikkerhetsrådet, vil Norge gå inn for å endre sanksjonsregimet i retning av å ta større hensyn til sivilbefolkningen. Og det er bra. Jeg håper at utenriksministeren kan bidra til en presisering og en konkretisering av aktuelle tiltak.

For det femte: En viktig problemstilling som ble lite berørt i redegjørelsen, knytter seg til organiseringen av FNs arbeid for bedre å bidra til forebygging og tidlig varsling av konflikter. Her er det dessverre vanntette skott mellom viktige strategiske deler av FN-apparatet som skaper store problemer for en effektiv håndtering og oppfølging. Også på landnivå bør en gjøre tverrsektorielle grep for å gjøre FN-systemet mer effektivt.

Norge trenger å bygge nye allianser for å få gjennomslag for våre prioriteringer og for nye grep og virkemidler. Våre allierte vil alltid være viktige for Norge i en slik sammenheng, også i vårt arbeid i Sikkerhetsrådet. Men samtidig er det nødvendig å bygge nye allianser med andre land for å få gjennomslag. Ikke minst tror jeg det forventes at vi etablerer god kontakt og søker samarbeid med mange av de ikke-faste medlemmene i Sikkerhetsrådet. Det kan også innbefatte forsterket kontakt med land vi vanligvis ikke har et så nært forhold til.

Avslutningsvis: I sin redegjørelse sa utenriksministeren at sikkerhetsrådsmedlemskapet vil kreve «en streng prioritering av vår egen innsats». Det er forståelig. Likevel håper jeg at dette ikke signaliserer en nedprioritering av fredsprosesser og forsoningsarbeid der Norge har spilt og fremdeles spiller en aktiv rolle, uten at disse konfliktsakene har stått høyt oppe på Sikkerhetsrådets egen dagsorden. Selv om rådsmedlemskapet er et tungt løft, er det grunn til å minne om at Norge og norske aktører gjennom langsiktig innsats i mange konfliktområder har opparbeidet en troverdighet som er avgjørende for å kunne spille en rolle for fred og forsoning. Derfor håper jeg at utenriksministeren kan bekrefte at disse engasjementene vil fortsette med samme styrke og innsats som før. Både

før og etter sikkerhetsperioden er det konflikter hvor norsk innsats har vært verdsatt høyt. Den langsiktige innsatsen bør derfor fortsette også de to neste årene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Petersen (H): Dette er vel mer et spørsmål enn en replikk, vil jeg tro. Jeg synes Einar Steensnæs var litt uklart når det gjelder spørsmålet om det å bygge allianser. Jeg oppfatter i hans innlegg en formulering om at han ikke var spesielt fornøyd med de tradisjonelle alliansepartnere vi har, og mente at Norge burde bygge nye allianser.

Kunne representanten være så snill å si hva han egentlig hadde i tankene? Poenget er at vi har et ståsted i det vestlige fellesskap, og mitt spørsmål er om det er det ståstedet han anfekter.

Einar Steensnæs (KrF): Jeg kan berolige representanten Petersen med at det ikke er å anfekte vårt ståsted i den allianse som er inngått bl.a. i NATO-samarbeidet, og som fremdeles vil være en viktig plattform også i sikkerhetsrådssamarbeid. Men det jeg pekte på, er at vårt arbeid i Sikkerhetsrådet gir oss muligheter for nye allianser med land vi vanligvis ikke samarbeider med. Det gjelder spesielt de ikke-faste medlemmene av Sikkerhetsrådet, hvor jeg tror det forventes at vi kan inngå i et nettverk for å forene krefter i spørsmål som har stor betydning sikkerhetspolitisk, og hvor jeg føler at en også har felles interesser og felles oppmerksomhet. Det er disse mulighetene jeg tror vi skal utnytte aktivt i vårt kommende medlemskap i Sikkerhetsrådet. Det er altså ikke noe som skal skje på bekostning av etablerte strukturer og samarbeid som Norge tradisjonelt har deltatt svært aktivt i, men det er spørsmål om at en i tillegg til disse alliansene også kan bygge nye.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Haakon Blankenborg (A): Norge tek sete i eit svært mektig organ 1. januar neste år. Tryggingrådet har hovudansvaret for å sikre fred og tryggleik på vegner av medlemmene i FN. Tryggingrådet kan binde alle land, og rådet kan setje i verk tvangstiltak. Dette gjeld når vedtak blir fatta med heimel i kapittel VII i FN-pakta. Det er få – om nokon – andre stader vi gir frå oss så stor makt som vi gjer til Tryggingrådet. Og vi gir frå oss makt til eit fåtal av store land som styrer og bestemmer. Spesielt demokratisk er det ikkje – vi sjølve har sjeldan røysterett i denne forsamlinga. Men vi gir frå oss makt utan debatt, og eg er glad for at det er slik, for det er viktig.

I januar tek vi fatt på ein av dei sjeldne periodane der vi har røysterett, men også ein av dei sjeldne periodane der vi står direkte ansvarlege for arbeidet i rådet, ein av dei sjeldne periodane der vi må ha konstruktive og ansvarlege oppfatningar om ei rad ubehagelege saker.

Den store makta som rådet har, gir seg ikkje alltid uttrykk i klare vedtak og kompromisslaus handlekraft. Det

er fordi Tryggingrådet også er ein arena for kompromiss, kompromiss mellom dei mektigaste av medlemmene. Makta til dei mektige i rådet ligg ikkje berre i den militære, økonomiske og politiske makt som desse statane har kvar for seg. Makta ligg også i at dei er faste medlemmer og har vetorett i rådet.

Korleis dei har fått denne særlege posisjonen i FN, er ei anna sak. Det er også representativiteten til vetomaktene i rådet. Dette er skakt og skeivt, men samansetjinga av rådet er heldigvis ikkje tema for dette ordskiftet. Her får eg berre syne til tidlegare debattar om reformer i FN-systemet.

Her vil eg berre framheve det positive i det som utanriksministeren sa, at i dei første vekene framover vil ein søkje ein nærare dialog med sentrale regionale makter som India og Sør-Afrika. Dette er eit viktig initiativ ikkje berre med omsyn til Tryggingrådet, men også som ein strategi på lengre sikt.

Kompromiss og veto i Tryggingrådet er ikkje alltid uttrykk for handlingslamming. Så lenge stormaktene sit i rådet og etterlever vedtaka, slepp vi at dei opptre på eiga hand. Unilateralisme eller aleinegang og sjølvtekt frå enkeltstatar er og blir den største trusselen mot internasjonal lov og orden, og mot fred og tryggleik. Motvekta er ein sterk og truverdig verdsorganisasjon.

Dei store treng ikkje å votere ved å rekkje opp handa, dei kan også la vere å samarbeide. Dersom dei store tek med seg makta si og går, forsvinn også makta til Tryggingrådet og til FN. Dette er eit omsyn ein må ha med i arbeidet.

Kompromiss er ikkje berre nødvendig ut frå politiske omsyn. Ressursmangelen i FN-systemet set også klare grenser for kva ein kan få til. Det er betre med realistiske oppdrag som ein kan gjennomføre, enn med gode opplegg som i ettertid framstår som feilgrep. Vi har sett døme på det siste, særleg i samband med enkelte fredsoperasjonar.

Sett opp mot dette er opplegget frå Regjeringa, slik utanriksministeren presenterte det, realistisk. Det er lågmælt, men ambisiøst. Og i motsetnad til representanten Steensnæs, meiner eg at Regjeringa la fram ein strategi for kva ein vil med arbeidet sitt i Tryggingrådet.

Det er viktig at ein ikkje let seg lokke til å teoretisere over enkeltkonfliktar og enkeltsaker på førehand. For det første kjem konfliktane aldri i den rekkjefølgja vi førebur oss på. Brannane kan slå ut der vi er lite førebudde. For det andre tek utviklinga gjerne vegar som vi ikkje kunne vite om på førehand. For det tredje og det aller viktigaste: Norge skal bli *medlem* av Tryggingrådet. Norge skal ikkje overta rådet. Det vil vere andre som framleis har noko å seie i Tryggingrådet, og mange er sikkert glade for det. Det er ikkje slik at det går ei sitring gjennom massane verda rundt fordi om Norge no tek sete i Tryggingrådet.

Eg ser at mange er svært opptekne av om Norge skal overta formannskapet i ein av sanksjonskomiteane. Det finst ingen snarveg til løysing i nokon av dei konfliktane som desse omfattar, dels fordi det er motstridande interesser i rådet som gjer det vanskeleg å få til ei løysing, og

dels fordi det faktisk er vanskelege situasjonar ein står framfor.

Det er ingen tvil om at sanksjonane mot Irak bør bli endra. Det er lenge sidan vi tok opp dette spørsmålet første gongen. Det er både politiske og humanitære grunnar – eg understrekar: både politiske og humanitære grunnar – til at politikken bør bli endra.

No skal ikkje dette vere ein debatt om Irak, men eg vil slå fast at debatten framover ikkje må bli så enkel at den får det til å sjå ut som om problemet rundt Irak berre heng saman med sanksjonane. Det er ikkje slik at det automatisk vil leggje seg ro og velferstand over området dersom sanksjonane blir oppheva.

Ei anna mistyding er at sanksjonane mot Irak har som føremål å fjerne Saddam Hussein. Det er feil. Sanksjonane er m.a. knytte til inspeksjonar av masseødeleggingsvåpen ut frå erfaringane frå Golf-krigen.

På den andre sida har sanksjonane gjeve Saddam Hussein høve til å samle folk med seg mot omverda. Det var ikkje meininga. Kva er betre for ein tyrann en å vise at han er kringsett av fiendar? Før brukte han masseødeleggingsvåpen mot sine egne. No kan han bruke svoltne barn i eige land som skjold og humanistar verda over som ufrivillige ambassadørar for si sak.

Det er viktig at arbeidet med «smarte sanksjoner» kjem vidare, slik utanriksministeren understreka i orienteringa si. Sanksjonsvåpenet er ikkje tilstrekkeleg sofistikert i dag. Dei utilsikta verknadene skyggjer nesten alltid for dei tilsikta. På den andre sida vil sanksjonar nesten alltid også måtte ha verknader utover det ein har tenkt å treffe, men hovudpoenget er at sanksjonane stort sett er for grovmaska til at ein oppnår dei måla ein er ute etter. Eg sluttar meg derfor til det utanriksministeren sa om Irak, og legg dette til grunn også for ein vidare debatt om bruk av sanksjonar.

Eg har inga bestemt meining om kva for sanksjonskomite Norge bør ha. Eg ser berre at det er færre direkte stormaktsinteresser knytte til Angola enn til Irak.

Krig, konflikt og korrupsjon er tre grunnleggjande hinder for utvikling. Eg er derfor tilfreds med at Regjeringa har sett opp følgjande hovudprioriteringar for arbeidet i Tryggingrådet:

- fokus på samanhengen mellom fred og utvikling
- FNs evne til å planleggje og gjennomføre fredsoperasjonar med særleg vekt på å følgje opp Brahimi-rapporten
- vekt på utfordringane i Afrika

Stortinget bør få høve til å gå inn på kvart av desse områda ved eit seinare høve. Eg ber departementet medverke til å leggje grunnlaget for ein slik nærare gjennomgang av desse spørsmåla seinare i Stortinget.

Til slutt eit par ord om kontakten mellom storting og regjering i tida som kjem. På den eine sida er det innlysande at Regjeringa har svært vide fullmakter i spørsmål som kjem opp i Tryggingrådet. På den andre sida vil ein forplikte landet i ei lang rekkje saker som både kan vere kontroversielle og som kan krevje ressursar. Det kan likevel ikkje vere slik at arbeidet i Tryggingrådet skjer gjennom debattar og voteringar i Stortinget. Eg har

derfor ikkje anna råd å kome med enn å be om at Stortinget blir orientert og konsultert etter behov, og at det berre er det sunne skjønn som skal avgjere når dette behovet er til stades.

Dag Danielsen (Frp): Etter Fremskrittspartiets mening er det en grei redegjørelse utenriksministeren her har kommet med. Hovedtrekkene i denne redegjørelsen er det bred politisk enighet om, og de har også oppslutning fra Fremskrittspartiet.

Det understrekes også klart fra utenriksministerens side at Regjeringen ved behov vil konsultere Stortingets organer og komme tilbake til virksomheten i Sikkerhetsrådet i de redegjørelser Regjeringen gir Stortinget i tiden framover. Det opplever Fremskrittspartiet som betryggende.

Fremskrittspartiet har forventninger til Norges deltakelse i Sikkerhetsrådet. FN har i en årrekke vært en hjørnestein i norsk politikk. Vi har fått en unik mulighet til å gi vårt bidrag til å sette vårt preg på utviklingen i verdenssamfunnet fremover. Vi har fått en ypperlig anledning til å bidra til å arbeide for menneskerettigheter. Vi kan også være med på å sette vårt preg på den politiske krisehåndteringen som FN har hovedansvaret for. Med andre ord: Det er positivt for Norge at vi blir lagt merke til i verdenssamfunnet, ikke minst har det betydning for oppslutningen vi får fra våre allierte osv. Det har vært sagt her i dag av representanten Steensnæs at dette vil gi Norge en mulighet til å bygge nye allianser. Det er selvsagt positivt, og den muligheten må vi benytte oss av. Men etter Fremskrittspartiets mening er det allikevel grunn til å understreke at det sentrale må være å opprettholde et godt forhold til våre allierte. Og i den grad det vil være nødvendig å prioritere her, er vi ikke i tvil om at det er det Norge må prioritere.

Selv om Norge er et lite land, har vi et aktivt internasjonalt engasjement. Når det i redegjørelsen ble sagt at «vi må være nøkterne og realistiske», ser Fremskrittspartiet meget positivt på det. Det er viktig at Norge prioriterer også her. Som representanten Blankenborg var inne på, er det tross alt begrenset hva Norge kan bidra med i Sikkerhetsrådet.

Når det gjelder prioritering geografisk sett, blir Afrika spesielt nevnt i redegjørelsen. Det som er viktig å understreke fra Fremskrittspartiets side i så måte, er at dette engasjementet ikke må gå på bekostning av Europa, i og med at det er vårt sentrale nærområde.

Videre har sanksjonene overfor Irak vært nevnt. Fremskrittspartiets standpunkt her er at en eventuell endring av sanksjonene mot Irak ikke må forekomme uten at det er i samsvar med våre allierte. Det er viktig å understreke, som representanten Blankenborg var inne på i sitt innlegg, at dette i hovedsak dreier seg om en nasjon som sitter på masseødeleggingsvåpen, som dersom de tas i bruk, kan få katastrofale følger. Det er grunn til å understreke at det tross alt er britene og amerikanerne som sitter på de nødvendige informasjonen om nettopp disse våpnene og også på de nødvendige informasjonen om i hvilken grad FNs resolusjoner på området respekteres.

Det er viktig at vi ikke lar oss presse av en diktator som Saddam Hussein. Derfor – for å oppsummere – ser vi frem til den rolle Norge skal spille i Sikkerhetsrådet i tiden som kommer.

Jan Petersen (H): Det er ikke tvil om at det norske medlemskapet i Sikkerhetsrådet både er svært gledelig og svært viktig. Jeg er overbevist om at dette kommer til å prege mye av den utenrikspolitiske debatt i de neste to år.

Da er det for så vidt et paradoks at det etter utenriksministerens redegjørelse i begynnelsen av uken praktisk talt ikke har vært noen debatt om dette i Norge. Hans redegjørelse har ikke vakt spesiell oppmerksomhet. Det behøver ikke å være dårlig nytt, for det er jo riktig, som utenriksministeren observerer, at de fleste og de tyngste utfordringene man møter, vil være i løpende saker som dukker opp, uavhengig av planlegging og styring. Og slike konflikter, som er vanskelige, ofte dyptgripende og med lang historie, kaller ikke på deklarasjoner og viftende faner, de kaller på klokskap og vilje til å finne frem til samlende løsninger. I så måte synes jeg at nettopp den litt avventende holdningen til hva dette innebærer for Norge, er godt nytt. Vi krysser broene når vi kommer dit.

Nå har jo Norge ytet internasjonalt i mange år, gjennom fredsbevarende operasjoner, ved formannskap i OSSE, ved deltakelse i KFOR og på andre måter. Det gir oss en inngang til det internasjonale samfunnet, en inngang til stater og grupperinger som vi kanskje ikke har i tilstrekkelig grad. Det vi imidlertid ikke gjør oss klare tanker om, er hva vi vil bruke denne inngangen til. Jeg har derfor lyst til å minne om at vårt ståsted og vårt utgangspunkt er det vestlige fellesskap vi er en del av. Det er ikke selve NATO-spørsmålet, som Steensnæs synes å tro. NATO er et uttrykk for at vi er en del av et større vestlig fellesskap. Jeg tror at det er viktig å vedkjenne seg at det er dette ståstedet vi har, ikke minst fordi vi har et verdifellesskap som det er viktig å holde fast ved.

Da jeg reiste spørsmålet overfor Steensnæs, var det fordi jeg på forhånd hadde sittet og lest bl.a. en uttalelse fra komiteen for internasjonale spørsmål i Mellomkirkelig Råd. Der går det meget tydelig frem at denne komiteen har et ønske om at Norge skal føre en uavhengig politikk i forhold til våre tradisjonelle allierte. De sier rett ut at våre tradisjonelle allianseband er en hindring for en såkalt uavhengig politikk. Jeg oppfattet Steensnæs' svar slik at han ikke har blitt smittet av denne type refleksjoner. Jeg håper at det vil være gjennom prosessen. Jeg tror det er svært viktig at vi nettopp fastholder at det i et vestlig fellesskap handler om å gi og ta. Når vi ønsker at amerikanerne skal spille en sterk rolle i Europa, er det grunn til å minne om at de i sin tur er ganske spørrende til at en rekke europeiske land ikke er like opptatt av amerikanernes oppgaver andre steder. Men det kommer vi sikkert til å greie å sortere ut, og jeg ble beroliget av det svaret som Steensnæs gav – i hvert fall så langt.

Det er også symptomatisk at det sies relativt lite om situasjonen på Balkan, som må være en hovedutfordring for Norge. Men det reflekterer muligens det faktum at

mye av det som skal gjøres, ikke først og fremst skjer i FN-regi. Det er vel kanskje slik at Balkan nettopp har vært en utfordring for hele FN-systemet. Ikke minst det som skjedde i Srebrenica, viste jo at FN på et viktig tidspunkt ikke var relevant i forhold til konflikten der. Derfor er det særlig viktig at det nå legges ned arbeid i å gjøre FN bedre forberedt på de konfliktene og de fredsbevarende operasjoner som kommer, og jeg er enig med Blankenborg og tror det er viktig at Stortinget senere og på et mer utfyllende grunnlag nettopp drøfter de rapporter som nå også drøftes i FN.

Det spørsmålet vi kanskje kommer til å diskutere med aller størst engasjement fremover, er den fremtidige sanksjonspolitikken. Jeg er fornøyd med de formuleringene utenriksministeren har brukt når det gjelder Irak, men jeg tror det er viktig at vi også på generelt grunnlag drøfter hvor viktig og hvor relevant sanksjoner er som et utenrikspolitisk virkemiddel. Vi er vel, kanskje altfor mange av oss, preget av at vi mener at sanksjonene overfor Sør-Afrika var en viktig faktor for at man fikk endringen i Sør-Afrika. Jeg var av de entusiastiske tilhengerne av sanksjonene i mange år, men jeg må nok si at jeg kanskje i ettertid har kommet til at det vel ikke betød fullt så mye som det enkelte av oss i debattens hete mente.

Men på den annen side: Man skal være uhyre forsiktig med å avskjære sanksjoner, slik vi har en tendens til å gjøre i debatten nå. Det er i ferd med å bli nærmest en slags oppløst og vedtatt sannhet at sanksjoner fører til at befolkningen flokker seg rundt en diktator, og det er en begrunnelse for at vi skal bruke sanksjoner i mindre grad. Det argumentet brukte vi også da vi diskuterte sanksjonene overfor Serbia. Men valget i Jugoslavia viste jo at selv om vi hadde tøffe sanksjoner overfor Jugoslavia, førte det ikke til at befolkningen sluttet opp om Milosevic. Ja, det var kanskje nettopp det at han ikke greide å levere, som var en av mange grunner til at vi fikk det gledelige maktskiftet i Jugoslavia. Derfor er det grunn til å nærme seg dette svært nyansert, og vi kommer vel aldri forbi at vi er nødt til å nærme oss dette spørsmålet på en sak til sak-basis. Det er all grunn til å tenke videre på hvordan man skal utvikle såkalte smarte sanksjoner. Men jeg tror det er all grunn til å ta en del av den debatten i forkant, før man møter situasjonen helt konkret gjennom medlemskapet i Sikkerhetsrådet.

Jeg har for så vidt ikke mye mer å legge til. Når jeg innledningsvis sa at det ikke hadde blitt noen debatt etter utenriksministerens redegjørelse, lå det for mitt vedkommende verken noen ironi eller kritikk i dette. Jeg tror faktisk at det på mange måter er godt nytt; det betyr at det norske medlemskapet forvaltes på bakgrunn av den utenrikspolitikk som er utviklet gjennom lang tids debatt i Norge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Einar Steensnæs (KrF): Jeg gjenntar gjerne det jeg sa om viktigheten av å ta utgangspunkt i vårt medlemskap i NATO – våre allierte – som konstituerer et veldig viktig

grunnlag for samarbeid og handling på den internasjonale arena.

Norge har vektlagt og bør fremdeles vektlegge de transatlantiske båndene i sikkerhetspolitikken, men det betyr ikke at vi bør lukke øynene for at når stormaktene opptrer på den internasjonale arena, vil også stormaktene sine interesser spille med i dette. Det ser vi mange eksempler på. Det betyr også at ved vårt medlemskap i Sikkerhetsrådet bør vi holde øynene åpne for problemstillinger som ikke uten videre bringes opp på dagsordenen av stormaktene, og hvor kanskje Norge har andre vurderinger i forhold til hva som bør gjøres.

Norge bør altså vise mot i forhold til å reise viktige saker – selv om verken EU eller USA skulle være med og støtte de synspunktene – dersom Norge ut fra sine målsettinger og uttalte strategier i sikkerhets-, freds- og forsoningsarbeidet mener at dette er formålstjenlig. Det er den frimodigheten jeg tror vi skal benytte ved vårt medlemskap, og ved siden av de tradisjonelt allierte knytte nye bånd til de ikke-faste medlemmene, der hvor vi ser at Norge har en rolle å spille og kan støtte de initiativ andre land måtte ta, og som berører viktige problemstillinger i et fornyet og annerledes trusselbilde enn det rent tradisjonelle. Jeg synes kanskje at Jan Petersen i for liten grad har oppmerksomheten rettet mot de *muligheter* vårt medlemskap i den sammenheng gir oss i Sikkerhetsrådet.

Jan Petersen (H): Steensnæs sa at han «synes» ikke at jeg hadde tilstrekkelig oppmerksomhet rettet mot dette. Jeg tror kanskje han traff veldig presist når han brukte ordet «synes». Det var for så vidt en synsing fra hr. Steensnæs' side, som jeg ikke har tenkt å bruke mer tid på.

Jeg har bare tenkt å si – så vi ikke lager mer uenighet enn høyst nødvendig her – at det er jo selvsagt at man innenfor et fellesskap ikke kan se likt på alle spørsmål. Det betyr at man selvfølgelig vil ha forskjellige oppfatninger av helt konkrete ting – selv i et grunnleggende fellesskap. På det punktet tror jeg faktisk vi er ganske enige. Det betyr at Norge også har en dagsorden de bør forfølge, også når det betyr en diskusjon og et oppgjør mellom nære allierte. Det som imidlertid er mitt poeng, er å understreke at det dog er et fellesskap, og at det innenfor dette fellesskapet er snakk om å ta og gi. Fra europeiske allierte er det ofte en ganske ensidig holdning. Vi ønsker å ha amerikanerne her, men for øvrig vil vi ikke ha noe med dem å gjøre andre steder. Det holder ikke. Det må være et ta og gi-prinsipp.

På det punktet var vel ikke Steensnæs helt klar, men den klarheten kan vi sikkert få når vi nærmer oss de konkrete sakene. Jeg tror på mange måter at dette vel er et spørsmål om bare å huske hva våre utgangspunkt er, og jeg er temmelig sikker på at Steensnæs også kommer til å huske det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Johan J. Jakobsen (Sp): Valget av Norge til FNs sikkerhetsråd er en forpliktende tillitserklæring fra det

internasjonale samfunn. Når Norge nå skal bekle den ansvarsfulle plassen i FN, er det betryggende at det i Stortinget er bred politisk enighet om FNs sentrale rolle i verdenssamfunnet og om hovedlinjene i norsk FN-politikk.

De fem faste medlemmene i Sikkerhetsrådet setter naturlig nok sitt sterke preg på rådets arbeid. Derfor er det også klokt – slik utenriksministeren gjør – å innta en nøktern og realistisk holdning når det gjelder Norges muligheter til å påvirke Sikkerhetsrådets beslutninger. Gjennom dialog, samarbeid og godt diplomati bør det allikevel være mulig å vinne gehør og få gjennomslag for viktige norske holdninger. At Norge gjennom tidligere medlemskap i rådet har høstet nyttige erfaringer, vil være en god ballast når medlemskapsperioden innledes 1. januar neste år.

Utenriksministeren har gitt en bred redegjørelse om de utfordringer Norge vil møte som medlem av Sikkerhetsrådet.

Når Regjeringen varsler at den vil komme til å sette de underliggende årsaker til krig og konflikter i fokus, er det en linje som vil ha bred støtte i Stortinget. Ved å bekjempe fattigdom, manglende utvikling, undertrykkelse og de økte forskjellene i verdenssamfunnet, kan FN bidra til å redusere risikoen for konflikter og krig. Her bør Norge ha de beste forutsetninger for å kunne spille en aktiv rolle i rådet. Stortinget har for bare tre dager siden markert en tverrpolitisk enighet om strategien for Norges kamp for menneskerettighetene. Dessuten fører Norge en bistandspolitikk som har utvikling og bekjempelse av fattigdom som hjørnesteiner.

Senterpartiet er også enig i at Norge i Sikkerhetsrådet bør fokusere særskilt på Afrika når det gjelder forebygging av krig og konflikter. Afrika er vel det kontinent hvor sammenhengen mellom utvikling og konflikter kommer tydeligst til uttrykk. I Afrika framstår hiv/aids i dag som den største utfordringen, og i enkelte land er en hel generasjon afrikanere truet. Makter en ikke å få bukt med den hiv/aids-epidemien som rir enkelte afrikanske land som en mare, kan en oppleve en destabilisering av enkelte land, som vil sette en effektiv stopper for enhver utvikling. Når Regjeringen varsler at den i Sikkerhetsrådet vil fokusere på de underliggende årsaker til konflikter, må ikke minst kampen mot hiv/aids være en prioritert oppgave.

I sin redegjørelse nevnte utenriksministeren spesielt de utfordringer Norge vil møte som sikkerhetsrådsmedlem når det gjelder sanksjonspolitikken, et av de mest konfliktfylte temaer i FN. Norge kan, som utenriksministeren sa, komme til å måtte lede den komite som håndterer FNs sanksjoner overfor Irak. Jeg vil bruke resten av mitt innlegg på dette vanskelige og konfliktfylte temaet.

FNs økonomiske sanksjoner mot Irak har ført til katastrofale konsekvenser for sivilbefolkningen i landet. Det velrenommerte medisinske tidsskriftet Lancet hevdet allerede i 1995 at sanksjonene mest sannsynlig har kostet 567 000 irakiske barn livet. Myndighetene i Irak hevder i dag å ha passert 1,3 millioner. I en rapport i 1995 konkluderte FAO med at det meste av den sterke økningen i barsedødeligheten for barn under fem år var et direkte

resultat av sanksjonene. Selv om det er knyttet usikkerhet til disse anslagene, representerer dette en humanitær katastrofe så dramatisk at det nesten er vanskelig å fatte. Denne katastrofen har til overmål fått utvikle seg gjennom snart ti år uten at sanksjonenes mål er kommet vesentlig nærmere sin oppfyllelse. Det er dette misforholdet mellom «political gain» og «civilian pain» som har gjort sanksjonspolitikken til et av de mest kontroversielle spørsmål når det gjelder FNs politikk ved århundreskiftet.

I spørretimen den 3. mai i år etterlyste Senterpartiets John Dale initiativ fra den norske regjeringen for å få endret sanksjonspolitikken overfor Irak. Utenriksminister Jagland viste den gang til FN-resolusjon nr. 1284, hvor det ble gjort en del endringer i de opprinnelige sanksjonene, bl.a. når det gjelder den såkalte olje for mat-ordningen.

I redegjørelsen på tirsdag sa utenriksministeren at disse lettelsene i liten grad hadde kommet sivilbefolkningen til gode. Hovedansvaret for dette ligger på landets ledelse, ifølge utenriksministeren.

Det er ingen tvil om at Saddam Hussein på en kynisk måte utnytter sanksjonslettelsene til egen fordel. I NUPIs tidsskrift Internasjonal politikk nr. 3 for i år hevder Henrik Thune at Hussein synes å ha lite å tjene på at olje for mat-programmet skal framstå som noen suksess. For Bagdad kan det være langt mer opportunt å håpe på at folkelig motstand mot sanksjonene vil presse enkeltstater til å bryte med FNs sanksjonsregime.

Det har med andre ord oppstått en «dead lock»-situasjon – en fastlåst situasjon – som bare kan løses gjennom diplomati og gjennom endringer i FNs sanksjonspolitik overfor Irak. Utgangspunktet for de nødvendige endringer i denne politikken må være å unngå det utenriksministeren omtalte som utilsiktede ringvirkninger. Og jeg merket meg at han dessuten lovte at Norge vil legge stor vekt på hensynet nettopp til sivilbefolkningen.

Det må være en riktig strategi å gjøre FNs sanksjonspolitik mer målrettet og effektiv, slik at det rammer lederne og beslutningstakerne, og ikke sivilbefolkningen i samme grad. Noen, og det tror jeg er viktig, må dessuten være villig til å la prestisje vike til fordel for en befolkning som lider av underernæring, mangel på sosial omsorg og svekkede utdanningsmuligheter. Norge bør sette seg som et konkret mål for toårsperioden som sikkerhetsrådsmedlem at sanksjonene mot Irak blir endret, slik at den humanitære katastrofen en gang kan bringes til opphør. I lengden nytter det ikke å korse seg over en despot som viser ringeakt for menneskeverdet, og som skyver en sultende befolkning foran seg for å nå sine politiske mål. Det er for enkelt å si at Irak må kvitte seg med sin diktator. Verdenssamfunnet kan kort og godt ikke være bekjent av at FN fører en sanksjonspolitik som rammer de aller svakeste og de mest ubeskyttede i landet.

Jeg går ut fra at utenriksministeren vil ha tverrpolitisk støtte i Stortinget for en aktiv norsk linje i arbeidet med en omlegging av FNs sanksjonspolitik som kan være et håndslag til en hardt prøvet sivilbefolkning i Irak.

Lisbet Rugtvedt (SV): Plassen i FNs sikkerhetsråd gir Norge en mulighet til å spille en mer framtrædende

rolle i freds- og sikkerhetspolitikken. SV ser det som positivt at vi lyktes i å få plassen i Sikkerhetsrådet. Nå blir det opp til Norge å vise, ikke minst overfor alle dem som er ofre for krig og konflikt, at vi fortjener denne plassen. SV har sagt før at det vil være viktig for Norge å tale med en klar stemme i Sikkerhetsrådet. Slik SV ser det, er det ingen motsetning mellom det at Norge inntar en selvstendig rolle og tar selvstendige standpunkt, og det at vi arbeider resultatorientert.

Det har vært ført en lang valgkamp, som har hatt avgjørende betydning for at Norge fikk sete i Sikkerhetsrådet. Etter SVs mening har valgkampen ført til at Norge har ligget lavere i terrenget når det gjelder standpunkter, enn det vi har grunn til å forvente i en normal situasjon. I den samme perioden som valgkampen har pågått, har det blitt en økende debatt om sanksjonene mot Irak. En rekke organisasjoner, FN-eksperter og land har reist kritikk mot sanksjonene. Norge har ikke tonet noe klart standpunkt i denne debatten, utover å forsvare sanksjonene. Nå blir sanksjonene mot Irak et av de vanskeligste spørsmålene som Norge må være med og håndtere. Norge vil bli medlem av sanksjonskomiteen for Irak-sanksjonene. Det er også godt mulig at vi vil få jobben med å lede denne komiteen. SV hadde ønsket en mer offensiv holdning fra Regjeringen i dette spørsmålet. Vi mener at Norge burde uttrykt et klart ønske om å gjøre en jobb for dem som i dag lider som følge av sanksjonene. I stedet oppfatter jeg utenriksministeren slik at vi skal vente og se hva det blir til med lederskapet for komiteen, og at det kun er Saddam Husseins skyld at sanksjonene rammer sivilbefolkningen. Utenriksministeren sier også at en vil legge stor vekt på hensynet til sivilbefolkningen.

Det er ikke lett å begripe at ikke også utenriksministeren kan innrømme klarere at dagens sanksjoner mot Irak er feilslått, at de rammer de svakeste hardest, og at sanksjonene ser ut til å styrke Saddam Hussein snarere enn å svekke ham.

SV er enig i at det største problemet for folk i Irak nok er Saddam Hussein, og nettopp derfor må Norge være med og utvikle en effektiv og målrettet strategi for å få til en demokratisk utvikling i Irak, og for å få Irak til å respektere internasjonal rettsorden. SV vil langt på vei være tilfreds dersom utenriksministeren kunne bekrefte at han vil følge Arbeiderpartiets landsmøtevedtak om dette, hvor det heter:

«Norge må arbeide for å erstatte dagens økonomiske sanksjoner mot Irak med tiltak som mer effektivt rammer Saddam Husseins regime. Norge må bidra til at FN-tiltakene tar mer hensyn til de sivile og ikke rammer blindt og urettferdig.»

Erferingene fra både Serbia og Irak tilsier at vi må revidere brede økonomiske sanksjoner som maktmiddel. Tanken om å oppnå politiske forandringer ved isolasjon og ved å ramme en befolkning bredt, er overmoden for revisjon. Dette kan kanskje være en brukbar tanke overfor land hvor befolkningen kan kaste et lederskap ved valg. Men det er jo nettopp mangel på demokrati som er kjennetegn for de land en innfører sanksjoner mot. Et annet kjennetegn er makthavernes manglende respekt for

menneskerettighetene og manglende engasjement for befolkningens ve og vel. Brede økonomiske sanksjoner vil derfor ramme folk flest, og verst dem som har det vanskeligst fra før. Det er positivt at Norge vil gi høy prioritet til arbeidet med å utvikle mer målrettede sanksjoner. SV har tradisjonelt vært tilhenger av økonomiske sanksjoner, også når det gjaldt Irak for 10 år siden. Men erfaringene tilsier at det må tenkes nytt.

Å utvikle egnede midler for å gripe inn i land som grovt bryter menneskerettighetene og internasjonal lov og rett, blir en hovedutfordring for Sikkerhetsrådet. De aller fleste kriger og konflikter som pågår i dag, er interne konflikter. Det er en økende aksept for at det internasjonale samfunnet har ansvar for å gripe inn og gi beskyttelse til mennesker som utsettes for systematiske overgrep og vold fra egen stat.

Men det er viktige forutsetninger som må oppfylles for at det internasjonale samfunnet legitimt skal kunne gripe inn i en intern konflikt. Et klart mandat fra Sikkerhetsrådet er en klar forutsetning. En annen forutsetning er at en ikke rammer den sivilbefolkningen en mener å gripe inn for å hjelpe. En tredje er at en har en realistisk plan for gjennomføring, og for tilstrekkelig oppfølging som kan sikre stabil fred på sikt.

Norge må bidra til å beskytte og videreutvikle den skjøre internasjonale rettsorden som finnes, og påse at folkeretten ikke undergraves.

Samtidig som FN i tiden etter den kalde krigen har hatt større muligheter for å fatte vedtak og handle, har vi sett en rekke dramatiske eksempler på at FN har sviktet målsettingen om å beskytte mennesker fra krig. Rwanda, Srebrenica i Bosnia, Somalia og Sierra Leone står som de verste eksemplene hvor FN har mislyktes. Den evnen til selvkritikk som nå vises i FN, er svært positiv. Som Brahimi-rapporten slår fast, er det nødvendig med en økt satsing på FNs fredsoperasjoner både når det gjelder evne til planlegging, kvalifisering og gjennomføring.

Når det gjelder Norges rolle i fredsoperasjoner, må vi følge opp de forpliktelsene vi har gitt når det gjelder KFOR, men for fremtiden bør vi stille oss spørsmålet om ikke Norge i for stor grad har prioritert NATO-aksjoner framfor FN-aksjoner. Det er f.eks. uheldig dersom de svært krevende operasjonene i Afrika skal overlates til fattige land, med mindre erfarne og kvalifiserte folk å sette inn.

Konflikten i Midtøsten vil være blant de konflikter som vil stå høyt på dagsordenen i vår medlemskapsperiode. SV har etterlyst en klarere kritikk av Israel for brudd på anerkjente rettigheter. Israel må etter vår oppfatning avkreves en større respekt for FN og for vedtak fattet i FN. Den kjente palestinske politiker Hanan Ashrawi, som besøkte Stortinget tidlig i sommer, har sagt det slik: Vi ber ikke Europa om annet enn å behandle Israel som en stat, med de rettigheter, men også med de forpliktelser og det ansvar som andre stater har, og ikke som et land som er hevet over loven.

Norge har lagt stor vekt på rollen som tilrettelegger i fredsprosessen i Midtøsten. Vi mener at tiden er inne for en klarere Midtøsten-politikk basert på menneskerettig-

hetene, den humanitære folkeretten og de rettigheter som FN har slått fast i de resolusjonene om Midtøsten som utenriksministeren også viste til.

I tillegg til de konfliktområdene utenriksministeren nevnte, vil jeg trekke fram Sør-Asia som et område som krever oppmerksomhet og internasjonale bestrebelser for å hindre en opptrapping av konflikten. Konflikten i Kashmir krever menneskeliv hver dag, men er stort sett fraværende fra det norske mediebildet. Denne konflikten belyser også hvor viktig det er å arbeide mot spredning av atomvåpen.

Utenriksministeren tok ikke opp nedrustnings- og ikkespredningsspørsmål i sin redegjørelse. Etter SVs oppfatning er det å arbeide for nedrustning av masseødeliggelsesvåpen svært viktig sikkerhetspolitikk, og dermed også et anliggende i sammenheng med vårt sete i Sikkerhetsrådet. Her må det være et samsvar mellom det vi er med på å stå for i NATO-sammenheng, og det vi sier i FN-sammenheng. NATOs begrunnelser for å ha atomvåpen danner mønster for andre stater. Og det er bl.a. NATOs atomstrategi som gjør at SV ikke er like entusiastisk tilhenger av det såkalte verdifellskapet i NATO som det Jan Petersen gav uttrykk for. Mengden og utbredelsen av atomvåpen er et alvorlig internasjonalt sikkerhetsproblem i seg selv. Jeg vil gjerne ha utenriksministerens kommentar til i hvilken grad Norge vil arbeide med nedrustningsspørsmål i tilknytning til Sikkerhetsrådet.

SV mener at de tre hovedområdene som utenriksministeren pekte ut, er svært viktige. Det er svært positivt at Regjeringen vil legge vekt på underliggende årsaker til krig og konflikt, og på sammenhengen mellom fred og utvikling. Både materielle ressurser og menneskelige lidelser kunne vært spart dersom det internasjonale samfunnet kunne enes om å bruke langt mer på tidlig varsling og forebygging av konflikt, framfor å ruste seg til krig. Også FNs ressurser vil strekke bedre til dersom en lykkes i å forebygge konflikt framfor å gå inn etter at krig har brutt ut.

Behovet for reformer av Sikkerhetsrådet ble ikke tatt opp i redegjørelsen. SV vil understreke betydningen av å få en sammensetning av Sikkerhetsrådet som bedre avspeiler dagens verdensbilde. Dette burde tilsi bl.a. at u-landenes representasjon styrkes. Å gjøre noe med veto retten er en krevende oppgave, men kan like fullt være avgjørende for at FN skal kunne få den nødvendige handlekraft.

Avslutningsvis vil jeg understreke at Regjeringen aktivt må trekke det sivile Norge med i arbeidet i Sikkerhetsrådet. Som utenriksministeren selv har gitt uttrykk for, er medlemskapet en viktig nasjonal utfordring. I en tid hvor Sikkerhetsrådet lettere fatter beslutninger enn i den forrige perioden Norge var med, vil vi få en mer aktiv debatt i Norge om FN-spørsmål. Jeg håper derfor Regjeringen vil være interessert i å bidra til å legge til rette for debatt, og for at ulike miljøer kan gis mulighet for medvirkning i arbeidet.

Odd Einar Dørum (V): Utenriksministeren la i sin redegjørelse vekt på at mange må dele æren for at Norge

har fått medlemskap i Sikkerhetsrådet. Jeg synes det er viktig å legge seg disse ordene på sinne, slik at vi alle også er med på å bære ansvaret både i gode og onde dager, for å uttrykke meg på den måten, for det er selvfølgelig en forpliktelse å sitte i Sikkerhetsrådet. Men jeg regner med at utenriksledelsen vår sitter med alle de erfaringene som ble tatt inn gjennom OSSE-formannskapet, slik at det vil gi en ekstra nyttig ballast i forbindelse med arbeidet i Sikkerhetsrådet.

Venstre legger til grunn at Norge i Sikkerhetsrådet må gjøre det vi kan for å styrke FNs rolle generelt, dvs. reformprosessen i FN, både med å styrke FNs økonomi og også for å videreføre reformene når det gjelder FNs egen organisasjon. Det har vært reist mye kritikk mot hvordan denne organisasjonen fungerer. Jeg har selv møtt den i en del sammenhenger, og har da måttet konstatere at dette er det beste vi har, men vi er nødt til å gjøre det bedre. Ikke minst har jeg erfart det i forbindelse med flyktningsspørsmål.

Når det gjelder reformarbeidet, vil vi understreke at vi særlig må rette FNs arbeid mot det å redusere fattigdom, ta tak i de globale miljøtruslene, styrke menneskerettighetene og jobbe for fred og demokratisk utvikling. Det er også selvsagt å understreke FNs arbeid for å beskytte sivilbefolkningen i væpnede konflikter, og alle de former for konfliktforebyggende arbeid som kan skje i form av fredsbevarende styrker og gjennom diplomatisk innsats.

Jeg vil i tilknytning til FNs rolle reise et tema som jeg synes har for liten oppmerksomhet, og det er den effekt av globaliseringen som vi alle tar innover oss og ser på som positiv, nemlig den effekt som følger av de store internasjonale monopoldannelser. Disse monopolene har etter Venstres oppfatning nå en styrke og en råskap som vi antakelig må tilbake til tiden før 1914 for å finne paralleller til. Den gang ble monopolenes herjinger stoppet av den første verdenskrig og av den russiske revolusjon. Det er internasjonale eksperiment og begivenheter som vi ikke ønsker tatt om igjen i en utgave i den skala og med det det kan føre med seg i et nytt årtusen. Det å utvikle rettstilstand for å gjøre noe med disse monopolene må på dagsordenen. Det må på dagsordenen på den måten at vi alle sammen må erkjenne at den konkurransen som globaliseringen er ment å fremme, ikke må undergraves fordi monopoler får utvikle seg på en slik måte at ingen klarer å stoppe dem, og slik at de til syvende og sist faktisk undergraver det som er forutsetningen i hele globaliseringsprosessen.

Det er jo slik med de nye monopolene at man finner dem ikke der de tradisjonelt var, enten på Wall Street eller i europeiske hovedsteder. De kan befinne seg på Cayman Islands, på øyer i Stillehavet, eller hvor det måtte være. Og FN-systemet er et av de få institusjonelle rammeverk menneskeheten har til å ta fatt på disse spørsmålene. De er ikke enkle å løse, de er krevende å nærme seg, men jeg vil utfordre utenriksministeren til å gå inn i denne problemstillingen, fordi jeg tror vi er tjent med det. Ikke minst er Norge, som et lite land med en total åpen økonomi og integrert som vi er i denne økonomien,

helt avhengig av at vi får gjort noe med dette i forhold til internasjonale monopoldannelser.

Det har vært en del fokus på situasjonen i Irak, og det med rette. Vi var en av de mange, også Venstre selvfølgelig, som reagerte skarpt på hele Saddam Hussein-regimet og innmarsjen i Kuwait. Men det er nå, ni år etter at man ryddet opp i det med en militæroperasjon så langt man kunne komme i forhold til Saddam Husseins regime, behov for å gjennomdiskutere sanksjonspolitikken, ikke om vi skal ha sanksjoner, men hvilken form sanksjonene skal ha. Mange har da brukt ordene intelligente eller smarte sanksjoner, og det er den type tenkning jeg også gjør meg til talsmann for. Det er jo meningsløst at herskeren nærmest kan velte seg i uhemmet luksus og sikre seg de fleste goder, mens deler av sivilbefolkningen lider på en helt forferdelig måte. Svaret på det har jeg ikke. Men jeg merket meg at utenriksministeren i sin redegjørelse nærmet seg problemstillingen med et åpent sinn. Vi vil støtte ham i det forsettet, og vi håper at han i det arbeidet som Norge kan gjøre gjennom sin rolle i Sikkerhetsrådet, kan gå inn på en sortering av sanksjoner, slik at de rammer dem de skal ramme, og ikke uskyldige og tredje person. Jeg tror dette også er helt avgjørende for at FN i senere konflikter hvor det kan være behov for å gripe inn overfor menneskerettskrenkelser, dramatiske overgrep som nærmer seg folkemord, og andre alvorlige forbrytelser, har et verktøy som kan stå seg, også for ettertidens prøve.

Det er ingen tvil om at FN-systemet på mange måter er blitt testet, og det har, slik taleren før meg var inne på, i noen sammenhenger sviktet på en svært alvorlig måte. De av oss som fulgte krigen i Bosnia, kommer aldri til å glemme det som skjedde i Srebrenica – vi kommer aldri til å glemme det. Når man både har sett reportasjen i etterhånd og til og med også truffet noen av dem som hadde lederansvar mens dette stod på, er det helt klart at den type utfordringer må man ta lærdom av, og det knytter seg spesielt an til hvordan man klarer å reformere FN-apparatet.

Jeg vet at Norge tidligere har fokusert på å reformere det apparatet som skal lede FNs militære operasjoner, og jeg forutsetter at det fortsatt er i fokus. I sin tid var det nærmest slik at man ikke kunne gripe inn i disse operasjonene etter kontortid, for da hadde staben gått hjem. Det at man har et minimum av et apparat som militære ledere tør stole på, er en forutsetning for at FN faktisk skal ha noen som helst form for autoritet i forhold til fredsskapende operasjoner, som jeg dessverre er overbevist om at det vil bli behov for i årene som kommer.

Vi har for få dager siden drøftet menneskerettigheter her i Stortinget, med bred enighet på viktige punkter. Men det er grunn til å minne om at selv om dette formelt sett ikke står som saker som sådanne på Sikkerhetsrådets dagsorden, må det være underliggende i hele arbeidet. Og noe som er viktig i den sammenheng, er kanskje å fokusere på de menneskerettsovergrep som begås mot kvinner i forbindelse med krig og konflikter. Det utøves ofte stor råskap. Det å bruke f.eks. voldtekt som våpen

har vi sett i det tidligere Jugoslavia og andre steder. Det å løfte dette tror jeg er viktig.

Også i forhold til den internasjonale debatten om tvangsekteskap og folkemord tror jeg det er viktig å føye til et begrep som går på at i deler av verden foregår det ikke bare «ethnocide», men også «gendercide». Det vil si at det fins land og områder hvor det å ta livet av nyfødte jentebabyer er en del av den offentlige politikken, og det blir en følge av den praktiske politikken i mange land. Det å fokusere på det så langt man kan, er viktig. Jeg vet at Norge har gjort det bilateralt i mange sammenhenger, bl.a. i forhold til land på det indiske subkontinent, for å uttrykke meg på den måten. Men jeg synes det er et perspektiv vi bør ha med oss også i arbeidet i Sikkerhetsrådet.

Avslutningsvis vil jeg rette søkelyset mot hvordan vi ter oss på områder som det etter hvert vil bli fokusert på, kanskje spesielt i vår del av verden, og det er hvordan vi ordner hele vår innvandringspolitikk. Venstre er helt overbevist om at med den type økonomi som Norge har, er vi helt avhengig av å ha en ordnet form for arbeidsinnvandring til Norge. Da er det viktig at vi ordner dette på en slik måte at den kan oppfattes som sosialt rettferdig, respekterer internasjonale konvensjoner og eksisterer nærmest uavhengig av konjunktursvingninger rundt oss.

Jeg har i tidligere runder med andre medlemmer av regjeringen Stoltenberg, bl.a. kommunal- og regionalministeren, fått bekreftet at arbeiderpartiregjeringen er villig til å tenke mer åpent rundt dette enn det man har gjort før, og har konstatert at arbeiderpartiregjeringen her har ligget nærmere Venstre og de andre sentrumpartiene enn Fremskrittspartiet. Det vil jeg oppfatte som en positiv utvikling, men det pålegger oss også et ansvar, med det søkelyset vi har på oss når vi sitter i FNs sikkerhetsråd.

Jeg skal avslutte der jeg begynte. Det ble gjort et verdifullt arbeid for å få oss på denne plassen, vi har alle et ansvar for å ta ansvaret når vi er der, og jeg oppfatter at utenriksministeren i sin redegjørelse nettopp har invitert til det.

K e n n e t h S v e n d s e n hadde her overtatt presidentplassen.

Marit Nybakk (A): Realistisk, lavmælt og ambisiøst var representanten Blankenborgs beskrivelse av Regjeringens opplegg for arbeidet i FNs sikkerhetsråd fra 1. januar. Arbeidet i Sikkerhetsrådet må være resultatorientert, og vi må skape tillit. I det tillitskapende arbeidet er det ikke minst viktig å ha en god dialog med toneangivende og regionalt sterke representanter for den såkalte G77-gruppen. Utenriksministeren nevnte i sin redegjørelse Sør-Afrika og India i den forbindelse. Det tror jeg er klok politikk. Kontakt med India er også viktig med tanke på situasjonen i Sør-Asia, der Kashmir er en tikkende bombe, og der vi også har et uregjerlig regime i Afghanistan.

En virkelig stor utfordring for FN som organisasjon og for Sikkerhetsrådet i de nærmeste årene, er utviklin-

gen i Afrika, som mange har vært inne på. Vi har i tidligere debatter her i salen understreket at vi må fokusere på Afrika i bredden, normalisere – om man vil – relasjonene med Afrika, alt fra økt handel via gjeldslette til konfliktløsninger og bistand.

Jeg mener det er viktig at Norge i Sikkerhetsrådet forsøker å bidra til et langsiktig konfliktforebyggende arbeid i Afrika. Det er igjen nær knyttet til fattigdomsbekjempelse, utvikling og målrettet bistand.

Jeg er kjent med at Arbeiderpartiets kvinnebevegelse overfor utenriksministeren har tatt opp behovet for å fokusere på kvinnes situasjon både i utviklingsarbeidet og i arbeidet med å forebygge og løse konflikter. Jeg vil også vise til at utenrikskomiteen i innstillingen om Handlingsplan for menneskerettigheter understreker at Norge som medlem av FNs sikkerhetsråd må bidra til å forsterke oppmerksomheten om de humanitære og menneskemessige virkninger av konflikter.

Fattigdommen i verden feminiseres. To tredjedeler av verdens fattige er kvinner. Den dramatiske spredningen av HIV og AIDS rammer også kvinner, ikke minst i Afrika. Hundretusener av kvinner dør som følge av graviditet, fødsler og illegale aborter. Kjønnslēmlestelse eller omskjæring av kvinner er et stort helse- og utviklingsproblem. Det gjelder også spørsmålet om tvangsekteskap, som også representanten Odd Einar Dørum for øvrig tok opp, og som også bør ligge til grunn, i tillegg til spørsmål knyttet til æresdrap og elementære menneskerettigheter for kvinner. I tillegg er 90 pst. av dem som rammes i de nye krigene, sivilbefolkning. Dette er blitt forsterket under de mange konfliktene basert på etniske motsetninger, konflikter som enten er interne borgerkriger eller regionale konflikter.

Jeg tror det er viktig å styrke FNs fredsbevarende og fredsskapende rolle og sikre FNs autoritet på dette området, særlig i Afrika. FN er den eneste organisasjonen som kan ha tillit nok til å kunne spille en slik rolle. Jeg har merket meg at utenriksministeren også legger vekt på å styrke de regionale afrikanske organisasjonene for at afrikanske land selv, sammen med FN, skal kunne ta et ansvar for konfliktforebygging. Her er det viktig med styrking av kompetanse og kapasitet.

Ikke uventet er sanksjonene mot Irak blitt tatt opp i denne debatten. Sanksjoner må alltid vurderes ut fra sin hensikt og sin effekt. Dersom sanksjoner har utilsiktede virkninger, rammer sivilbefolkningen og ikke fungerer slik de var ment, er det både riktig og nødvendig å endre dem. Det er i dag tilfellet med sanksjonene mot Irak, som må erstattes med tiltak som er mer målrettet, og som skjermer de svakeste gruppene, stort sett sivilbefolkningen, særlig Iraks barn.

Til slutt: Da Stortinget behandlet reformer i FN-systemet, gikk utenrikskomiteen inn for avgift på valutatransaksjoner som en ekstra inntektskilde til verdensorganisasjonen. Det må Norge følge opp. Også det helt nødvendige reformarbeidet må Norge fortsatt engasjere seg sterkt i.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: La meg først si at jeg er svært glad for den brede enigheten som har

vært i debatten her i dag. Det var en nasjonal oppgave å få Norge inn i Sikkerhetsrådet, som tre regjeringer arbeidet med. Og jeg vil si det slik: Det er en nasjonal oppgave å sørge for at vi kan fungere godt der. Derfor bør det være en tett kontakt mellom regjering og storting hele veien de neste to årene.

Lisbet Rugtvedt sa at Regjeringen bør legge til rette for en bred offentlig debatt. Det synes jeg også er svært viktig, men jeg har lyst til å legge til at det også er viktig at vi har en realistisk oppfatning av hva Sikkerhetsrådet er, og hva vi kan utrette der. Vi skal være realistiske, men likevel ha ambisjoner. Men vi må være klar over to ting, for det første at Sikkerhetsrådets grunnlag er FN-paktens kapittel VI og VII.

Lisbet Rugtvedt spurte om i hvilken grad Norge vil være opptatt av nedrustningsspørsmål i Sikkerhetsrådet. Det vil vi være i den grad det står på dagsordenen, men nedrustningsspørsmål generelt sett behandles av generalforsamlingen og ikke av Sikkerhetsrådet.

Noen ganger har f.eks. kontroll av håndvåpen og landminer vært knyttet til FN-operasjoner, fredsbevarende styrker, så sånn sett kommer det inn i bildet, og for så vidt kommer det inn i bildet i forbindelse med sanksjonene mot Irak, som nettopp er begrunnet i å kontrollere og ødelegge masseødeleggelsesvåpen. Men generell nedrustningspolitikk står ikke på dagsordenen i Sikkerhetsrådet.

Lisbet Rugtvedt sa at min redegjørelse manglet noe om reform av Sikkerhetsrådet, og også om sammensetningen av Sikkerhetsrådet. Det står ikke på dagsordenen i Sikkerhetsrådet, det er det generalforsamlingens oppgave å diskutere og vedta i henhold til FN-pakten. Det er ikke Sikkerhetsrådet som bestemmer sammensetningen av Sikkerhetsrådet, heller ikke hvordan Sikkerhetsrådet skal arbeide, det er det generalforsamlingen som gjør i henhold til FN-pakten.

Det andre jeg vil påpeke, er vetoretten. Det er fem stormakter som har vetorett der. Det er ingen vedtak eller resolusjoner som kan passere Sikkerhetsrådet uten at de fem landene er enige. Derfor er det helt opplagt at skal man oppnå noe som helst i Sikkerhetsrådet, må man altså arbeide sammen med dem. Hvis man har til hensikt å sitte der og fremme resolusjoner, vil jeg si at slike resolusjoner aldri vil passere uten at de fem vetomaktene er enig i dem. Når det er sagt, vil jeg også si at vi innenfor de rammene kan bidra med mye og kanskje også på en betydelig måte. Da tror jeg det er viktig at Norge tar utgangspunkt i de gode tradisjonene som vi har utenrikspolitisk.

Jeg vil peke på tre viktige tradisjoner, for det første vårt humanitære arbeid. Jeg vil si det slik at Norge er en humanitær stormakt, ikke bare fordi vi gjør en stor humanitær innsats i forbindelse med katastrofer, ikke bare fordi vi har en høy bistandsprosent, en omfattende bistand i mange deler av verden, spesielt i Afrika, men også fordi vi har stått i front når det gjelder f.eks. bekjempelse av landminer. Vi står i front nå, sammen med Canada, som vi gjorde i landminesaken, i å kontrollere håndvåpen,

som jo i høyeste grad er et humanitært spørsmål. Denne tradisjonen må vi ta vare på.

Den andre tradisjonen er det sterke samspeillet som vi alltid har hatt med det sivile samfunn og sivile organisasjoner. Og det tredje er våre mange erfaringer i fredsbevarende styrker.

Som jeg sa i min redegjørelse, trenger FN nå en bred strategi for for det første å forhindre konflikter, for det andre å stoppe konflikter, og etter at man eventuelt har gjort det, skape virkelig fred. Da trenger man en bred strategi som kombinerer nettopp disse tingene jeg nå sa: humanitær bistand, langsiktig bistand, kontroll av håndvåpen og landminer, fredsbevarende styrker og oppbygging av et sivilt samfunn. Og jeg vil si at det som Marit Nybakk påpekte, nemlig kvinnes rolle her, er utrolig viktig. Jeg vil se på kvinnes verdier og kvinnes rolle i mange land som en virkelig bærer av fred og oppbygging av et sivilt samfunn. Nettopp derfor skal det være en viktig pilar i vårt arbeid.

Så til sanksjonene. Flere har tatt opp behovet for å få til mer målrettede, sofistikerte og smarte sanksjoner, og det er et syn jeg helt deler. Men jeg er enig med Jan Petersen, som sa at man her bør ha en nyansert debatt også om hvordan sanksjonene faktisk har virket. Jugoslavia ble nevnt. Det var tross alt til slutt det at sivilbefolkningen ble lei av isolasjonen fra verdenssamfunnet, som førte til opprøret og demokratiet.

Når det gjelder Irak, er det ikke opplagt at Saddam Hussein hadde stått svakere i dag dersom sanksjonene ikke hadde vært der. Einar Steensnæs sa at det er uklart hvilke initiativ Norge vil ta, vi har bare sagt at det er nødvendig å se på sanksjonspolitikken overfor Irak. Ja, det er litt uklart nå, nettopp fordi vi ennå ikke har begynt å arbeide med det, og dessuten fordi Thorvald Stoltenberg, som jo ble oppnevnt av FNs generalsekretær for å reise inn i landet for å se på hvordan dette har virket, ikke har fått anledning til å komme inn – og det er sterk beklagelig. Så vi må starte arbeidet i sanksjonskomiteen før vi kan si hva som kan gjøres.

Men om sanksjonene har jeg lyst til å si følgende: Disse sanksjonene var ikke iverksatt for å styrte Saddam Hussein, men fordi han ikke ville overholde FNs krav om at man skulle ødelegge biologiske og kjemiske våpen. Når Lisbet Rugtvedt sier at Israel nå må få et sterkere krav på seg om å etterfølge FNs vedtak, er jeg helt enig i det, men jeg er like fast på at Saddam Hussein bør gjøre akkurat det samme, nemlig etterkomme kravet om å ødelegge biologiske og kjemiske våpen. Det er grunnlaget for sanksjonene. Sanksjonene omfatter både økonomiske sanksjoner og våpeninspeksjon. Og det er helt på det rene at våpeninspektørene har klart å få til ødeleggelse av betydelige mengder biologiske og kjemiske våpen, så sanksjonene har virket på det området.

Selv om jeg også har betenkeligheter og mener at vi må se på sanksjonene, så mener jeg at man ikke kan si det slik at sanksjonene har ført til den humanitære katastrofen, som man egentlig kan kalle det, i Irak. Forholdet er at det ganske snart etter innføring av sanksjonene ble

(Utenriksminister Jagland)

klart at Saddam Hussein ikke ville etterkomme FNs krav om å ødelegge biologiske og kjemiske våpen, og derfor utsatte han bevisst sin egen befolkning for lidelse for å få sympati i verdenssamfunnet. Det var for å motvirke denne kyniske utnyttelsen av sivilbefolkningen at man fikk opp programmet «Olje for mat» i 1996. Dette programmet er blitt utvidet senere, og i dag er det ingen begrensninger for innkjøp av mat, medisiner, utstyr til utdanning, landbruk og vannforsyning til Irak. Det er ingen tvil om at sivilbefolkningen lider, men det er fordi Irak ikke bruker mulighetene som man har til å kjøpe inn disse nødvendige tingene til sivilbefolkningen, selv om de kan det.

Når det gjelder hvorvidt vi skal overta lederskapet i sanksjonskomiteen for Irak eller ikke, så er ikke lederskapet i den komiteen en posisjon for å få til endringer av sanksjonene. Sanksjonskomiteen for Irak skal gjennomføre Sikkerhetsrådets vedtatte sanksjoner. Hvis vi skal endre på sanksjonene, må det foregå i Sikkerhetsrådet selv. Jeg vil si det slik at vi vil arbeide for et sanksjonsregime som bedre sikrer sivilbefolkningen, samtidig som man kan opprettholde presset for å bli kvitt de kjemiske og biologiske våpen. Hvilke endringer og forbedringer som det er mulig å gjennomføre, er det for tidlig å si noe om nå, rett og slett fordi vi ikke har begynt på arbeidet i Sikkerhetsrådet. Thorvald Stoltenberg har ikke sluppet inn i landet. Vi håper at han kan gjøre det. Men først da har vi en mulighet for å si hvilke forbedringer og endringer som det er mulig å gjennomføre.

Til slutt har jeg bare lyst til å si: Steensnæs sa noe svært viktig, at man ikke må nedprioritere arbeidet i fredsprosessene andre steder i verden på grunn av vårt engasjement i Sikkerhetsrådet. Det er nettopp på grunn av det arbeidet vi har gjort mange steder, at vi fikk ta sete i Sikkerhetsrådet, og som gjør at vi har et godt grunnlag for å gjøre en god jobb der.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Einar Steensnæs (KrF): Jeg er glad for at utenriksministeren brukte såpass mye av sitt innlegg til å svare på en del av de spørsmålene som kom under debatten, selv om de åpenbart var så mange at han ikke rakk over alle ved siden av selvfølgelig også å komme med nye innspill.

Det var en passus i hans innlegg som jeg for min del merket meg, og som jeg synes var en bekreftelse på det som også var viktig for meg i mitt innlegg, nemlig at Norge har en spesiell mulighet med våre humanitære tradisjoner, vår posisjon og vår tillit slik vi har opplevd den i ulike deler av det internasjonale samfunnet, til å kunne spille en aktiv rolle til tross for vår beskjedne størrelse. Og utenriksministeren nevnte selv en del gode eksempler hvor Norge har kunnet spille en god, aktiv rolle, f.eks. når det gjelder landminer, håndvåpen, samarbeid med sivil samfunn, humanitære organisasjoner, i fredsbevarende styrker og bistand – det var noe av det han nevnte. Og det er gode eksempler på det som jeg synes kan danne et

veldig godt utgangspunkt for vårt engasjement når det gjelder vår viktige posisjon i Sikkerhetsrådet.

Jeg er også glad for at han rakk, så vidt, å bekrefte at arbeidet i Sikkerhetsrådet ikke skal gå på bekostning av viktige initiativ der Norge har hatt og fremdeles vil kunne spille en aktiv rolle, der er eksempler Sudan, Guatemala, Sri Lanka, Colombia, for å nevne noe. Det tror jeg er meget viktig.

Helt til slutt: For Stortinget tror jeg det ville være svært interessant om vi også kunne bli trukket aktivt inn i den interessante toårsperioden som nå kommer. Der vil «den utvidede» være et godt forum, men også Stortinget i plenum vil ha stor interesse av å bli trukket aktivt inn i dette.

Jeg vil gjerne utfordre utenriksministeren på hvilke tanker han gjør seg om hvordan Stortinget kan være med på å spille en aktiv rolle i denne toårsperioden mens vi har medlemskap i Sikkerhetsrådet.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Jeg er helt enig i det som Steensnæs nå sa, at det må være et nært samspill mellom regjering og storting. Vi har både den utvidede og vi har plenum, og jeg tror det er viktig også å kunne ha diskusjoner her i plenum om viktige saker.

Nå har det vært mye debatt om FNs sanksjonsregime mot Irak. Jeg tror f.eks. at man bør kunne orientere Stortinget på egnet måte om hvilke skritt vi kan ta i den saken, etter at vi har gått gjennom og sett hva som er mulig, og hvilke kontakter vi da selvfølgelig også må ha med vetomaktene i Sikkerhetsrådet. Så der tror jeg det er helt nødvendig å ha en nær kontakt og konsultasjon med Stortinget.

Når det gjelder den mer generelle sanksjonspolitikken og hvilke reformer man der kan gjøre, tror jeg det kan være nødvendig å komme til Stortinget med en redegjørelse for å få en debatt i plenum. Man bør bruke den toårsperioden som vi nå skal inn i, til å sette viktige spørsmål i fokus, slik at vi her i fellesskap kan bruke denne perioden til også å øke vår egen kompetanse, både i regjering og storting, og ikke minst for å få til en mer aktiv debatt utad. Men som det er blitt bemerket her, ser man jo at det ikke er så lett å få stor interesse for dette i pressen så lenge det ikke er store, kontroversielle saker, det er først da det blir debatt. Men jeg tror jeg kan love at det vil bli en god del kontroversielle saker som Norge må ta stilling til i løpet av denne toårsperioden. Og det kan i og for seg også være et gode at man da får økt debatt om utenrikspolitiske spørsmål her i landet.

Ingvald Godal (H): Brahimi-rapporten er svært viktig. Det er mykje godt stoff i den, der ein verkeleg tek konsekvensane av store feilslag som FN har gjort, som demonstrert t.d. i Srebrenica. Men det er openberre manglar i den rapporten, så eg vil beda utanriksministeren om at den blir lagd fram for Stortinget på ein slik måte at me kan diskutere den.

Elles er eg glad for at utanriksministeren har lagt så stor vekt på Afrika. Afrika sig etter. Trass i 40 år med utviklingshjelp er det mange stader mykje verre i dag enn

det var for 40 år sidan. Utenriksministeren brukar likevel etter mitt syn noko gammalmodige formuleringar i si orientering, der han t.d. snakkar om å legge hovudvekta på fattigdomsnedkjemping.

Då eg var i FN tidlegare i haust, syntest eg det var positivt at dei der no har gått eit steg vidare, der dei angrip rota til fattigdomen, rota til undertrykkinga og til ufreden, og rota til at barn blir misbruka på ein heilt meiningslaus måte osv. – nemleg vanstyre. Vanstyre er Afrikas hovudproblem.

Både Verdsbanken, UNDP – FNs utviklingsprogram – og FN har retta fokus mot det dei no kallar «good government». Eg trur det er veldig viktig at me òg medverkar til å fokusere på det. I den samanheng blei det òg erkjent at utviklingshjelp delvis har medverka til å gjera det vanstyret me ser i Afrika, mogleg, fordi det gav herskarane noko å vise folket, slik at dei berre kunne surre og sløse med landets eigne ressursar på ein forferdeleg måte. Eg trur difor det er viktig at me her er realistiske nok til å gå i oss sjølve og innrømme at ein del av det me har gjort, har hatt motsett verknad og har vore med og ført Afrika ut i det uføret som kontinentet er i i dag.

Vi har ein god porsjon idealisme i Noreg, men av og til er den òg kombinert med naivisme, og då kan resultatet bli svært uheldig for dei som blir utsette for dette.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Jeg kan her og nå love at alle problemstillingene i den såkalte Brahimi-rapporten vil bli forelagt Stortinget. Det er en svært viktig rapport, også for Norge, i og med at vi har deltatt så mye og omfattende i fredsbevarende operasjoner. Rapporten dreier seg nemlig om mulighetene for å styrke og forbedre planleggingen og gjennomføringen av FNs fredsbevarende operasjoner, som vi har sett klare svakheter ved.

Jeg er også helt enig i det som Godal sa når det gjelder bekjempelse av fattigdom. Det er helt klart at vi må ha et bredere perspektiv på det. Det er ingen tvil om at mangel på demokrati og overholdelse av menneskerettigheter, korrupsjon, i det hele tatt vanstyre, er en årsak til manglende utvikling i en lang rekke land. Derfor er jeg glad for den debatten vi hadde denne uken om menneskerettighetsplanen. Vi ønsker også å koble bistandspolitikken klarere til utvikling av menneskerettigheter. For eksempel så vi det i forbindelse med Zimbabwe. Vi kuttet ut vår bistand til regjeringen der som følge av den utviklingen vi så når det gjaldt menneskerettigheter.

Et annet forhold som jeg tror er viktig, er at det er mye viktigere med investeringer og handel enn det er med bistand. Det er ikke slik at jeg tar til orde for å kutte ut bistanden, tvert imot, men det må være en vekselvirkning, der man får til private investeringer og handel, for det er tross alt det som skaper arbeidsplasser og utvikling og også etter hvert menneskerettigheter i en lang rekke land. Så jeg er helt enig i at vi må få større bredde i vårt engasjement for å få til utvikling. Det er uhyre viktig.

Johan J. Jakobsen (Sp): Norge tiltrer Sikkerhetsrådet i en tid da FNs økonomi er krisepreget. Det har den

for øvrig vært i ganske lang tid. En av hovedårsakene til dette er at USA ikke oppfyller sine økonomiske forpliktelser. Nå er vel ikke de økonomiske spørsmål så sentrale på Sikkerhetsrådets dagsorden, men dette er uansett et viktig FN-anliggende. Tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland sa i sin tid krystallklart ifra om hva hun mente om de unnlatesessynder – for å kalle det det – som den eneste gjenværende supermakt la for dagen i dette spørsmålet. Jeg håper at den sittende regjering også kan markere seg i dette på samme måte..

Nå har spørsmålet om finansiering av økonomien for FN også blitt reist i forbindelse med et forslag om avgift på valutatransaksjoner, et spørsmål som for øvrig Marit Nybakk nettopp reiste. Dette spørsmålet har utenriksministeren tidligere reist ved ulike anledninger, men jeg sitter igjen med et inntrykk av at det har vært ganske taust om denne saken i ganske lang tid, og det kunne derfor være av interesse å høre hvilken status dette spørsmålet nå har i Regjeringen. Jeg stiller helt konkret spørsmålet om utenriksministeren kunne følge opp et forslag som er reist tidligere her i Stortinget, nemlig om at en fra norsk side tar et initiativ overfor andre nordiske land med sikte på å skape et grunnlag for at dette kan bli noe mer enn de løselige planer som vi nå har sett, og som har vært lansert ved forskjellige anledninger, men som det så langt har kommet særdeles lite konkret ut av.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Det er helt riktig at USA ikke har gjort opp sine forpliktelser i forhold til FN. Det har vi tatt opp gang på gang med USA – det gjelder også den nåværende regjering. Nå har det foregått et arbeid for å klarere dette ut, og flere har vist interesse for et kompromiss, som også Clinton-administrasjonen har sett på. Det håper jeg kan fortsette også under den nye administrasjonen. Men det er jo litt usikkert hvem som blir valgt, og hva slags FN-politikk en ny president i USA vil føre. Det er helt klart at det var en utvikling i riktig retning når det gjelder USAs syn på FN, støtte til FN og også etter hvert vilje til å gjøre opp sine forpliktelser. Det kom parallelt med at man så at FN i økende grad kunne spille en rolle, som jeg igjen tror hadde sammenheng med at vi fikk en generalsekretær som var villig til å ta modige beslutninger, sette i gang en reformprosess og også spille FN aktivt inn på banen ved flere anledninger, bl.a. når det gjaldt Irak, som vi har vært inne på her. Vi har sett det også i Midtøsten i de seneste ukene og månedene, noe som er svært gledelig.

Når det gjelder avgift på valutatransaksjoner, støtter vi helt klart det forslaget som verserer. Det er et viktig forslag, som bl.a. kan bidra til å finansiere FN på en bedre måte. Vi har støtte fra EU og Canada, men ingen andre støtter opp om dette. Men vi fortsetter å arbeide med det, og å samarbeide med de andre nordiske landene for å se hvilke initiativ som kan tas, er også en viktig del av den norske regjeringens arbeid på dette området.

Lisbet Rugtvedt (SV): Utenriksministeren sier at det ikke er opplagt at Saddam Hussein hadde stått svakere i

Irak uten sanksjoner. Det er selvsagt ikke opplagt. Men uten de altomfattende sanksjonene ville folk i Irak stått sterkere. Det må være det viktigste poenget. Forutsetningene for en politisk opposisjon i Irak hadde vært bedre dersom en ikke hadde hatt de humanitære forhold en har nå. Det sier seg selv at når en befolkning må bruke all sin tid og alle sine krefter på å dekke de mest basale behov når det er så mye sorg og elendighet som følge av økende barnedødelighet f.eks., så går det ut over muligheten til å drive politisk aktivitet, i tillegg selvfølgelig til alle de begrensningene som ligger i at Irak er et diktatur.

Så sier utenriksministeren at det er ingen begrensninger på innkjøp av mat, medisiner, utdanningsutstyr osv. til Irak. Her tror jeg utenriksministeren gir et unøyaktig bilde. For er det ikke slik at alle de ting som skal inn i Irak, er gjenstand for en nitid vurdering av hvorvidt hver enkelt ting på noen som helst slags måte kan brukes til å produsere biologiske eller kjemiske våpen? Slik jeg oppfatter det, brukes det også atskillig fantasi for å forestille seg hvordan de ulike tingene på et eller annet vis kan brukes i en slik produksjon. Det er jo nettopp disse prosedyrene og disse vurderingene som har vært en så stor hodepine for dem som sitter og administrerer denne komiteen. Og jeg skjønner også at det er det som Norge gruer veldig for: å måtte sitte og administrere dersom vi får lederskap for komiteen. Det er også litt uklart å få tak i hva utenriksministeren egentlig mener i konklusjonen om sanksjonene. Jeg vil gjerne ha et klart svar på om Regjeringen vil eller ikke vil arbeide for å endre sanksjonene overfor Irak.

Utenriksminister Thorbjørn Jagland: Det er ikke godt å si hva som hadde skjedd hvis sanksjonene ikke hadde vært der. På den annen side må spørsmålet da stilles: Hva skulle verdenssamfunnet ha gjort? Skulle man da bare ha avfunnet seg med at man kunne fortsette å produsere biologiske og kjemiske våpen, som jo var en trussel mot hele verdensfreden? Det var derfor sanksjonene kom. Man hadde ikke noen andre virkemidler, hvis man da ikke var villig til å gå til det ytterste skritt, som jeg ikke har hørt noen egentlig var villig til. Med grunnlag i FN-pakten har man ikke noen andre virkemidler enn sanksjoner. De har virket på den måten at man tross alt har fått vekk en god del av disse biologiske og kjemiske våpnene.

Så gjenstår da det humanitære spørsmålet. Heller ikke der er det godt å si om situasjonen for sivilbefolkningen hadde vært vesentlig bedre om sanksjonene ikke hadde vært der. Det man kan si, er at situasjonen for sivilbefolkningen hadde vært vesentlig bedre hvis man hadde brukt de pengene man har til rådighet ved å selge olje, til å kjøpe mat, medisiner og annet utstyr for å holde elementære ting i gang. Det er formelt sett ingen begrensninger på de områdene. Det er riktig som Lisbet Rugtvedt sier, at sanksjonskomiteen i FN nettopp har som oppgave å kontrollere at pengene brukes akkurat til det. Men man kan ikke ha et sanksjonsregime uten også et kontrollregime for å kontrollere at sanksjonene faktisk overholdes.

Jeg kan ikke si noe annet nå enn det jeg sa, at vi vil arbeide for et sanksjonsregime som tar hensyn til sivilbefolkningen, samtidig som man opprettholder presset og kravet om at man må ødelegge kjemiske og biologiske våpen. Det er for tidlig for oss å si hva vi kan få til, hvilke endringer som det er mulig og nødvendig å gjennomføre. Vi kan ikke si det før vi har tatt sete i Sikkerhetsrådet, og helst etter at Thorvald Stoltenberg har fått vurdert dette spørsmålet, men han slipper jo ikke inn i landet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Inger Lise Husøy (A): Det er spennende og utfordrende at Norge nå igjen får sete i Sikkerhetsrådet. Det er mange meninger om hva vi skal gjøre. Mange har gitt råd, og det er engasjement også utenfor denne sal. Arbeidet i Sikkerhetsrådet vil vitalisere den utenrikspolitiske debatten her hjemme, ikke minst fredsenjasementet, og forhåpentligvis også styrke bistandsviljen.

Jeg er kjempeglad for de signalene som har kommet fra utenriksministeren og andre om Irak. Sanksjonspolitikken har ikke fungert etter hensikten. Irak-politikken er feilslått. Saddam Hussein sitter trygt, og millioner av sivile rammes på en umenneskelig måte. Jeg er sterkt uenig med Madeleine Albright, som sier at 570 000 døde barn er verdt prisen. Amerikanerne presses fra alle kanter, og sanksjonene står for fall i sin nåværende form.

Irak var før sanksjonene det mest velutviklede samfunnet i den arabiske verden. Etter krigene og sanksjonene har landet brutt fullstendig sammen. Hele infrastrukturen er ødelagt, sykehusene fungerer ikke, vannforsyningen fungerer ikke. Skoler og bibliotek er bombet og brent. Klasserommene er uten inventar og bøker. Blyanter ble rammet av sanksjonene fordi blyet kunne brukes til våpen. Det er 50-75 pst. arbeidsledighet. Det er hjerneflukt. De ressurssterke har forlatt landet. Produksjonen har stoppet opp. Det fins verken råstoff eller reservedeler. Matrasjonene gir feil- og underernæring. Barn og ungdom vokser ikke normalt. Og kloakken drypper ned på operasjonsbordet. Infeksjonssykdommer og diaré er den største dødsårsaken blant barn. Spedbarn tørker rett og slett ut. Ulike former for kreft er utbredt, bl.a. fordi uranholdig ammunisjon har blitt brukt, slik det ble brukt i Kosovo. Mange barn blir født med store skader og misdannelser.

Hva er meningen med å straffe en uskyldig sivilbefolkning i ti år? Jeg har vært der, jeg har sett det, og jeg har snakket med dem. Å stå til rette for dette er noe av det verste jeg har vært med på.

Saddam Hussein er en despotisk diktator som dreper sine egne, men sanksjonene dreper også. Det skyldes mangel på vann og rent vann, mangel på reservedeler, teknisk utstyr og sykehusutstyr og ødelagte ventilasjonsanlegg på sykehusene i 40 varmegrader. Det er mangel på fagfolk, leger, ingeniører og sykepleiere. Man er ikke i stand til å forebygge sykdom og epidemier.

Opposisjonen i landet er enten drept, fengslet eller har flyktet. Det er tusenvis av krigsskadede og politiske fan-

ger. De som er igjen, er for sultne og for syke til å slåss. De har glidd inn i apatien.

I dag er det først og fremst to miljøer i Irak som kan reise en opposisjon mot Saddam Hussein. Det er de som har stått i den økende islamiseringen, religiøse fanatikere og ekstremister. En annen mulighet er «embargo-generasjonen», de som har vokst opp under sanksjonene, og drives av hat og aggresjon mot Vesten. For dem kan selv Hussein bli for moderat. Hvordan ser man for seg at demokratiske krefter skal ha noen sjanse i en slik situasjon? I tillegg har vi kurderspørsmålet, som også må løses.

Jeg er opptatt av resultater, at det faktisk kan skje noe med sanksjonene snart, og at Norge arbeider intensivt og målrettet for dette i Sikkerhetsrådet. Jeg er enig med Blankenborg i at Hussein selvfølgelig fortsatt vil være et stort problem når sanksjonene oppheves, noe ikke minst eksilirakere er opptatt av. Men man kunne f.eks. legge mer energi i å håndheve våpenboikotten. Det er noen som selger våpen til Saddam Hussein, trolig også fra vestlige land.

Budskapet til utenriksministeren er krystallklart: Slåss i Sikkerhetsrådet for å oppheve sanksjonene i sin nåværende form, for de bryter også med grunnleggende menneskerettigheter! Politikken er feilslått. Det har 20 mill. irakere betalt for.

Jeg skulle ønske – og oppfordrer til – at flere stortingspolitikere og andre dro til Irak og ved selvsyn vurderte situasjonen der. Mens vi venter på handling i Sikkerhetsrådet, bør vi bryte isolasjonen og opprette kontakter i Irak. Det irakiske folk vil ha enorme problemer i lang tid framover, og det trenger vår støtte nå. UD bør åpne pengesekken til den type kontakt.

Synnøve Konglevoll (A): Norge er et lite land i et fredelig hjørne av verden. Vi er et rikt land. Sjøl om vi også har våre problemer og utfordringer, er det ingen tvil om at vi tilhører verdens absolutte overklasse. Da har vi et valg. Vi kan bestemme oss for at vi vil ha rikdommen for oss sjøl, vi kan kutte bistanden med 2,5 milliarder kr, slik Høyre har foreslått, eller – enda verre – vi kan kutte bistanden med 6,6 milliarder kr, slik Fremskrittspartiet har foreslått. Vi kan velge en slik holdning, og vi kan også la være å engasjere oss i situasjonen i andre land, kanskje unntatt de nærmeste. Vi kan si: Det bryr vi oss ikke med.

De partiene som vil kutte i bistanden, er på frammarsj i Norge. Men heldigvis har et bredt flertall i Stortinget valgt det motsatte av en slik isolasjonslinje. Vi har valgt solidaritetslinja, nettopp ut fra en grunnleggende solidaritetstanke, men også fordi vi forstår at på denne kloden er vi til syvende og sist alle avhengige av hverandre. Å bli medlem i FNs sikkerhetsråd er derfor en utrolig spennende utfordring for Norge, og jeg håper at det betyr at vi får mer rom for en utenrikspolitisk debatt her i landet. Vi har sett tendens til det allerede, og jeg håper at den utviklingen fortsetter.

Et av de utenrikspolitiske spørsmålene som har blitt løftet opp på dagsordenen etter hvert som det nærmet seg

votering i FN, er sanksjonspolitikken mot Irak. Det er et spørsmål som også engasjerer meg, bl.a. med bakgrunn i at jeg sammen med bl.a. representanten Inger Lise Husøy var med på en reise i Irak i juni i år i regi av Fellesutvalget for Palestina. Etter ti år med sanksjoner har det blitt mer og mer tydelig at sanksjonspolitikken først og fremst rammer sivilbefolkningen, ikke Saddam Husseins regime. Tvert imot, mye kan tyde på at både Saddam Husseins regime og de fundamentalistiske kreftene i Irak har blitt styrket av sanksjonspolitikken, fordi man kan legge skylda på Vesten og på verdenssamfunnet. Jeg er enig i at det ikke bare er sanksjonene som er årsaken til sammenbruddet i den irakiske økonomien og de lidelsene det har medført for sivilbefolkningen. Situasjonen i Irak nå er et resultat av først ti år med krig og krigsøkonomi, så ti år med sanksjoner kombinert med Saddam Husseins regime.

Sanksjonspolitikken overfor Irak var, som også andre har vært inne på, tema på Arbeiderpartiets landsmøte, og det ble fattet et helt klart vedtak om at Norge må arbeide for å erstatte dagens økonomiske sanksjoner mot Irak med tiltak som mer effektivt rammer Saddam Husseins regime. Jeg er glad for at det er et flertall i Stortinget som støtter denne linja. Vi er ennå spent på hvilken komite Norge blir satt til å lede. Tidligere FN-koordinator for Irak, Hans von Sponeck, har bl.a. under besøk i Norge oppfordret Norge til å ta på seg jobben som leder i sanksjonskomiteen for Irak og også sette inn økonomiske ressurser for å gjøre en god jobb. Uansett hva slags komite vi kommer til å lede, er det viktig at Norge nå igjen stiller seg på de svakestes side, og at vi arbeider for økonomisk og demokratisk utvikling i Irak.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 544)

S a k n r . 2

Innstilling frå utenrikskomiteen om endringar på statsbudsjettet for 2000 under kapittel administrerte av Utanriksdepartementet (Innst. S. nr. 28 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 5 (2000-2001))

Einar Steensnæs (komiteens leder og ordfører for saken): Ganske kort: I norsk bistandspolitikk og når det gjelder humanitær bistand i særdeleshet, gjør regjering og storting seg nytte av den betydelige kompetansen som norske organisasjoner har. De to største organisasjoner i denne sammenheng, nemlig Røde Kors og Kirkens Nødhjelp, opplyser at de i år har opplevd betydelige kutt i sin bistand. Det er belyst i brev fra utenrikskomiteen til Utanriksdepartementet og er inntatt som vedlegg til innstillingen. En enstemmig komite viser til et brev fra Utanriksdepartementet v/utviklingsministeren av 13. november, der hun opplyser om at det vil være ledige ekstra midler som følge av reduserte ODA-godkjente andeler av flyktningutgifter i Norge, og slutter seg på den bakgrunn til de endringer på årets budsjett som Regjeringen har foreslått. Så får vi eventuelt komme tilbake til den

problemstillingen som er reist overfor departementet i brevet når det gjelder de to organisasjonene, avhengig av hva som er innholdet i den varslede proposisjonen.

Statsråd Anne Kristin Sydnes: Ganske kort, delvis som en kommentar også til spørsmålet knyttet til organisasjonenes rolle, som representanten Steensnæs nettopp var inne på.

De siste årene har naturkatastrofene vært større og hyppigere enn tidligere. Dette har medført økt behov for humanitær bistand, med påfølgende økt press på naturkatastrofemidlene. I inneværende år har flommen i det sørlige Afrika og tørken på Afrikas Horn lagt beslag på om lag 130 mill. kr. Deler av denne bistanden er dekket inn ved bruk av NORADs regionbevilgning. Ved utgangen av september gjenstod mindre enn 4 mill. kr til bruk ved naturkatastrofer for inneværende år.

Andre store og pågående naturkatastrofer, som tørken i Kenya, Tanzania, Vest- og Sentral-Asia og flommene i Sør- og Sørøst-Asia, krever forsterket innsats fra norsk side. For å avhjelpe denne situasjonen foreslo Regjeringen i St.prp. nr. 5 å styrke budsjettet for naturkatastrofer med 45 mill. kr. I samme proposisjon ble det også foreslått å øke bevilgningene til humanitær bistand med 53,2 mill. kr. Dette har sammenheng med store humanitære behov, ikke minst i Afrika, hvor tallet på flyktninger og internt fordrevne har steget betydelig. I Latin-Amerika er det behov for opptrapping av støtten til Colombia, i lys av Norges engasjement i fredsprosessen. Som følge av den pågående forsoningsprosessen er det ønskelig å øke bistanden til Nord-Korea. Samtidig er det store behov i andre deler av Asia og Midtøsten.

Som meddelt i vårt brev av 1. november 2000 til utenrikskomiteen vil de tre største humanitære kanalene for norsk bistand, FN, Norges Røde Kors og Kirkens Nødhjelp, bli prioritert i forbindelse med de økte humanitære bevilgningene. Av de foreslåtte bevilgningene i St.prp. nr. 5 vil Norges Røde Kors og Kirkens Nødhjelp tildeles vel 15 mill. kr hver. Dermed vil støtten til humanitære tiltak utenom OSSE-området gjennom Norges Røde Kors og Kirkens Nødhjelp være nærmest på høyde med nivået for 1999.

Nødvendigheten av å prioritere FN som en humanitær kanal ble understreket i den humanitære redegjørelsen for Stortinget i januar 1999, og den nåværende regjeringen viderefører denne linjen. Dette har jeg også understreket i dialog med de frivillige organisasjonene. For 1999 var FNs andel av de humanitære budsjetter utenom OSSE-området på rundt 43 pst., og pr. i dag ligger FNs prosentandel i underkant av 40 pst. I overkant av 60 pst. av de humanitære midlene utenom OSSE-området går dermed gjennom andre kanaler enn FN, og Norges Røde Kors og Kirkens Nødhjelp er de største blant disse.

For å gi et best mulig bilde av situasjonen, vil jeg også vise til den proposisjonen Steensnæs nettopp nevnte. Regjeringen legger nemlig i dag fram St.prp. nr. 29 for 2000-2001, med forslag om omfordeling av ytterligere 120,9 mill. kr utover de endringene som det er referert til i St.prp. nr. 5. Her foreslås budsjettet for bistand ved na-

turkatastrofer styrket med 30 mill. kr, og det foreslås ytterligere 35 mill. kr til fremme av menneskerettigheter, humanitær hjelp og flyktningiltak.

Som følge av den ekstraordinære situasjonen som har oppstått i det palestinske området, foreslår Regjeringen 20 mill. kr til innsats i Midtøsten.

Regjeringen vil styrke innsatsen mot hiv/aids og foreslår at bevilgningen til dette formål økes med 10 mill. kr.

I St.prp. nr. 29 legger Regjeringen dessuten vekt på å støtte utviklingen i demokratisk retning i Jugoslavia, og støtte prosjekter knyttet til Stabilitetspakten for Sørøst-Europa. Regjeringen foreslår et tillegg på 20 mill. kr til kap. 0192 post 71, som dekker tilskudd til de ODA-godkjente land på Balkan og andre ODA-godkjente OSSE-land.

Og så kommer jeg gjerne tilbake til en videre diskusjon om de norske humanitære organisasjonenes rolle, noe jeg også ønsker å komme tilbake til i en bredere sammenheng i forbindelse med redegjørelsen til våren. For jeg er også helt enig i at disse organisasjonene spiller en veldig viktig rolle i norsk utviklingsarbeid og vil fortsette å gjøre det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 545)

S a k n r . 3

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til ratifikasjon av en avtale av 30. november 1999 om etablering av et rådgivende senter for WTOs regelverk (Innst. S. nr. 26 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 8 (2000-2001))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 545)

S a k n r . 4

Innstilling fra næringskomiteen om kapitalutvidelse i Statkorn Holding ASA (Innst. S. nr. 27 (2000-2001), jf. St.prp. nr. 4 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Bastesen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg av hovedtalerne fra hver partigruppe og etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jon Lilletun (KrF) (ordfører for saka): Stortinget behandlar i dag ei svært viktig sak for ei av våre framtidsnæringar. Statkorn Holding ASA skal utviklast til eit såkalla heilintegreert selskap i havbruksnæringa. Statkorn er allereie mellom dei største fôrproducentane i verda og vil no gå sterkt inn i havbruksnæringa også på oppdrettsnivå.

Komiteen har delt seg i eit gjennomgåande fleirtal av Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti. Framstegspartiet og Høgre er imot kapitalutvidinga og vil at staten skal selje seg ut av selskapet. Senterpartiet og Venstre går på noko forskjellige premisser imot statleg deltaking i kapitalutvidinga, men er samd med fleirtalet når det gjeld framtidig konsesjonspolitik.

Stortinget har tidlegare fatta vedtak om at selskapet skal delprivatiserast, og at staten kan selje seg ned til 51 pst. I dag er den statlege eigardelen 80 pst. Med dei vedtaka vi gjer i dag, vert det sett ei absolutt grense. Det statlege eigarskapet skal ikkje verte mindre enn 34 pst.

Havbruksnæringa er i vekst. Hydro Seafood vart seld ut av landet. Med Statkorn har vi høve til å sikre eit solid norsk selskap som kan medverke til å utvikle næringa m.a. gjennom å styrkje forskingsinnsatsen og auke kompetansen. Statkorn har funne det føremålstenleg å gå inn i oppdrettselskap i fleire andre land og har avtalar om å kjøpe selskap m.a. i Chile og Canada. Uavhengige rapportar tyder på at verdien av selskapet vil stige etter ei slik investering.

For at Statkorn skal kunne gjennomføre dei avtalte investeringane, er dei avhengige av kapital. Det er difor fremma forslag om ei kapitalutviding retta mot dagens eigarar på 1,5 milliardar kr. Staten sin del av dette vert 1,2 milliardar kr. Uavhengige rapportar tyder på at dette vil vere ei god investering, og at verdien av den statlege eigardelen vil auke etter kvart som selskapet vert betre etablert i havbruksnæringa. Det er også viktig at staten opptrer som profesjonell eigar i høve til dei private investorane som alt har varsla si deltaking. Kristeleg Folkeparti og fleirtalet har difor etter ei samla vurdering funne det rett å slutte seg til forslaget om kapitalutviding.

Ein av premissane for kapitalutvidinga er at staten etter kvart skal selje seg ned frå dagens 80 pst. eigardel og ned mot 34 pst. For Kristeleg Folkeparti har det vore viktig at det vert ein del av vedtektene at staten skal eige minst 34 pst. Det er den einaste garantien vi kan ha for at hovudkontoret, og dermed strategiutviklinga, ligg i Noreg, og at selskapet vert verande norsk.

Kristeleg Folkeparti er oppteke av å sikre ei nasjonal og lokal forankring av havbruksnæringa. Stortinget har tidlegare slutta seg til framlegget i forskingsmeldinga om at marin sektor skal vere eitt av fire hovudsatsingsområde. Kristeleg Folkeparti meiner det er svært viktig å styrkje innsatsen for forskning og utvikling i havbruksnæringa. Eit nytt Statkorn må ta eit hovudansvar for forskning i næringa, både gjennom eiga forskning og som strategisk alliansepartner for små og mellomstore verksemder i næringa.

Kristeleg Folkeparti og fleirtalet meiner det er viktig for utviklinga av den norske havbruksnæringa at det vert utvikla sterkare industrielle miljø, og at kompetansmiljø

vert styrkte. Det er òg viktig at kommunikasjonen og samarbeidet mellom dei kompetansmiljøa vi har innan næringa, vert betre. Det er eit mål at det vert etablert samarbeid mellom ulike kommersielle aktørar i næringa, og at samarbeidet mellom kompetansmiljø for fisk og landbruk vert betra for å få fram synergieffektar. Eit fullintegreert Statkorn Holding må kunne medverke som ei industriell drivkraft i utviklinga av den norske biomarine næringa.

Havbruksnæringa er i utvikling. Mange små verksemder og familiar sel konsesjonane sine til større selskap. Regjeringa la i statsbudsjettet opp til at nye konsesjonar som skal delast ut neste år, skal delast ut etter auksjonsprinsippet. Saman med Arbeidarpartiet og med støtte av Senterpartiet og Venstre har vi kome fram til ei betre løysing. Auksjonsprinsippet vert lagt bort. I staden må vi sjå på fleire andre alternativ, f.eks. ei fast avgift eller ein grunnrenteskatt. Ei avgift på andrehandsomsetninga kan òg vere aktuelt. Det vil opne næringa langt meir enn auksjon vil gjere. Med ei avgift kan dei som driv godt, klare seg, medan det med auksjon vil vere dei med kapital som får tilslaget ved nye konsesjonar, ikkje dei med lokal tilknytning. No må departementet arbeide grundig, men raskt med denne saka og så kome attende til Stortinget på eigna måte.

I den planlagde tildelingsrunden som no snart kjem, skal konsesjonar i fyrste rekkje gjevast til dei små aktørane i næringa som har ein eller to konsesjonar frå før. I tillegg vil fleirtalet opne for gründarar og nye aktørar som vil inn i næringa. Ein bør òg tilgodesjå område der tilhøva ligg godt til rette for havbruk, men som har fått få konsesjonar ved tidlegare tildelingsrundar. Vi har i dag òg nokre skular som underviser i havbruk. Dei skulane som treng ein eigen konsesjon for å betre undervisningstilhøva, må få eigen konsesjon.

Det har òg vore ein stor del av denne debatten at vi ikkje treng eit selskap med sterk statleg kapital som skal kjøpe opp dei aktørane som er i næringa no. Eg vil minne om at grunnlaget for denne kapitalutvidinga er å gå tungt ut internasjonalt, først og fremst i Canada og Chile. Næringskomiteen var i går på ein studietur i Østfold, ikkje berre på grensehandel, slik som det kan sjå ut i media i dag, men for å sjå på fleire framtidretta næringar. Det som går igjen, er at dei næringane som internasjonaltiserer seg, òg i stor grad har klart å verte livskraftige næringar. Etter Kristeleg Folkeparti sitt syn er det viktig at på dei områda der vi skal vere tunge og store som industri- nasjon i framtida, må vi internasjonaltisere oss. Då er det òg viktig med nokre lokomotiv innanfor dei næringane der vi veit at framtida kan sikrast på den måten at vi har eit nasjonalt eigarskap, ein nasjonal strategi og eit nasjonalt hovudkontor. Det er altså ikkje for å raide småkonsesjonar at dette selskapet får kapitalutviding. Det er ikkje for å øydeleggje den lokalbaserte strukturen at denne kapitalutvidinga kjem, men det er for å opptre som profesjonell eigar og setje selskapet i stand til å løyse dei oppgåvene dei har internasjonalt.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øystein Hedstrøm (Frp): Det er interessant å merke seg at Kristelig Folkeparti har inngått ekteskap med Arbeiderpartiet i denne saken og skiller lag med de andre sentrumskameratene på viktige og vitale punkter. Det forbauser mange, og det forbauser veldig mange Kristelig Folkeparti-velgere, særlig i Distrikts-Norge.

Vi har mange små aktører ute som driver godt innenfor denne virksomheten, står på egne ben uten å belaste noen andre og gjerne vil gjøre det også i framtiden. Mange av Kristelig Folkepartis velgere forstår ikke at Kristelig Folkeparti skal bidra med 1,2 milliarder kr i statskapital til å bygge opp en koloss på dette området. Det man frykter, og etter Fremskrittspartiets mening med rette, er at det vil – enten man liker det eller ikke – bety en sentralisering av denne virksomheten og en kapitalkonsentrasjon som Distrikts-Norge ikke er tjent med. Det vi ser, er at vi også har noen store aktører i distriktene, men disse utfyller hverandre godt på privat side, og det trengs ikke en slik koloss, er det man hører unisont fra Distrikts-Norge. Har Kristelig Folkeparti nå endret sitt program på dette området om å være distriktsvennlig overfor sine egne velgere og aktører i distriktene? Hvordan henger dette sammen?

Jon Lilletun (KrF): Eg må nok stille meg litt undrande til den analysen og definisjonen som representanten Hedstrøm her hadde av kva som er eit ekteskap. Det at ein inngår avtale med nokon om viktige saker i det sivile, har vel aldri eg oppfatta er det same som å inngå ekteskap med dei ein inngår avtalane med. Så her trur eg at representanten Hedstrøm på ein måte treng ei viss vaksenopplæring i forhold til kva det å gå inn i eit ekteskap er for noko.

Så til spørsmålet om vi har endra vårt program. Nei, sjølvsagt har vi ikkje det. Kristeleg Folkeparti trur på eit privat engasjement i næringslivet. Samtidig har vi ikkje statsskrekke. Vi har sagt gjennom ganske lang tid at på dei områda der vi skal vere tunge i framtida, er det òg naturleg at vi har norske selskap med norske hovudkontor og norsk eigarskap.

Vi fekk tydeleg demonstrert med Hydro Seafood at det ikkje var nok berre at staten var inne, men at vi òg trengte å ha det i vedtektene og i formåla, slik som her. Difor går vi inn for dette. Dette selskapet skal altså ikkje fyrst og fremst raide små konsesjonar i distrikta. Tvert imot skal dette selskapet kunne verte ein samarbeidspartnar som gjer at det kjem både ny forskingskunnskap og ny marknadskunnskap, som kan nyttast òg av dei små internasjonalt.

Eg meiner dette er eit eksempel på at ein faktisk tek ei distriktsnærings som denne næringa på alvor, når vi i dette tilfellet går inn i ein strategisk allianse med Arbeidarpartiet i ei viktig sak.

Ivar Kristiansen (H): Representanten Lilletun har gått over til den reneste tungetale i spørsmålet om Statkorn Holdings kapitalutvidelse. Jeg må få tillate meg å stille spørsmålet om Lilletun i det hele tatt har satt seg inn i hva slags forretningsidé hele denne kapitalutvidel-

sen er bygd på. Den er bygd på det stikk motsatte av det som representanten Lilletun fremfører fra Stortingets talerstol her i dag. Han sier at kapitalutvidelsen først og fremst er begrunnet med behovet for å få et større internasjonalt engasjement. Nei, det internasjonale engasjementet utgjør kun en tredjedel av denne gigantiske statlig finansierte muskelen som skal inn også i det norske markedet. Det skal brukes et sted mellom 5 og 6 milliarder kr, i Norge to tredjedeler og en tredjedel i utlandet.

Han bruker også begrep som at det er behov for å sette selskapet «i stand til» å løse oppgaver. Det er ikke kapital som er mangel innenfor norsk havbruksnæring i disse tider. Det trodde jeg faktisk at også Kristelig Folkeparti hadde klart å oppfatte, når man har sett denne næringens utvikling i løpet av de siste ti år.

Det blir jo rent patetisk når vi ser at Kristelig Folkeparti ikke løftet en finger da det statlig majoritetside Hydro sørget for at Hydro Seafood ble flagget ut av landet med sine 200 direkte og indirekte eide oppdrettskonsesjoner. Så skal man altså gjenta suksessen nå med å være inne i en gigantisk statskapitalistisk finansiert satsing. Hvordan kan Lilletun forsvare at man nå skal i gang med å raide opp langs kysten og flytte eierskap, styring og kapital fra kysten og inn til hovedstaden?

Jon Lilletun (KrF): Eg registrerer at representanten Kristiansen meiner at det er kompetanse og kunnskap om saka som er mangelvare hos Kristeleg Folkeparti og hos representanten Lilletun. Det må han sjølvsagt ha høve til å meine.

Eg skal prøve å forklare kva eg meinte då eg sa at ein må setje selskapet i stand til å løyse oppgåvene. Staten er altså inne i eit selskap som eigar. Det er òg private inne i dette selskapet som eigarar. Det vert av selskapet utvikla ein strategi som uavhengige konsulentar seier er ein strategi som faktisk er ein god forretningsidé, nemleg å internasjonalisere seg og bli eit integrert selskap. Det medfører ein monaleg verdiauke for selskapet. Så vil ein moglegheit vere å seie at staten ikkje går med. Det vil seie at ein på ein dårleg måte forvaltar selskapet sine behov ut frå dei strategiske måla som det har sett seg. Kva slags tillit skal private investorar få til statleg medeigarskap dersom ein ikkje fyrst og fremst tek omsyn til å vere profesjonell eigar? For her vil ein òg ha teke stor verdiauke bort frå dei private investorane som finst i dette selskapet. Altså trengst det her auka kapital. Ein kunne ha valt ein annan veg. Her gjekk altså selskapet fyrst til sine egne eigarar, for at dei egne eigarane skulle få del i verdistigninga. Eg synest at dei der har opptreidd profesjonelt, og det synest eg òg Stortinget skal gjere.

Så skal eg gjenta ein gong til: Det står ingen stad i proposisjonen, det står ingen stad i innstillinga at ein her skal raide dei små selskapa langs kysten. Tvert imot seier fleirtalet at det ikkje er det som skal vere målet. Sjølvsagt forventar eg at departementet følgjer opp det som eit fleirtal her seier.

Rolf Reikvam (SV): Jeg merket meg at da Jon Lilletun var ferdig med å lese opp innlegget sitt, hadde han

behov for å understreke at dette selskapet skulle opptre stort sett internasjonalt. Jeg oppfatter at det var en del av indremedisinen, for jeg går ut fra, etter det som ligger i innstillingen, at dette selskapet skal opptre nasjonalt.

Når Høyre snakker om tungetale, føler jeg sterkt at det er Høyre som driver med tungetale om et selskap som skal raide oppover langs kysten. Dette er en vekstnæring. Det er helt klart at i en vekstnæring vil det være sterke kapitalinteresser som står klare til å hoppe inn. Her står sterke kapitalinteresser klare til å kjøpe opp etter hvert som det blir mulighet til å skaffe seg markedsandeler innenfor dette området. Da regner jeg med og antar at Kristelig Folkeparti også mener at Statkorn Holding skal kunne brukes for å være med og strukturere på en fornuftig måte hvis det er behov for det, når sterke kapitalinteresser er på vei oppover langs kysten, for å prøve å samordne, for å prøve å utnytte fordeler som måtte finnes. Jeg synes det er viktig at Lilletun understreker dette, slik at det ikke bare fremstår som at dette er et selskap som skal opptre i Chile og i Canada, men at det også har og vil få en rolle innenfor norsk havbruksnæring.

Jon Lilletun (KrF): Ja, det kan eg gjerne stadfeste. Sjølvsagt skal det det. Og grunnen til at Senterpartiet og Kristeleg Folkeparti har litt ulik konklusjon, sjølv om premissane er ganske like, er, meiner eg, at dette selskapet skal vere i stand til, når det kjem konsesjonar på sal, å kjøpe dei opp, like godt som utanlandskeigde Nutreco, som elles er eit glimrande selskap, og som sjølvsagt skal finnast her i denne konkurransen – med nasjonal eigarskap, nasjonalt hovudkontor og nasjonal strategi.

Det som ligg i det atterhaldet eg tok, heng saman med det inntrykket som ein prøver å skape, at dette selskapet først og fremst skal gå laus på dei små konsesjonane, at dei skal kome til å selje nesten mot sin vilje. Eg reknar sjølvsagt med at ein går inn i denne marknaden på ein anstendig måte, og at hovudmålet eigentleg må vere å inngå strategiske alliansar, samarbeid o.l. med dei grupperingane som allereie finst. Det er det absolutt grunn til.

Så eg stadfestar gjerne det som låg i representanten Reikvam sitt hovudspørsmål, at sjølvsagt skal dette selskapet ha høve til å gå inn i denne marknaden når det er behov for det, men samstundes ønskjer eg ikkje at dette selskapet – og det går fram av merknadene – skal vere eit selskap som vert oppfatta som lite venlegsinna, for å bruke forretningsspråket, i forhold til dei små og mellomstore i Distrikts-Noreg. Og det trur faktisk eg at representanten Reikvam og eg ser ganske likt på.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Rita Tveiten (A): Denne saka dreiar seg om å gje Statkorn Holding høve til å utvida verksemda si frå å vera verdas største fiskefôrproducent til å verta eit fullintegert oppdrettsselskap. Til dette treng Statkorn Holding ei kapitalutviding retta mot dei noverande eigarane på 1,5 milliardar kr. Staten sin del av denne kapitalutvidin-

ga vil vera 1,2 milliardar kr, då staten eig 80 pst. av Statkorn Holding no.

Statkorn Holding vart etablert for å ta vare på og vidareutvikla dei verdiane som staten hadde lagt ned i sine verksemdar innanfor korn-, mjøl- og kraftfôrbransjen i tida med statsmonopol. Målet for selskapet har vore å oppnå høgast mogeleg avkastning på aksjonærane sin investerte kapital. Med 80 pst. statleg eigarskap er det altså det norske folket sine pengar det er tale om, i all hovudsak.

Ved fleire høve vert staten kritisert for å vera ein dårleg eigar. Utviklinga har synt at Statkorn Holding gjer profesjonelle vurderingar og tek avgjersler som varetek eigarane sine interesser på ein forretningsmessig forsvarleg måte. Det er tydeleg at det fell einskilde tungt for brystet. Slik sett må me berre akseptera at det er ideologiske skilje som avgjer synet på om staten skal involvera seg i forretningsdrift eller ikkje.

Eg er viss på at om Statkorn Holding hadde gjort noko anna, ville dei kritiske røystene som er imot at staten skal ta del i utvidinga av aksjekapitalen, også lata høyra frå seg, men då ved å nytta saka som døme på staten som ein dårleg eigar. Her gjeld det gamle feministslagordet «damned if you do and damned if you don't».

Eg vil vidare hevda at Statkorn Holding er eit godt døme på samspel mellom statleg og privat kapital, noko det bør verta meir av i framtida.

Siktemålet er å leggja til rette for eit tilstrekkeleg nasjonalt eigarskap i den viktigaste framtidsnæringa i landet. Siktemålet er også å skapa eit selskap som kan vera ei drivkraft når det gjeld arbeidet med å skapa ei biomarin klyngje i Noreg. Dette er ei djerv oppgåve som vil fordra evne til utvikling og samarbeid i eit langsiktig perspektiv. Mange vil hevda at dette kan også private aktørar gjera, og det vil eg ikkje seia meg usamd i. Sjølvsagt kan dei det, og det bør dei gjera.

Men det er berre ved at det er mange med ei klar målsetjing om å ta på seg denne pådrivarrolla, at me kan lukkast.

Havbruk er peika ut som eit næringsområde med eit stort potensial. Noreg har naturgitte føresetnader som vil kunna sikra oss vekst og verdiskaping langs heile kysten vår i åra framover. Det vil vera ein føresetnad at denne utviklinga vert tufta på havet si bereevne, og at aktørane i næringa syner ei ansvarleg haldning til omgjevnadene sine, ikkje minst ved at samfunnskontrakten mellom dei som får tilgang til eit knapt gode som ein konsesjon er, og fellesskapet, vert halden og vidareutvikla.

På det reint forretningsmessige planet er formålet å forvalta staten sine verdiar på ein god måte ved at Statkorn Holding raskt vert bygt opp til eit stort og slagkraftig oppdrettsselskap med eigarskap i både ut- og innland.

Ein uavhengig konsulentrapport frå Christiania Markets og KPMG som vart lagd fram for Landbruksdepartementet 11. september, tilrår klart at staten bør ta del i kapitalutvidinga. Her står det:

«Det er vår klare anbefaling at Staten deltar med sin proratariske andel på 80 % i den rettede emisjonen, slik at statens verdier kan maksimeres på noe lengere sikt. Ved ikke å delta proratarisk i den rettede emisjo-

nen, mener vi Statens verdier vil bli uforhåndsmessig utvannet i denne fase.»

Planen er å selja seg ned til 34 pst. eigarskap raskt, ved m.a. å innlemma eit stort norsk oppdrettsselskap og betala med aksjar i Statkorn Holding. På denne måten kan det etablerast samarbeid med andre langsiktige private aktørar. Ynske om langsiktig næringsmessig åtfærd er avgjerande etter mitt syn.

Dette punktet er ein svært viktig suksessfaktor, ettersom strukturen innan næringa er i rask endring. Det vert avgjerande at Statkorn Holding sine strategiske val er forretningsmessig tufta, og at dei oppfører seg som eit anstendig selskap med reelle ambisjonar om å ha ei leiande rolle innan utviklinga av den biomarine næringsklyngja som me skal ha i Noreg.

Fleirtalet har fremja følgjande forslag:

- Det skal vedtaksfestast at hovudkontoret for selskapet skal lokalisert i Noreg – det er faktisk eit sjølvstendig poeng.
- Det skal vedtaksfestast at den statlege eigardelen i selskapet skal vera på minimum 34 pst.
- Det skal vedtaksfestast at selskapet skal ha ei aktiv side knytt til forskning og utvikling i marin sektor og oppdrettsnæring.

Eg er glad for at me har nådd ei semje med Kristeleg Folkeparti i denne saka. Det er i skjæringspunktet mellom Arbeidarpartiet og sentrum at mange av dei beste løysingane for landet ligg, også på dette feltet.

Likevel er det med undring eg konstaterer at Senterpartiet er samd i at Statkorn Holding kan vera ein tung aktør innan norsk havbruk, men berre dersom selskapet avstår frå å opptre som andre profesjonelle selskap, ved at det ikkje skal kunna kjøpa ein majoritetslut i norske oppdrettsselskap som er til sals.

Det vert heilt feil. Det kunne gje som resultat at eitkvart anna selskap kan kjøpa selskap som er til sals, medan Statkorn Holding ikkje har høve til det same. Det går ikkje.

Venstre er både for og imot, for at staten skal eiga 34 pst., men mot at staten skal kunna ta ut verdiauken som eitkvart privat selskap ville ha gjort.

Høgre og Framstegspartiet er imot og vil heller selja Statkorn Holding.

Alt i alt er det gledeleg at eit solid fleirtal uttrykkjer semje om at staten skal vera med som ein tung aktør for å sikra norsk eigarskap i havbruksnæringa, ei berande næring i framtida.

Når det gjeld framlegg nr. 4, frå representanten Rolf Reikvam på vegner av Sosialistisk Venstreparti, har eg ikkje problem med å slutta meg til det. Det er opplagt at alle oppdrettsselskap skal ha ein miljøstrategi, også Statkorn Holding. Det vil vera naturleg at forskingsinnsatsen når det gjeld førutvikling, vert intensivert for å redusera bruken av råstoff som kunne gått til konsum. Det vil vera ei utfordring som denne næringa vil stå overfor i åra som kjem, og som berre vil auka på etter kvart som auka vidareforedling vert ein viktig del av utviklinga av verdiane frå havet i Noreg.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øystein Hedstrøm (Frp): Det går klart fram av innstillingen at Arbeiderpartiet ønsker å bruke 1,2 milliarder kr av offentlige midler. I første omgang skal midlene brukes til en rettet emisjon, slik at Statkorn Holding beholder 80 pst. av eierandelene. Men det er også Arbeiderpartiets intensjon på et senere stadium å få til en børsnotering, og at staten skal eie minimum 34 pst. i dette selskapet. Man sier også at det er viktig å sikre nasjonalt eierskap, og at det kan gjøres i samarbeid med andre, mindre norske eiere. Men Norge har jo tiltrådt EØS-avtalen, og det gjør at man når det gjelder børsnoterte selskaper, ikke kan ha et diskriminerende regelverk. Så mitt spørsmål til representanten Tveiten er: Hvordan skal man sikre et nasjonalt eierskap, når 66 pst. av eierandelene legges ut på børs og vi har et ikke-diskriminerende regelverk? Vi kan i praksis oppleve at alle de 66 pst. kjøpes opp av utenlandske eiere.

Rita Tveiten (A): Eg vil minna representanten Hedstrøm om at i denne saka er det viktig for oss å leggja til rette for at ein skal behalda 34 pst. Det er eit negativt fleirtal. Det vil seia at ein i dei store avgjerdene vil måtta halda seg til det den aksjeposten gjev rom for. Det er eigentleg svaret til Hedstrøm.

Ei anna sak er at dei prosentane som vil liggja ute til sals, er avgrensa. Så lenge det ikkje er ein seljar, hjelper det ikkje om det er ein kjøpar, når 34 pst. faktisk blir verande på staten si hand.

Ivar Kristiansen (H): Representanten Tveiten var prisverdig klar i sitt innlegg. Det syns jeg hun fortjener all honnør for. For hun erkjenner, dog ikke med særlig unnskyldende fortegn, at det er ideologiske skiller i salen i dette spørsmålet, og argumenterer ut fra sitt ståsted for prinsippet om et aktivt statlig engasjement innenfor både norsk og internasjonal forretningsutvikling. Og Statkorn Holding faller inn i denne terminologien.

Jeg ser jo at de ideologiske parallellene er nokså klare. Vi har for ikke så svært lang tid siden behandlet spørsmålet om IT Fornebu, en klar ideologisk og politisk parallell, da med et litt annet politisk partnerskap enn det man har vært i stand til å prestere i dag.

Men siden Lilletun i sitt innlegg understreket at dette ikke innebar noen slags nasjonal raiding, på tross av at det i innstillingen fra flertallet klart står at dette «ikkje skal føre til at selskapet raidar norske konsesjonar og medverkar til fleire oppkjøp av konsesjonar enn det som elles ville vorte resultatet», er mitt spørsmål til Tveiten: Betyr det at man ikke i det hele tatt skal bruke 3-4 milliarder kr på oppkjøp nasjonalt av norske konsesjoner som ligger i Kyst- og Distrikts-Norge? Eller betyr det, som det står når det gjelder selskapets forretningsideer, at man skal nøye seg med å bruke 3-4 milliarder kr, eller nå et produksjonsvolum nasjonalt på 60 000 tonn, hvilket i dag vil innebære et oppkjøp, flytting til hovedstaden og styring av et 100-talls konsesjoner?

Rita Tveiten (A): Eg vil prøva å forklara at det som er strategien, er at dei selskapa som eventuelt går inn i

Statkorn Holding, då får betaling i form av aksjar frå Statkorn Holding – det betyr at dei vert verande i same båten. Det er hovudprinsippet her.

Når det gjeld spørsmålet om raiding, er det lagt vekt på at dette selskapet skal oppføra seg forretningsmessig anstendig. I uttrykket «raiding» legg eg at det skal utøvast ei eller anna form for press på aktørar som finst i næringa, anten dei er små eller store, for at dei nærast skal selja mot sin vilje. Poenget her er at Statkorn Holding på lik linje med andre selskap skal kunna kjøpa på linje med andre aktørar i marknaden. Eg ser ikkje for meg at det skal foregå raiding langs kysten, og eg synest det er ein unødvendig ordbruk for å skemma dei langs kysten – no trur eg ikkje dei vert spesielt redde, for det er dei for tøffe og robuste til, for dei er vande til uver. Men eg trur ikkje at denne debatten står seg på at ein utbroderer dette og snakkar om eit raid langs kysten – eg vil iallfall ta heilt avstand frå det.

Morten Lund (Sp) (komiteens leder): Jeg synes dette er en meget spesiell situasjon – vi diskuterer havbruksnæringens framtid, og fiskeriministeren er ikke i salen. Fra Fiskeridepartementet er det sendt ut kun én pressemelding i høst, som går ut på at en forsvarer et forslag om bruk av auksjonsprinsippet, noe som Arbeiderpartiets landsmøte totalt avviste.

Dette dreier seg om det som skal bli den viktigste næringen i Norge i framtiden, og så behandles det som en hastesak fordi Statkorn har snublet over et tilbud i Chile som de sier er gull verdt, og det er helt nødvendig for Statkorn i fortsettelsen at det skjer raskt. Hele næringen har reagert mot det som skjer, og de sier at det må ikke skje – de har advart oss. De mener at det halvstatlige selskapet vil være en trussel mot den strukturen som er bygd opp, og mot de planene som foreligger. Og Arbeiderpartiet fortsetter med å mene at denne næringen skal styres etter «Doris Day»-prinsippet: Det som skjer, det skjer – det som direktørene kommer på, det skal få lov til å bli politikken.

Jeg synes det er synd, jeg synes det er forferdelig synd, og jeg synes det er rart at det ikke skal gå an å si i vedtaks form det som jeg mener bør skje i denne næringen. Hvis en mener at det er viktig at dette selskapet ikke opptrer som en raider, så må det gå an å gjøre vedtak om det, liksom vel som en gjør vedtak om at hovedkontoret skal være i Norge. Eller er det slik at Rita Tveiten tror, som Lilletun, at Regjeringen selvsagt vil se til at Statkorn ikke opptrer som en raider, uten at det forelegges som noe annet enn som en merknad i en innstilling?

Rita Tveiten (A): Det er streka under frå dei aller fleste at eit statleg selskap eller statleg deleigd selskap må opptre profesjonelt. Den sterkaste kritikken eg har opplevd når det gjeld selskap med statleg eigarskap, har gått ut på at dei har opptredd uprofesjonelt eller som ein dårleg eigar.

Eg synest det er merkeleg at når det er eit selskap som no viser at dei oppfører seg som ein profesjonell eigar, så er det gale det òg. Og eg må seia at i tida som no kjem,

reknar eg med at Statkorn Holding vil opptre som eit ansvarleg, anstendig selskap som vil ha ei forretningsframferd som er fullt på høgd med det andre selskap i denne bransjen har.

Eg har ikkje høyrst at det er andre selskap som har vorte karakteriserte som «raidarar», det er eit uttrykk som har dukka opp no.

Når det gjeld havbrukspolitikken framover, vil Stortinget rett over nyttår få seg presentert ei havbrukspolitisk utgreiing, og det vil verta mogleg i fullt monn å få diskutert kva som skal vera vilkåra for denne næringa framover. Det er ein debatt som eg trur vil vekkje stor merksemd, og som mange vil engasjera seg i, noko som denne næringa fortener, og eg ser fram til den debatten.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Øystein Hedstrøm (Frp): Enkelt sagt ønsker Regjeringen å gjøre Statkorn Holding til et sterkt, fullt integrert selskap innen havbruksnæringen med et nasjonalt eierskap. Det foreslås en rettet kapitalutvidelse i selskapet hvor staten kan delta med inntil 1,2 milliarder kr for å opprettholde sin eierposisjon med 80 pst. i første omgang.

Fremskrittspartiet ser det ikke som en primær oppgave for det offentlige å delta i spekulativ forretningsvirksomhet, men man bør heller konsentrere seg om å etablere gode, langsiktige og forutsigbare rammebetingelser for næringslivet. Norge har i dag et langt mer dominerende innslag av statlig eierskap enn andre land – ja, vi ligger faktisk bak Kina i privatiseringsprosessen. Erfaring fra de siste 20-30 år har vist at staten ikke er velegnet til å drive forretningsvirksomhet. Næringslivet synes tvert imot å blomstre proporsjonalt med at politikerne reduserer sitt engasjement. Det bør ikke være en offentlig oppgave å delta i milliardklassen som eier i et selskap som tar mål av seg til å bli et av verdens ledende innen fiskefôr og fiskeoppdrett.

I oppdrettsnæringen er det mange små og mellomstore aktører som driver godt, og som ekspanderer. Kapitaltilgangen er god, og det er ingen grunn til at staten skal engasjere seg til fortrensel for dem som allerede driver i næringen. Det kan bidra til å presse prisen på oppdrettsbedrifter opp gjennom å skape et kunstig press i næringen. Det er en fare for at staten som storaksjonær kan betale overpris når den kjøper opp selskaper. Mange private i denne bransjen reiser spørsmål når det gjelder dette.

Statkorn Holding vil i sin oppkjøpsiver måtte konkurrere med private bedrifter som driver godt, med sunne og solide arbeidsplasser. De ønsker å bringe denne næringen videre på egen hånd. Det er derfor ikke behov for et stort norsk statsselskap for å videreutvikle denne næringen. Et betimelig spørsmål vil være: Hvorfor skal politikere bidra til å skape et slikt monster, direkte i konkurranse med og til fortrensel for næringens små og mellomstore aktører? Vi finner ikke et eneste argument som er godt nok til å utvikle et statlig oppdrettseventyr.

Jeg er forbauset over Kristelig Folkepartis standpunkt – det har jeg kommet inn på tidligere – over at de kan

være med på dette grepet, et grep som smaker av konsentrasjon, kapital, ressurser og mulig sentralisering.

Statkorn Holding har foretatt kjøp av oppdrettselskap i Chile og er i ferd med å gjøre det samme i Canada, men med forbehold om at en rettet kapitalutvidelse blir gjennomført. Det fremheves at prisen for det chilenske selskapet Mainstream er gunstig, og den foreslåtte løsning gir utsikt til en betydelig verdiøkning.

Fremskrittspartiet mener at Statkorn Holdings disposisjoner, med tanke på at det muligens vil få tilført disse midlene, ikke kan ha betydning for den vurdering Stortinget skal gjøre. For det første er disposisjonen gjort med forbehold om bevilgning. Dette er derfor uproblematisk. For det andre forpliktet ikke Stortinget av prosesser som statsbedrifter innleder, før det er ordnet med finansiering. En slik går det, så går det-holdning kan ikke tjene som pressmiddel for å støtte denne bevilgningen.

Så til spørsmålet om nasjonalt eierskap. Regjeringen ønsker en endelig løsning, hvor staten sammen med norske private industrielle partnere skal sikre nasjonal flertalls-kontroll i et børsnotert selskap, med en permanent statlig eierandel på 34 pst. Dette er i seg selv et underlig og uholdbart argument.

En konsekvens av å være børsnotert er at man ikke har kontroll med hvem som eier aksjene. For den saks skyld kan utenlandske eiere kjøpe opp majoriteten i Statkorn Holding over børs, slik at det ikke blir full nasjonal kontroll. 66 pst. av selskapet skal tross alt flyte på børs, som igjen betyr at utenlandsk kapital med enkelhet kan kjøpe opp majoriteten i selskapet og bestemme annerledes i en del saker enn det staten vil.

Hvis Landbruksdepartementet vil sikre nasjonale eiere, må man i hvert fall ikke børsnotere selskapet. Nasjonalt eierskap kan således ikke være et holdbart argument for denne bevilgning.

Regjeringen mener at et fremtidig konsern, et Statkorn-Aqua, kan fremstå som et redskap for å sikre nasjonalt eierskap i en fremtidsrettet havbruksnæring. Dette er Fremskrittspartiet motstander av. Hvis Regjeringen vil at Statkorn Holding skal bli et instrument i havbrukspolitikken, krever dette en nøye utredning fra myndighetenes side. Proposisjonen foretar ingen inngående drøfting av det grunnleggende spørsmål om staten skal tre inn i denne næringen nær sagt på nytt. Først er staten med på å selge Hydro Seafood, for så seks måneder senere å ville investere i denne næringen på ny – og til en høyere pris. Dette mener vi ikke kan være gjennomtenkt. Derfor må forslaget primært avvises av Stortinget eller sendes tilbake til Regjeringen.

På vegne av Fremskrittspartiet og Høyre tar jeg opp forslag nr. 1, og på vegne av Fremskrittspartiet tar jeg opp forslag nr. 2. Begge forslagene er inntatt i innstillingen.

U r s u l a E v j e hadde her overtatt presidentplansen.

Presidenten: Øystein Hedstrøm har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Kjell Opseth (A): Etter den siste tidas hendingar i denne salen hadde eg faktisk fått det inntrykket at Framstegspartiet hadde begynt å få eit anna syn på samarbeidet mellom staten og dei private. Men så viser det seg igjen at Framstegspartiet er særdeles tilpassingsdyktige, ut frå kva dei reknar med veljarane meiner er best.

Men det som forundrar meg mest, er at representanten Hedstrøm seier at dette er ei «spekulativ» verksemd, når dei fremste konsulentane vi har på dette området, seier det stikk motsette! Dersom ein skal opptre som profesjonell eigar, skal ein gjere nettopp det som Regjeringa her foreslår, og som Stortinget kjem til å vedta seinare i dag: gå inn med ein kapitalauke før ein sel seg ned eller går inn i samarbeid med andre i næringa. Så her er det Framstegspartiet og Høyre som spekulerer med staten og det norske folk sine ressursar, ikkje fleirtalet. Det synest eg at vi i alle fall bør vere samde om.

Det er ikkje slik at dette selskapet skal «raide opp» små og store oppdrettsanlegg langs kysten. Når det gjeld dei som er i privat eige, er det dei private som avgjer om dei vil selje! Det er ikkje Statkorn Holding i dag eller i ei framtidig form, men det er dei som eig dei i dag, som avgjer om dei vil selje. Og dersom det er slik at dei vil selje, er det betre at Statkorn Holdning kjøper enn at Nutreco gjer det, i alle fall sett med mine auge.

Øystein Hedstrøm (Frp): Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet stod sammen i Fornebu-saken, men den skiller seg på vesentlige punkter fra denne saken, fordi Fremskrittspartiet mener på generell basis at når det gjelder forskning, utvikling, opplæring, utdanning osv., har det offentlige et ansvar. Vi ser på denne saken som ren spekulativ forretningsvirksomhet, og vi er helt uenig i at Statkorn Holding skal være et instrument i oppdrettspolitikken uten at man i hvert fall først har utredet det på en grundig måte, på samme måte som man gjorde med Statoil da det skulle være et instrument i oljepolitikken. Det er nemlig full forvirring ute i oppdrettsnæringen, ikke bare blant norske aktører, men også blant utenlandske aktører, fordi staten har deltatt i mange forskjellige roller her og på forskjellige plan.

Jeg skal se om jeg kan finne noen eksempler på det. Det er ikke bare det at Statkorn Holdning gav en høyere pris for førselskapet EWOS, sier de private, enn det som de private tilbyderne kunne by fordi de måtte foreta en 100 pst. forretningsmessig vurdering, noe staten ikke i alle sammenhenger bør, Statkorn Holdning vil nå i neste omgang kjøpe opp selskaper i Chile og Canada, og man er med i Fjord Seafood gjennom SND, og vi har også førselskapet Biomar, der staten gjennom Norsk Hydro er inne på eiersiden. Så her er det et fullstendig sammensurium i forhold til statens rolle. Så jeg vil anbefale at Stortinget og flertallet ser på vårt forslag om at vi får en grundig utredning med hensyn til hva som skal være statens rolle i oppdrettspolitikken, før vi tillegger Statkorn Holding den rollen det i dag skal ha. Det er derfor vi har den klare linjen at spekulativ forretningsvirksomhet skal dette selskapet ikke drive med, for vi vil snakke med én tunge til aktørene i denne næringen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ansgar Gabrielsen (H): Jeg deler komitelederens syn på og undring over at fiskeriministeren ikke er til stede under behandlingen av denne saken. Når man ser på det som var den opprinnelige proposisjonen, skulle en kanskje ikke tro det var nødvendig, men etter den behandlingen saken fikk i komiteen, hvor alt mulig, mer eller mindre relevante ting, ble dratt inn, hadde det vært meget naturlig at fiskeriministeren hadde vært til stede i dag og kunne ha forsvart Regjeringens standpunkt om auksjon, som er det motsatte av det som flertallet nå går inn for i innstillingen. Det kunne jo for så vidt ha vært en interessant øvelse.

Etter å ha hørt innleggene så langt og ikke minst etter å ha hørt saksordføreren, kan jeg ikke undertrykke den følelsen at Kristelig Folkeparti må føle at de har vært med på noe som de i ettertid med fordel skulle ha vært foruten. At dette er begynnelsen på IT Fornebu 2, tror jeg ikke det skal herske noen særlig tvil om. Nå er det jo for så vidt veldig bra, som Hedstrøm sa, at Fremskrittspartiet ikke deltar i spekulativ næringsvirksomhet. Det så jeg mer på som en erkjennelse enn som et standpunkt som de har hatt over tid. Men det er for så vidt bra.

Alt dette som står i denne innstillingen, og delvis det som er sagt fra denne talerstolen i dag, ser jeg på som juletrepynt rundt et Statkorn Holding ASA som er et aggressivt selskap i et aggressivt marked i en aggressiv bransje. Det er det det dreier seg om. Denne innstillingen og en del av de utsagnene som har kommet her, vil jeg kalle havbrukspolitisk lapskaus. Det tror jeg ikke vil bli lett å spore i de handlingene som dette selskapet i neste omgang skal foreta seg. Det er også interessant at to av sentrumpartiene har lagt seg på en annen linje enn Kristelig Folkeparti i dette, og det betyr at en sak til, så er det kanskje full samling også på den siden.

Hva er konsekvensene av det som står her, og hva er konsekvensene av den strategien som selskapet har valgt? Ja, det hersker det kanskje litt uklar oppfatning om, og jeg syns saksordføreren bidrog til å gjøre det mer uklart enn det som er nødvendig, for det som er en helt åpenbar konklusjon fra dem som har vurdert dette før Statkorn kom med en egen vurdering, er at dette selskapet skal vokse gjennom oppkjøp. Så kan man kalle det raiding, eller man kan kalle det hva man vil, men man skal vokse gjennom oppkjøp. Det er dette man skal ha egenkapital til, og man skal kjøpe eller raide på den sørlige halvkule og på den nordlige halvkule. Man skal ta to tredjedeler i Norge og en tredjedel i Chile. Det er hele filosofien for vekst, og man har sågar fått den anbefalingen at dette må skje raskt, meget raskt, for at det i det hele tatt skal kunne gjøres, og at det skal bli den internasjonaliseringen som det er sagt at det skal bli. Som en konsekvens vil dette være med på å drive opp prisen på konsesjoner langs kysten, derom hersker det ingen tvil.

Flertallets standpunkt er ikke etterspurt, så vidt jeg har kunnet oppfatte, i noen distrikter. Nå har jeg hatt seks høringer med bransjen fra absolutt alle hold om dette i seks forskjellige fylker, og bortsett fra folk som har sitt leve-

brød i Statkorn, har jeg ikke møtt noen som står opp for dette standpunktet. Jeg syns også det har en link til den eierskapsmeldingen vi behandlet i fjor og den prinsipielle gjennomgangen vi hadde med hensyn til statlig deltakelse og hvor den skal være, om det skal være i utøvelse av eierskap eller innenfor forskning og utvikling, som også er sauset litt inn i dette. Det ser ut til at det ene sentrumpartiet ikke har lest den innstillingen, det kan jo skyldes at de ikke var med i komiteen den gangen.

Jeg tror at den konsesjonstildelingen vi nå skal få, også muligens i en viss grad vil være farget av dette. Om en skal kalle det spekulativ virksomhet eller ikke – jeg kan ikke akkurat si at jeg føler meg veldig betrygget av at en eller annen avdeling i Landbruksdepartementet mer eller mindre skal kokkelimonke med aktørene på Aker Brygge for å komme fram til hva man skal gjøre for å berike statskassen og skattebetalerne. Det har jeg veldig lite tro på. Og i den grad man måtte treffe inntertieren, tror jeg neppe det skyldes kompetansen, men mer tilfeldigheter når en bransje er i veldig vekst.

Jeg syns for øvrig det er interessant at Arbeiderpartiet relativt ensidig legger vekt på rådene fra Aker Brygge i denne saken, og ikke på hva som er sagt ellers langs kysten.

Forankringen for det faktum at dette skjer gjennom oppkjøp og raiding, eller hva en vil kalle det, er uomtvistelig, og det står i innstillingen veldig klart. Det er noe man i hvert fall ikke kan komme utenom.

Så har det vært snakket litt om kapitalkreftene. SV gav i sin hyllingstale til Lilletun uttrykk for at sterke kapitalkrefter langs kysten osv. var alternativet. Det er nettopp de kapitalkreftene, gründerne som har satt hus og hjem i pant, som har frambrakt denne bransjen. Det er i hvert fall ikke staten. Hvis vi nå skal få staten inn på eiersiden og staten skal få en rolle i utviklingen av norsk havbruk, er jeg meget skeptisk. Det Reikvam imidlertid peker på i forhold til forskning og utvikling på dette området, er helt riktig. Det har vi mer eller mindre alle sagt i 17. mai-taler utover hele 1990-tallet, men det har vært en jevn tilbakegang i Forskningsrådets tildeling av midler til akkurat dette.

Så til Arbeiderpartiets fiskeripolitiske talskvinne som snakket om at man skulle ikke kjøpe, man skulle betale med aksjer. Om man får betaling i dollar, i kroner eller aksjer spiller ingen rolle. Dette er jo et børsnotert selskap hvor man får betaling om mandagen i aksjer som kan selges om tirsdagen. Man må ikke underslå det faktum at vi istandsetter dette statsselskapet for nettopp raiding. Konklusjonen er at det vi da gjør, er å putte inn 1,2 milliarder kr i Statkorn for at de på kort sikt skal kunne gjennomføre raidet i Chile, slik at de i neste omgang skal kunne gjøre det de selv har sagt at de skal gjøre i Norge.

Og så er spørsmålet: Var det et alternativ til å ta ut denne gevinsten? Selvfølgelig var det det. Det var i juni måned man la denne strategien, og det er jo helt åpenbart at hvis dette med å kjøpe Mainstream i Chile har en sånn fenomenal «upside» som det kan se ut som, ville det jo være veldig rart hvis ikke investorer gjennom sin pris vil-

le diskontert den verdien allerede i sommer. Man kunne selvfølgelig ha valgt en annen strategi enn man har gjort. Og jeg tror, når jeg ser på innstillingen og romertallsvedtakene og formuleringene der i forhold til hvor mye man skal selge seg ned til og hvor lite man skal selge seg ned til, at Arbeiderpartiet har det handlingsrommet de trenger for å oppnå sin langsiktige visjon om å eie mest mulig i flest mulige bransjer i flest mulige landsdeler, på hvert nes og på hver odde. Så jeg tror de langt på vei har oppnådd det som har vært hensikten.

Det vi burde konsentrere oss om generelt, og som vi konsentrerte oss om i forbindelse med eierskapsmeldingen og som burde ha materialisert seg i den enkeltsaken, er statens ulike hatter, også innenfor denne næringen. Nå skal altså staten bli en stor eier i det som skal være et slags lokomotiv inntil videre, i hvert fall så langt fram det er skinnegang. Det neste er at vi skal tildele konsesjoner, og så skal vi være kontrollører for denne bransjen.

Jeg er helt enig i den merknaden som Høyre har sluttet seg til, som kom fra Venstre, om disse tingene. Jeg er glad for at det i en del av sentrumpartiene er en viss grad av erkjennelse av den virkeligheten som bør omgi oss i disse spørsmål. Så all honnør til Venstre i dag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Rita Tveiten (A): Det er ikkje overraskende at skilje-linjene i denne debatten i dag går der dei går, men av og til kunne ein vel ha roa seg ned litt. Representanten Ansgar Gabrielsen stiller spørsmål om ein ikkje kunne ha nytta seg av ein annan strategi og late private i staden for staten koma inn når det galdt kapitalutviding, og på den andre sida snakka han om å «berika» statskassa.

Heile denne saka dreiar seg om at staten skal få høve til å vera med på ein opptur, og at dei verdiane som ligg der, må kunna koma det norske folket til gode framfor at det nødvendigvis skal koma private aktørar til gode. At det skal vera noko som fell representanten Ansgar Gabrielsen så tungt for brystet, synest eg er rart, for han er ein av eksponentane for at staten i altfor liten grad opptre som profesjonell eigar. I denne samanhengen er det jo akkurat den profesjonelle eigarskapen som kjem til uttrykk ved at staten er med på å ta inn dei verdiane det er snakk om. I råd som er komne frå heilt uavhengige konsultentselskap som andre selskap nyttar seg av, slår ein akkurat dette fast.

Så eg har berre eit lite spørsmål til representanten Gabrielsen: Kva er det som er så vondt med at eit statseigd selskap oppfører seg 100 pst. profesjonelt og maksimerer verdiane for sine eigarar, både private og offentlege?

Ansgar Gabrielsen (H): Etter mitt skjønn er det som står i innstillingen, ikke i nærheten av det som menes med en profesjonell eier. All den juletrepynten som er hengt på denne saken, innebærer ikke utøvelse av profesjonelt eierskap. Det som er proposisjonens budskap, kan jeg vel være med på å kalle et forsøk på å utøve profesjonelt eierskap. Alt det andre som man prøver å henge på, som skal inn og vedtektsfestes osv., vil være en hemsko

for dette selskapet i ettertid. Derom kan det ikke være noen tvil. Og er det en ting jeg er sikker på, er det at styret i Statkorn Holding ville ha vært all den juletrepynten foruten.

Så til dette med at staten skal være med på oppturen. Hvem har sagt at det om ett år er samme stoda i denne næringen som det er i dag? Hvis en skal se de siste ti årene under ett, er det i løpet av de siste ti-tolv månedene vi har vært på det prisleiet vi er nå, og som en gjennomsnittsbetraktning har ikke dette vært noen særegen, god butikk. Man kjøper i troen på en gitt utvikling. Det er det som er tilfellet her også. Men poenget mitt er at staten kunne ha tatt den gevinsten ut i forkant uten å være med på kapitalforhøyelsen, ved at man hadde en emisjon uten å selv gå inn, og så selge ut. Man hadde selvfølgelig fått diskontert denne verdien og troen på framtida og dette oppkjøpet. For det er helt åpenbart at om staten hadde sagt nei til å gå inn med 1,2 milliarder kr, så hadde dette selskapet allikevel kunnet få til en finansiering så man kunne ha raidet tidlig det omfanget som man ønsket.

Til slutt: Hele intensjonen om å bygge murer langs dette landet for å unngå utenlandsk eierskap i norsk oppdrett, synes jeg for så vidt er et greit standpunkt. På den annen side, hvis en samtidig og i samme innstilling maksimerer det statlige selskapets muligheter til å raide på den sørlige halvkule, da er dobbeltmoralen satt i system.

Jon Lilletun (KrF): Representanten Gabrielsen snakkar i dag om denne juletrepynten. Han er inspirert av at det snart er advent, og det er forståeleg det. Men eg har lyst til å definere kva denne juletrepynten består av.

Representanten Gabrielsen var oppteken av kva folket på kysten er opptekne av. Jo, folket på kysten er opptekne av den juletrepynten som heiter auksjonar. Dei ynskjer ei anna form for tildeling av konsesjonar, og det er ein del av denne juletrepynten. Eg trur at folket på kysten er godt nøgde med den pynten. Eg trur dei synest at den er ualminneleg bra.

Så til ein annan del av pynten: Korleis skal konsesjonar delast ut når det gjeld struktur? Kva seier folket på kysten om det? Oppdrettarane sine organisasjonar har sagt at dei fyrst bør gå til dei som har ein og to konsesjonar frå før, og så til gründerar. Like eins er det teke inn det med å setje skulane i skikkeleg stand. Ja, eg trur folket på kysten er nøgde med den. Og eg trur at representanten Gabrielsen har heilt rett i at folket på kysten ikkje utan vidare, spesielt ikkje etter den skremselspropagandaen som har vore driven frå enkelte, er trygge på kva Statkorn Holding vil gjere. Difor har vi skrive ein del om det.

Det er klart at det er ein skilnad i synet på eigarskap, og det går faktisk mellom sentrum og Høgre og Framstegspartiet. Det er rett at vi har skilt lag i dag, men når ein ser på kva dei partia skriv, ser ein at dei er einige i at ein skal kunne ha strategiske mindretal som kan skape nasjonale hovudkontor, nasjonal eigarskap og ein nasjonal strategi. Ein kunne høyre den nye leiaren i NHO uttale på fjernsynet i går at det er av umåteleg stor verdi at vi beheld ein god del selskap, og at det spesielt er viktig

for Noreg i framtida med norske hovudkontor og norsk eigarskap.

Ansgar Gabrielsen (H): Jeg kan bekrefte at kalenderen viser at det nærmer seg jul, men representanten Gabrielsen er ikke i nærheten av julestemning ennå, for multringbaksten har ikke begynt, så det ligger noe frem i tid.

Juletrepynten i denne sammenheng er ikke de formuleringene som går på auksjoner og alt det som for så vidt er irrelevant i forhold til selve saken om Statkorn, men de reduksjonene av handlingsrommet til selskapet, som et hvert selskap og styre ønsker å ha maksimalt, uten beskrankning utover aksjelovens bestemmelse. I den innstillingen og i det romertallsvedtaket som vi har i dag, ligger det noen føringer som virker innsnevrende for handlingsrommet til selskapet, og som vil redusere muligheten for å utøve eierskapet – som representanten Lille-tun selv karakteriserte det som innledningsvis – på forretningsmessige vilkår. Det er noen andre hensyn som skal tas, og som har sin pris, og som vil avleire seg i verdien av aksjene på dette selskapet, enten det skyldes de private eller de offentlige aksjonærene.

Så til dette med NHO-presidenten. Nå så jeg ikke han på TV i går, men han sa vel neppe noe som ikke har vært sagt tusen ganger før fra NHO om behovet for å beholde norske hovedkontor og norsk eierskap. Det er noe vi alle er enige om er viktig. Det vi er litt uenige om, er på hvilken måte det skal skje. Jeg deler ikke den filosofien at vi skal gjøre det gjennom å vedtektsfeste det selskapet som vi skal inn og ha en eierandel i, for så å selge oss ut. Det vi må gjøre, er selvfølgelig å lage rammebetingelser som gjør at folk gjør dette frivillig, at de blir i dette landet og finner det formålstjenlig å drive næringsvirksomhet fra Norge, både som eiere og som driftsorganisasjon. Det gjør vi gjennom de rammebetingelsene som vi stort sett vedtar i forbindelse med budsjettet. Og etter forlydende kan vel forhandlingsresultatet, så langt det er lekket ut, tyde på at det blir en forbedring i forhold til det opprinnelig kunne se ut til, og det er jo prisverdig fra hr. Lille-tun.

Rolf Reikvam (SV): Med jevne mellomrom blir SV, iallfall deler av partiet, beskyldt for å være museumsbestyrere. Etter å ha hørt representanten Gabrielsens innlegg, må de ha ganske mange museumsbestyrere i Høyre også. For hva er den faktiske situasjonen? Den faktiske situasjonen er at dette er en næring som vi regner med blir en stor og tung næring i Norge. Når vi er feststemte, snakker vi om at denne næringen skal ta over for oljen. Det er det vi snakker om.

Dette er en næring som er skapt bl.a. ved hjelp av offentlig forskningsinnsats. Det er de offentlige forskningsinstitusjonene, høyskoler og universitet, som gjennom en sterk og god innsats har utviklet og er i ferd med å utvikle denne næringen til å bli en kommersielt sterk og god næring for landet. Det er det faktiske forhold. Og så er vi i en situasjon hvor den norske stat også sitter på en ganske stor finanskapital – en kapital som vi plasserer i ut-

landet, som på en eller annen måte må plasseres. Det er det faktiske forhold. Høyre har tydeligvis ikke noe problem med at vi plasserer den i private selskap i utlandet, som eventuelt også engasjerer seg i havbruk hvis det er aktuelt.

Vi er nå i en situasjon hvor vi har et norsk selskap som skal drive innenfor det som vi antar blir en vekstnæring. Og så får Høyre veldige aversjoner mot at statlig finanskapital, som staten sitter på, skal gå inn på eiersiden i selskapet. Det kan ikke være annet enn fordommer og museumsbestyrelse som er årsaken til at en har slike holdninger, for det må jo være i alles interesse at den kapitalen blir satt inn der hvor den kan gi god avkastning, og der hvor den vil gi vekst og arbeidsplasser. Det må jo være målet. Derfor blir standpunktet til Høyre litt merkelig. Det blir uforståelig, og det blir merkelig.

Ansgar Gabrielsen (H): At det er museumsvoktere og -bestyrere i flere partier, ser jeg ikke bort fra. De er mer synlige i enkelte partier enn i andre.

Men når det blir snakk om at vi må bruke den statlige finanskapitalen til å kjøpe opp vekstnæring i Norge, så er jeg uenig. Jeg tror det er meget uheldig om vi skulle endre på den politikken som det var bred enighet om i denne salen, at opphoping av kapital på statens hånd og som Norges Bank bestyrer, skal spres til eierandelen er oppe i et par prosent. Her snakker vi om å oppkapitalisere et selskap som vi eier 80 pst. av, og som skal bli et lokomotiv. Og det er klart at hvis det neste eksempelvis blir dette fondet som ble utredet av Opseth, som skulle ha 100 milliarder kr til å kjøpe opp matvarekjeder og forskjellig i inn- og utland, tror jeg ikke det er den beste måten å forvalte statens midler på.

I næringsvirksomhet i dette landet bør vi etter mitt skjønn avvikle det statlige direkte eierskapet. Jeg ser ingen grunn til at vi skal gå inn i en oppdrettsnæring og begynne å bruke milliarder. Da ville det jo ikke vært unaturlig om en sa, hvis en har det standpunktet som SV har, at vi deler ikke ut flere oppdrettskonsesjoner, la staten ta den gevinsten som det er et så veldig potensial i.

Når det gjelder hvem som har bygd opp norsk havbruksnæring, er det klart at det har skjedd ved forskning og ved privat kapital, som det har vært over alt i verden. Norge står for mellom 1 og 2 pst. av verdens oppdrett, og en må ikke ha den forestillingen at det er norske offentlige midler som har lært verden oppdrett. Det er ikke slik at nødvendigvis vi har tenkt alle tankene først. Når det gjelder rød fisk, er vi langt fremme, har 10 pst. av verdensmarkedet og er i front – og bør være i front. Vi er dessverre hemmet av avtalen med EU for å ekspandere enda mer.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Morten Lund (Sp) (komiteens leder): Fortsatt er tydeligvis ikke fiskeriministeren blitt informert om at nå legges retningslinjene for framtiden i havbruksnæringen. Jeg synes det er merkelig.

Senterpartiet er mer opptatt av oppdrettsnæringens og Kyst-Norges framtid enn av Statkorns framtid. Fordi samtlige av svært mange henvendelser fra næringen har uttrykt enten sterk skepsis eller sterk motstand mot statlig kapital til oppdrettsnæringen etter Statkorn-modellen, går Senterpartiet mot dette forslaget. Næringen frykter en ny raider som er tøffere enn dem som har vært på ferde tidligere, er det som er sagt. Totalt unyttig av staten, sier de fleste.

Når Senterpartiet går mot denne bevilgningen og denne medvirkningen, skjer det til tross for at Senterpartiet er sterkt opptatt av å sikre nasjonalt eierskap i en næring der det offentlige må satse tungt på forskning og utvikling de nærmeste årene, og der vi ikke ønsker at resultatet av det skal bli flagget ut. Det er en næring der aktørene må få disposisjonsretten over betydelig areal i kystsonen for å kunne få den utviklingen som vi har bestemt oss for.

Senterpartiet innser at strategisk plassering av statlig eierkapital i selskap som disponerer konsesjoner, er ett av få virkemidler som en har igjen for å hindre utflagging av viktige selskap. Dette skyldes EØS-avtalen, eller rettere sagt manglende motforestillinger mot den avtalen som en ønsker om fri forkjørsrett for kapitalinteressene.

Det andre effektive virkemiddelet vi har mot slik utflagging, er lovfestet krav, eller vedtektsfestet krav, om lokalt forankret eierskap i selskap som disponerer viktige naturressurser. Et slikt lovkrav fins i dagens oppdrettslov. Inntil det dukker opp politisk sterk nok vilje i departementet til å bruke den lovbestemmelsen, er det den enkelte lokale eiers vilje til å beholde eierskapet i bygdas oppdrettselskap som er den beste sikkerheten for å forhindre at sentralt plassert eller utenlandsk kapital får overta, og på det viset fjerner nettoverdien fra kystfolket.

Senterpartiet vil slå ring om de lokale eierne vi har igjen. Vi vil beskytte dem mot raiding fra dem som har det aller mest travelt.

Senterpartiet retter seg i denne saken etter de små eiernes syn, de som ikke har gitt etter for oppkjøpstilbudene til nå, heller ikke da statens eget selskap, Hydro Seafood, lokket med de beste tilbudene. Vi ønsker å stå på de små, lokale næringsutøvernes side mot sentral kapitalmakt. Vi ønsker at mest mulig av nettoen må bli igjen i merdkommunene. Og det er ikke så rart at de små aktørene er skremt og skeptiske. De sier at hvis staten går inn i et selskap som sier at de i løpet av kort tid vil bli store ved å kjøpe opp, da er det et signal om at det er den strukturen staten ønsker. Og antakelig kommer nok denne frykten som uttrykkes, også fra fiskerinæringen. Vi har i dag forbud mot vertikal integrering i fiskerinæringen vår, og så ønsker staten å bidra med et selskap som er vertikalintegreert i havbruksnæringen, uten noen nærmere diskusjon om hvorvidt det er rett, om det er det vi vil. Det er sensasjonelt.

Statkorn-satsingen kunne ha bidratt positivt til både å styrke de lokalt forankrede selskapene og hindre at de større selskapene våre flagget ut, ved å opptre som en minoritets-eier. I vanskeligere økonomiske tider, som helt sikkert vil komme for oppdrettsnæringen, vil det trengs

tålmodig kapital, som statens kan være, også i de mindre selskapene.

Senterpartiet ønsker at Statkorn skal kunne bli et redskap i oppdrettsnæringen, slik vi ønsker at det halvstatlige Investeringsfondet skal kunne bli i andre næringer, ved å være med i eiernettsverk i Norge som bidrar til stor satsing på forskning og utvikling, ved å sikre mot utflagging og bidra til å skaffe internasjonale allianser. I et slikt opplegg ville ikke staten kunne være hovedeier i enkelt-selskap, men medspiller i mange sammen med private eiere som deler den samme forretningsfilosofien, en forretningsfilosofi som da må stå i vedtektene i investeringselskapet.

Et tilleggsmoment i denne saken: Konserntillitsvalgte fra Statkorn-gruppen har i brev uttrykt stor uro over den fisjoneringen av Statkorn-gruppen som det legges opp til, og som i liten grad er utredet og besluttet i samsvar med det som en slik stor omlegging skulle forutsette. Det skyldes også hastverket, fordi Statkorn har snublet over noe som de mener er gull verdt.

Jeg tar herved opp Senterpartiets forslag i innstillingen.

Presidenten: Morten Lund har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Kjell Opseth (A): Eg registrerer at Senterpartiet og Morten Lund gjer seg til talsmenn for dei små i oppdrettsnæringa – det var kanskje for så vidt oppdrettsnæringa generelt – men det er jo ikkje slik at Senterpartiet i alle saker som har hatt med oppdrettsnæringa si framtid å gjere, har stått på næringa si side. Eg trur representanten Morten Lund må studere si forhistorie i sitt forsvar av oppdrettsnæringa generelt og dei små oppdrettarane spesielt.

Så er Senterpartiet mot vertikal integrering i denne næringa. Ja, det må Senterpartiet og representanten Morten Lund gjerne få vere, men den integrasjonen er i full gang. Det skjedde ved at Nutreco kjøpte opp Hydro Seafood – rett nok etter protest frå mange her i salen, men det er det som er realiteten. Og dersom det er slik at Senterpartiet trur at ein kan leve vidare i all framtid utan at ein får ein vertikal integrasjon i denne næringa, ja, då må dei gå i tenkjeboksen. Det er heilt openbert at det er kome for å bli. Då er det viktig at vi også har eit nasjonalt selskap som kan gjere sitt i den samanhengen.

Det har vore mange som har etterlyst fiskeriministeren. Kan det ikkje rett og slett vere det at fiskeriministeren ikkje sit som eigarens representant for Statkorn Holding og heller ikkje skal gjere det etter at dette har kome på børs? Han skal vere den som forvaltar fiskeriinteressene og også havbruksinteressene, både i dag og i framtida, så dette burde vere eit klart uttrykk for at her vil ein skilje rollene.

Morten Lund (Sp): Ja, Senterpartiet er talsmann for de små i oppdrettsnæringen, og det trengs.

Jeg kjenner næringen på nært hold, og jeg har sett hva som har skjedd gjennom de oppkjøpene som har vært, bl.a. ved Hydro Seafood. Det har vært negativt – det har vært negativt for bygdene, og det har vært negativt for produksjonen i de selskapene. Enkelte som jeg kjenner, var på topp – de var helt på topp. Det ble noe helt annet da eierne ble sittende i en by langt borte og det ikke lenger var noen som gikk ned på anlegget på kveldstid. De små selskapene er de som er mest lønnsomme, fordi det ses så godt etter det som hender. De greier også å få ut stordriftsfordeler ved å samarbeide, de greier å bidra til forskning og utvikling, og de greier så til de grader å få solgt produktene sine.

Jeg synes det har gått i lengste laget når det gjelder utvikling mot de store, og jeg synes de har vært hardhendte. Jeg tror at det godt kan komme til å vise seg at de enorme kapitalinnsprøytingene som har vært nødvendige, kan bli tunge nok å bære.

Så er det så mye som er i gang, og derfor er vi bare nødt til å gjøre det som skjer! Det var ikke nødvendig å si ok til Nutreco, som er de som introduserer vertikal integrering i denne næringen i Norge. Det gikk an å si nei. I England ble den saken stoppet – den er ikke godkjent i England ennå, fordi Nutreco får for stor makt på førsiden. Det kunne også vi ha gjort. Det er ikke nødvendig å la utviklingen bestemme over politikken. Det må gå an at vi som sitter på Stortinget, tar tak i og bestemmer hva som skal være utviklingen innenfor det som vi sier skal være framtidnæringen vår.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Rolf Reikvam (SV): Som en liten innledningsbemerkning er det interessant å registrere at i denne saken, som er en viktig næringspolitisk sak, skiller sentrumskameratene lag.

Havbruksnæringen er en framtidig vekstnæring. Potensialet er stort, voldsomt stort hvis vi skal tro forskerne ved SINTEF. Produksjonspotensialet er på flere hundre milliarder kroner, og strategien til Statkorn er å utvikle selskapet til et fullintegrert selskap. Fra å være stor, ja verdensledende, som førproducent skal selskapet gå inn på havbrukssiden. Vi i SV mener dette er en riktig strategi og en riktig politikk.

For det første må statlig kapital brukes til å utvikle norsk næringsliv. Staten sitter på og vil bli sittende på en tung kapitalbase i årene framover, og det må være riktig at den blir brukt til å utvikle norsk næringsliv og norske arbeidsplasser, og at vi også går inn på eiersiden og ikke bare går inn i et selskap med fremmed kapital.

Statlig kapital skal sikre norsk eierskap. Vi i SV tror det er viktig at vi sikrer at havbruksnæringen, i alle fall deler av den, får et tungt norsk eierskap. Det er dessuten viktig at statlig kapital kan bli en pådriver for å utvikle næringen videre, med store utfordringer både på produksjons-, miljø-, markeds- og transportsiden. Statkorn må da bli et selskap som blir ledende på FoU innenfor havbruk.

Selskapet skal brukes til å spille på lag med de lokale eierinteressene. Det er viktig at næringen klarer å opprettholde et tungt lokalt eierskap. Det blir likevel galt dersom en gjør som Senterpartiet ønsker, vedtektsfester at selskapet ikke skal bli majoritetseier når det inngår eierfellesskap med andre norske selskaper. Dersom Senterpartiet er opptatt av å forsvare det lokale eierskap, bør det være mer opptatt av hva de store private aktørene kan representere av trussel mot lokalt eierskap. Statkorn skal være en aktiv eier som skal ta både bedriftsøkonomiske hensyn og også nasjonale hensyn i forhold til norsk eierskap.

Vi i SV tar til etterretning at det er flertall for å redusere den statlige eierandelen ytterligere ned, fra 51 pst. til et gulv på 34 pst. For statens eierinnflytelse har dette liten betydning. Jeg vil gjerne understreke at det er vanskelig å finne gode bedriftsøkonomiske grunner til dette dersom dette er – og vi mener det er det – en næring som har et stort vekstpotensial. Vi kommer likevel til å stemme for dette forslaget.

Vi har lagt inn et forslag som går mer på miljøsidens av denne næringen. Hele næringen har store utfordringer på miljøsidens, det gjelder ikke bare Statkorn. Og næringens vekstmuligheter vil først og fremst være avhengige av om den klarer å utvikle seg som en bærekraftig næring. Vi mener det er viktig at Stortinget gir et klart signal til Statkorn, som er et statlig selskap med for tiden 80 pst. statlig eierskap, om at de må utvikle en skikkelig og god miljøstrategi. Vi tror ikke at dette vil bli en kostnad for selskapet, men at det vil bli et konkurransefortrinn. Det er gjort mye bra arbeid når det gjelder medisinbruk, rømming osv. Vi synes likevel det er riktig når vi diskuterer denne saken, å gi dette klare signalet til dette statlige selskapet.

De største utfordringene for selskapet blir likevel å utvikle råstoff i før som ikke har alternativ bruk, slik tilfellet er i dag. Statkorn er stor på førproduksjonssiden, og dette blir derfor den helt sentrale utfordringen for selskapet. I den miljøstrategien som vi ønsker å signalisere inn til selskapet, ønsker vi at det skal være en prioritert oppgave å finne fram til alternative råstoff på førsida.

Så tar jeg opp det forslaget som vi har lagt inn. Ut fra det som er signalisert, har jeg også godt håp om at dette kan bli vedtatt.

Presidenten: Representanten Reikvam har tatt opp det forslaget han refererte til.

Leif Helge Kongshaug (V): Over hele verden stiger etterspørselen etter ren, sunn mat, produsert på bærekraftig vis av fornybare ressurser. Norge har verdens beste naturgitte forutsetninger for å levere slik mat. Vi eksporterte i fjor sjømat til utrolige 150 land, og ingenting tyder på at vi har nådd toppen. Det er et verdiskapingspotensial i de marine næringer i de neste tiårene som er kolossalt, sannsynligvis på flere hundre milliarder kroner.

Det spørsmålet vi da må stille oss, er hvordan dette verdiskapingspotensial best kan utløses. Jeg registrerer at flertallet i denne saken mener at omfattende statlig eier-

(Kongshaug)

skap og statlig kapital til å drive oppkjøp i eksisterende bedrifter er en nødvendig og hensiktsmessig veg å gå. Venstre deler ikke det synet. Jeg tillater meg å minne om at heller ikke Kristelig Folkeparti og Senterpartiet gjorde det da Stortinget for halvannet år siden diskuterte eierskapspolitikk ut fra eierskapsmeldingen. Da pekte sentrum sammen med Høyre på at mange statlige selskap er tidligere monopolbedrifter for produksjon av visse tjenester, at disse monopolene i stor grad er avvirket, og at de statlige selskapene nå opptrer i et vanlig konkurransemarked. Vår felles konklusjon var at dette svekket behovet for statlig eierskap. Det prinsippet Venstre stod for den gang, legger vi også til grunn for statens eierskap i Statkorn Holding, særlig fordi dette er et eksempel tatt ut av læreboken om mulige rollekonflikter mellom staten som eier og staten som regulator. Dersom ikke den prinsipielle holdning til statlig eierskap har noen verdi, er det vanskelig å se at den har noen verdi overhodet. Jeg deler videre de gode synspunkter som representanten Gabrielson har i denne forbindelse.

Havbruksnæringen er ikke skapt av den norske stat. Den er skapt av et mangfold av store og små private eiere som har gjort en glimrende jobb i å utvikle næringen til det den er i dag. Jeg kan ikke se hva som skulle tyde på at de ikke vil fortsette med det også i årene framover. At staten pr. definisjon skal være en mer høyverdig eier enn alle disse store og små aktørene, tror jeg er feil innfallsvinkel. Hvorfor er det så avgjørende å pumpe inn 1,2 milliarder statlige kroner til én av de mange aktørene på den banen, har for meg vært en gåte, og jeg har ikke hørt noe godt svar på det i denne debatten heller. Jeg ventet også i spenning på en fornuftig forklaring på skillet mellom å kjøpe opp norske selskaper, som flertallet åpner for, og raiding av de samme selskapene, som flertallet ikke ønsker.

Venstre mener at det er på helt andre områder staten har en rolle å spille. Vi ønsker at statlig kapital ikke skal brukes til oppkjøp, men til å satse stort og langsiktig på forskning, utvikling og kommersialisering også innenfor nye næringer. Staten skal bidra til mer mangfold, ikke til mindre. Jeg synes i den forbindelse det er urovekkende at Arbeiderpartiets budsjettforslag ikke følger opp forskningsmeldingens mål om opptrapping av forskningsinnsatsen. For Venstre og de andre sentrumspartiene er dette en helt sentral prioritering. Venstres konklusjon er at staten ikke bør delta i den planlagte kapitalutvidelsen i Statkorn Holding, men sørge for at emisjonen skjer ved privat kapital. Vi deler imidlertid flertallets oppfatning om at det er riktig å opprettholde en langsiktig statlig eierandel på over 33 pst. for å ivareta stabilitet og langsiktighet på eiersiden, og sikre at funksjoner knyttet til ledelse og strategi, blir i Norge.

Til slutt vil jeg kommentere et viktig punkt i merkna-dene, hvor Venstre står sammen med Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Det gjelder vrakingen av fiskeriministerens forslag om å auksjonere bort nye oppdrettskonsesjoner og i stedet legge til grunn kriterier som tilgodeser gründere og de små aktørene i næ-

ringen. Dette er positivt, og jeg er glad for at Arbeiderpartiets komiteemedlemmer her har lyttet mer til signaler fra partifeller langs kysten enn til sin egen fiskeriminister. Kombinasjonen av et auksjonsprinsipp som favoriserer de store, kapitalsterke aktørene og massiv statlig dra-hjelp til Statkorn Holding, ville ha vært det verst tenkelige scenariet for strukturen i oppdrettsnæringen.

For Venstre er det særlig gledelig at stortingsflertallet nå åpner for at skoler som er avhengig av et oppdrettsanlegg, kan få egne konsesjoner. Det kan gi et helt nødvendig løft for rekrutteringen til de maritime næringer og bør være et politisk signal om viktigheten av å ha attraktive utdanningsstilbud innenfor fiskeri og havbruk.

Så registrerte jeg den visitten som Rita Tveiten hadde til meg og Venstre. Jeg synes det var en litt flåsete bemerkning og et forsøk på å skaffe seg et billig poeng. (Presidenten klubber.) Rita Tveiten kan ikke ha forstått den flertallsinnstillingen hun er med på, for i svaret til Hedstrøm etterpå begrunnet hun jo nettopp hvorfor det var viktig å ha 34 pst. eierskap i selskapet.

Presidenten: Presidenten vil minne om at det er fredag, og da blir overholdelse av taletiden kanskje viktigere enn den er andre dager.

Det blir replikkordskifte.

Rolf Reikvam (SV): Kongshaug var opptatt av at statlige midler skulle brukes oppstrøms, og han nevnte spesielt forskning og utvikling. Det var der staten skulle sette inn sine ressurser.

Det er jeg enig med ham i. Jeg er enig i at staten skal bruke forskningsmidler på å utvikle næringer – for all del – og at de offentlige utdanningsinstitusjonene skal være sentrale i dette utviklingsarbeidet, at de må være det. Men når han mener at staten skal gå inn oppstrøms, underer det meg at han ikke har en viss forståelse for at staten også bør ha muligheten til å gå inn nedstrøms. Men i den grad det er aktuelt for staten å gå inn på eiersiden, og i den grad dette blir en vekstnæring, noe som vil gi avkastning på kapital – uten at en skal raide noe som helst langs kysten – er det ikke da rett og rimelig at staten får en rimelig avkastning av det som blir skapt, at en etter å ha gått inn tungt oppstrøms også kan få være med og høste nedstrøms? Hva er det som er prinsipielt vanskelig med å akseptere det? Nå tar jeg ikke stilling til hvorledes denne næringen skal se ut i fremtiden. Men her legger en inn statlige penger i et selskap som skal være aktivt, og da må en også kunne ta ut fortjeneste nedstrøms. Hva er det som er så prinsipielt galt med det, når staten skal være tung og viktig oppstrøms?

Leif Helge Kongshaug (V): Venstre vil ha et samspill mellom staten og næringslivet, men vi vil ikke ha en ubalanse der staten blir en mastodont som på politiske premisser skal dirigere en næringsutvikling og med statlig kapital overkjøre andre. Venstre vil ikke ha et samrøre med et aksjeselskap som har skattebetalernes penger i ryggen, og som er med på å så tvil om reell frihet og for-retningsmessig sunn konkurranse. Det er dette som er de

viktige skillelinjer. Forskningsinnsatsen kan settes inn på helt andre områder enn å legges inn i et slikt selskap som her blir foreslått, med de mål og visjoner som selskapet har med tanke på såkalt raiding av norske oppdrettselskap langs kysten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Statkorn Holding ASA ble etablert den 12. desember 1994 som morselskap for statens virksomheter i korn-, mel- og kraftfôrmarkedet. Dette skjedde etter at statens kornmonopol opphørte fra årsskiftet 1994-95.

Statkorn-gruppen har helt siden starten i 1995 omstilt og utviklet seg betydelig. Dette har vært grunnleggende for å lykkes i markedene. Dagens hovedvirksomheter er innen kornhandel, fiskefôrindustri og mølleindustri. Relativt nylig kjøpte konsernet seg inn i oppdrett i utlandet. Statkorn har som kjent som siktemål å bli et globalt og fullintegret havbrukselskap.

I desember 1999 ble Statkorn Holding ASA delprivatisert med 20 pst. Selskapet NorgesInvestor kjøpte seg inn i Statkorn og sitter i dag i styret.

Statkorn-gruppen har helt siden 1995 gått med overskudd, noe som ikke er en selvfølge for en fristilt statsbedrift i et deregulert marked. Den samlede inntjeningen i Statkorn-gruppen har – med få unntak – vært god og tilfredsstillende. Likevel har man de siste to år opplevd at inntjeningen i de tradisjonelle landbruksmarkedene har sviktet. Dette har fordret ytterligere omstilling. Blant annet har svikt i avkastning resultert i avhending av tradisjonell landbruksvirksomhet. Frigjort kapital er blitt benyttet til nyerverv innen marin sektor. EWOS-selskapene i Norge og utlandet ble ervervet våren 2000. 100 pst.-eierskap i fiskeførselskapet NorAqua AS ble oppnådd på ettersommeren i år.

Da konkurrentene på maritim sektor fullintegret seg vertikalt i oppdretts- og havbruksnæringen våren 2000, innebar dette at Statkorn-gruppen også måtte foreta en samlet vurdering av selskapets strategi. Sommeren 2000 ble de nye selskapsstrategiene om vertikal integrasjon i havbruksnæringen vedtatt. Det er fra styrets side foreslått en rettet emisjon overfor selskapets nåværende eiere på inntil 1,5 milliarder kr for å møte de nye selskapsstrategiene om å bli et fullintegret og globalt fôr- og havbrukskonsern.

Kjøp av to mindre havbrukselskap i Canada er sluttført. I Chile foreligger det nå kjøpsopsjon på oppdrettselskapet Mainstream. Slutføring av denne transaksjonen er avhengig av om den rettede emisjonen blir fullt ut gjennomført innen 30. november i år.

Regjeringen er godt tilfreds med at innstillingen fra næringskomiteen danner grunnlag for et flertall i Stortinget for de strategivalg styret legger opp til. Det er også flertall for å bevilge 1,2 milliarder kr over statsbudsjettet for at staten skal kunne delta proratarisk i den rettede emisjonen. Dette innebærer at staten på kort sikt opprettholder sin eierposisjon i selskapet med 80 pst.

Regjeringen har innhentet råd fra ledende konsulenter på marin sektor i forbindelse med emisjonen. Vi har valgt å vektlegge de samme forretningsmessige kriterier som en stor og langsiktig privat investor ville ha gjort. En statlig investering i Statkorn Holding, gjennom den fortrinnsrett som nå foreligger, er entydig anbefalt av de innleide konsulentene. Sannsynligheten for at dette er en meget god investering, er stor. Det bør, også for staten, være naturlig å ta vare på sine eierinteresser på en god måte.

Staten som hovedaksjonær i Statkorn Holding bør være en profesjonell, ryddig, rasjonell, ansvarlig og industriell investor som opptrer på tilsvarende måte som en stor og langsiktig privat investor ville ha gjort. Andre prinsipper for statlig medvirkning på aksjesiden ville ha vært galt ut fra grunnleggende forretningsmessige prinsipper. Om staten som aksjonær skal lykkes med den omstilling av en tidligere statsbedrift som er påbegynt – og som det tidligere har vært bred enighet om i Stortinget – fordrer dette en kontinuerlig omstilling av virksomheten på samme måte som resten av næringslivet i Norge og i utlandet. Dette er nøkkelen til økt verdiskaping.

Selskapet NorgesInvestor, som har høye krav til avkastning, har valgt å følge i den rettede emisjonen gjennom å tegne seg for sin andel. Tilsvarende har jeg fått signaler om at investeringsselskapet Odin Forvaltning, som er den tredje største investoren i Statkorn Holding, vil gjøre.

Verdien av Statkorn-konsernet har på under ett år økt fra 700 mill. kr til en totalverdi på 2 milliarder kr pr. i dag. Dette er stadfestet av nye og uavhengige verdilvurderinger. Det er påpekt ytterligere merverdier utover 2 milliarder kr dersom industrielt partnerskap og finansiell likviditet i aksjen oppnås.

Når slike merverdier sannsynliggjøres, er det viktig at staten som enhver annen investor tar del i denne verdistigningen gjennom å tegne seg for nye aksjer. En opprettholdelse av statens eierposisjon i selskapet på kort sikt vil ivareta statens samlede verdier i selskapet på en best mulig måte på noe lengre sikt. En utvanning av statens eierbrøk i selskapet før selskapets nye forretningsstrategier blir implementert, er frarådet av statens konsulenter.

At staten tegner seg i emisjonen, sikrer også at selskapet får beholde det chilenske selskapet Mainstream som det foreligger opsjon på, og som ellers ville gått tapt.

Så over til de politiske sidene av denne saken: I tillegg til de rent forretningsmessige aspektene har denne saken et stort nasjonalt og politisk perspektiv. Regjeringen mener at det vil være viktig å legge til rette for et tilstrekkelig nasjonalt eierskap i en av landets viktigste fremtidsnæringer for eksport og verdiskaping.

Dette temaet tar Regjeringen på alvor. Jeg mener at statlig og privat industriell nasjonal kapital bør kunne arbeide side om side, for til sammen å sikre nasjonal flertallskontroll i et fremtidsrettet norskbasert selskap i en global næring. Et nasjonalt eierskap bør kunne utøves langsiktig gjennom industrielt partnerskap mellom norsk kapital og statlig langsiktig kapital.

Globaliseringen av næringslivet generelt og i havbruksnæringen spesielt setter partnerskap mellom statlig og norsk privat kapital i nytt lys og perspektiv som bør kunne bære frukter.

En gjennomføring av de selskapsplaner som nå foreligger i Statkorn-gruppen, fremstår etter Regjeringens vurdering som et mulig redskap for å sikre et slikt nasjonalt og langsiktig eierskap. Det fremtidige havbrukskonsernet som det her er snakk om, vil kunne bli et lokomotiv for øvrig nasjonal virksomhet. Opplegget innebærer en virkeliggjøring av et slagkraftig norskbasert selskap i en av landets fremtidsnæringer.

Jeg har notert meg flertallets merknader med hensyn til utøvelse av det langsiktige statlige eierskapet, herunder plassering av hovedkontoret i Norge, og videre den aktive rolle Statkorn Holding skal ha i forhold til forskning og utvikling. Komiteens føringer samsvarer med Regjeringens syn og vil bli fulgt opp på egnet måte.

Til slutt: Det er skissert en ambisiøs og omfattende tempoplan i proposisjonen som Regjeringen vil gjøre sitt ytterste for å følge opp. Jeg vil legge stor vekt på å følge opp innstillingen fra næringskomiteen. Jeg er veldig glad for at det foreligger en flertallsinnstilling mellom Kristelig Folkeparti og Arbeiderpartiet. Sett fra mitt ståsted vil også forslaget fra SV bidra til en utvikling av Statkorn Holding i positiv retning.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øystein Hedstrøm (Frp): Havbruk kan bli Norges viktigste næring om noen år, når de ikke-fornybare ressursene, olje og gass, svinner hen. Derfor er det veldig viktig hvordan storting og regjering håndterer denne saken. Det lyder ganske flott når man hører statsråden si at dette skal bli et globalt og integrert selskap som skal handle forretningsmessig og fullt ut profesjonelt. Likevel er næringen veldig forvirret over statens rolle innenfor havbruksnæringen – jeg var inne på det tidligere – fordi staten har så mange forkledninger. Dette med Nutreco er én ting som har vært gjentatt nesten til det kjedsommelige, men også det at staten betalte overpris for EWOS. I hvilken utstrekning vil staten som investor i framtiden betale overpris for selskaper, og dermed ikke være fullt ut profesjonell og forretningsmessig på lik linje med andre virksomheter basert på private interesser? Vi har også statens rolle innenfor SND-systemet, de er bredt inne innenfor havbruk der også, og gjennom Hydro har de ennå interesser innenfor førselskaper, f.eks. Biomar, som jeg nevnte tidligere. Når statens representanter kommer med sin koffert, forvirrer det bransjen både i Norge og utlandet. Hvilken forkledning har staten i dag?

Mener ikke statsråden, nå som dette selskapet er ment å bli et instrument i denne politikken, at vi først burde ha en fullstendig utredning om hva som skal være statens rolle og klarlegge den, slik at andre aktører kan vite dette med noenlunde sikkerhet før vi går inn i Statkorn Holding og bevilger dette store beløpet?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Hovedsvaret på spørsmålet fra representanten Hedstrøm vil være at staten også overfor oppdrettsnæringen, som i forhold til mange andre næringer, vil ha ulike roller å spille i ulike sammenhenger. Derfor er det viktig at staten opptrer ryddig. Jeg tror sikkert det ville være i tråd med Fremskrittspartiets politikk, men ikke med Regjeringens, å si at staten bare skulle ha ett engasjement overfor en næring. Det er klart at også overfor oppdrettsnæringen vil man ha et engasjement i forhold til SND, et engasjement i forhold til forskning og utvikling, i forhold til skattepolitikken, i forhold til arealpolitikken, og også som eier av en aktør. Dette tror jeg er en naturlig situasjon i et samfunn som det norske. Det er viktig at vi er ryddige når vi utøver de ulike rollene, og det er det absolutt intensjonen å være også i forhold til Statkorn Holding i framtida.

Det som er viktig for meg å understreke, er at jeg vil bestride veldig klart at Statkorn Holding har betalt en overpris for EWOS og nærmest kommet med statens pengekasse i hånden da det selskapet ble kjøpt. Selskapet er kjøpt på et rent forretningsmessig grunnlag i konkurranse med andre, men også med basis i at man har hatt en partnerskaptening i arbeidet med å kjøpe det. Og nettopp idéen om å bruke partnerskap som byggstein er jo det bærende i de planer som Statkorn Holding har lagt for framtida, at man ønsker å se om man kan finne aktører i det norske oppdrettsmarkedet å samarbeide og bygge partnerskap med. Det har jeg stor tillit til også vil være den politikken som blir utøvd.

Ansgar Gabrielsen (H): Statsråden sa mot slutten av sitt innlegg at han var veldig glad, og så viste han til det han hadde fått til sammen med Kristelig Folkeparti. Ingenting er jo triveligere for oss i Stortinget enn å ha glade statsråder. Det har de også vært de statsrådene som ned gjennom tidene har lagt frem forslag om saker som Stortinget burde engasjere seg i for å ta del i gevinsten, som man sa. Det var kokswerk, jernverk, Sydvaranger, IT Fornebu, Gardermobanen, språksenter på Voss – en kan holde på så lenge en har pust og taletid – og nå altså Statkorn.

Jeg har et veldig enkelt spørsmål til statsråden – det er ikke av politisk art engang: Hvor mange konsesjoner utgjør den veksten man skal ha i Norge etter de rådene man har fått om det, som styret har tiltrått? Statsråden sa at Regjeringen har valgt å vektlegge de råd man har fått, og at man har lagt det inn i proposisjonen. Hvor mange konsesjoner utgjør den veksten man i dag oppkapitaliserer for skal være grunnlaget i Norge, ikke i Chile? Hvor mange konsesjoner ligger det i strategien at man skal ha i Norge?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: La meg først få starte med at Gabrielsen i starten av sin replikk er inne på et forhold som det er viktig at vi er klar over, nemlig at det ikke finnes et eneste engasjement i næringslivet som med 100 pst. sikkerhet er garantert suksess. Det er ingen tvil om at selv om vi her har entydige anbefalinger og råd fra konsulentene om å delta, og har sannsynlighetsutgrei-

ing for at ting vil kunne gå bra, likevel også står overfor en situasjon som vil bli krevende og utfordrende. Det er selvfølgelig ikke sånn at man har hånd om alle de ulike forholdene som til slutt vil danne sannheten om Statkorn Holding om noen år. I den grad jeg har framstilt det slik at dette er uproblematisk og ikke utfordrende og krevende, vil jeg gjerne benytte denne anledningen til å understreke at det er det. I konsulentrapportene er det også gitt ganske klare føringer for på hvilke områder Statkorn Holding har et klart forbedringsbehov.

Så til den andre delen av spørsmålet fra Gabrielsen. Jeg er ikke i stand til å si eksakt hvor mange konsesjoner det vil være snakk om. Meg bekjent foreligger det ikke den type tall fra Statkorn Holding heller. Selskapets overordnede strategi, slik jeg opplever det, er jo at man nå er opptatt av å knytte partnerskap med norske selskap. Man er opptatt av å finne seriøse aktører i den norske næringen som en kan inngå langsiktig alliansebygging med, og man har da ikke på forhånd en bestemt oppfatning om hvor stort selskapet skal være, og hvordan det pr. i dag ser ut.

Jon Lilletun (KrF): Det har for Kristeleg Folkeparti vore ein del avgjerande premisser for å gå inn i den fleirtalsinnstillinga som ligg føre i dag. For Kristeleg Folkeparti er nasjonal eigarskap viktig. På dei områda vi skal vere store i framtida, er det viktig med ein nasjonal eigarskap i forhold til hovudkontor og strategi. Det er òg klargjort i innstillinga. I ei næring som skal internasjonalisert og er internasjonalisert, er det vidare viktig med privat kapital i selskapet. Den er der allereie, og den vil verte auka etter ei stund. Samstundes er det viktig for Kristeleg Folkeparti at ein opptrer profesjonelt i forhold til og ved eigaren, men vi ser det òg i samheng med ein struktur i ei næring.

Eg er vel tilfreds med innlegget til statsråden, slik det kom fram, og eg er òg tilfreds med at han har merka seg det som står i innstillinga. Likevel vil eg gjerne ha eit utdjupande svar frå statsråden når det gjeld nokre punkt. Det eine er der komiteen følgjer opp det som er oppdrettsnæringa sin politikk når det gjeld framtidig tildeiling av konsesjonar, at fyrst skal dei som har ein til to konsesjonar frå før, få konsesjon, så gründerar og dei aktuelle skulane, og så skal ein føre det vidare. Eg vil gjerne utfordre statsråden til å stadfeste at det høyrer med i den delen som han har merka seg godt i forhold til innstillinga, at det her vil verte ein grundig gjennomgang på det, at det med auksjon på konsesjonar er lagt vekk, slik det står skildra i innstillinga, og at det vil kome ei grundig utgreiing tilbake til Stortinget på eigna måte.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Det er i utgangspunktet ikke naturlig for meg å kommentere det; det ligger klart til et annet departement, som daglig er satt til å styre. Men det er selvfølgelig slik – og det tror jeg Lilletun er veldig klar over, men jeg skjønner behovet for å få det bekreftet – at flertallsmerknader av denne type fra en stortingskomitee tillegges stor vekt. Vi har selvfølgelig merket oss det, og det vil være helt naturlig for meg å ta

dette spesielt opp med statsråd Gregussen. Jeg føler meg veldig trygg på at Regjeringen ikke vil ha noen problemer med å følge opp intensjonen i de flertallsmerknadene som ligger til grunn også på disse områdene.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Steinar Bastesen (TF): Vi behandler i dag innstillingen om hvorvidt Statkorn Holding skal bli et stort selskap med statlige midler som skal gå inn i næringen når det gjelder oppdrett, både til lands og til vanns, hadde jeg net opp sagt, både innenlands og utenlands.

Alle har vel i friskt minne hva som skjedde da Nutreco kjøpte opp Hydro Seafood. Det er antakelig et resultat av den debatten som kom etter det oppkjøpet, at denne saken er kommet på kartet. Og jeg syns at tankene som ligger bak, med kapitalinnsprøytninger i Statkorn Holding, i utgangspunktet er fornuftig. Hadde vi hatt et slikt selskap da Hydro Seafood ble solgt, hadde det nok ikke skjedd at det kom på utenlandske hender.

Vi opplever i dag at mer og mer av norsk næringsliv selges til utlandet. Pengene for salgene sendes etter, fordi vi har altfor mye penger i dette landet, de må brukes i utlandet, for så igjen å bli brukt til nye oppkjøp her i landet, hvor så igjen overskuddet blir sendt til utlandet, for igjen å bli brukt til å kjøpe opp bedrifter i Norge. Det er en merkverdig situasjon. Jeg vil ikke være med på dette. Jeg forstår ikke hva slags politikk som føres når det er så viktig å få solgt alt som finnes av næringsliv og verdier til utlandet – å bli kjøpt opp og eid i utlandet – og så sende pengene etter. Det er jo en politikk som fører til nedleggelse av nasjonalstaten i raskt voksende tempo.

Opsjoner og konsesjoner har vært et hett tema. I forarbeidene til havbruksloven står det klart at konsesjoner ikke skal ha noen verdi i seg selv. At vi nå har opplevd at det selges aksjer og selges anlegg og handles med dette, er noe som man ikke kan regulere med lov. Det er markedet som bestemmer det. Men når staten skal begynne å selge konsesjoner, da bryter de jo sitt eget lovverk. Det blir jo helt mot sin hensikt, mot det som var intensjonen med loven. Loven må i så fall forandres.

Punkt nummer to: Så begynner man å snakke om arealavgift, at staten skal kreve inn arealavgift. Arealavgift for hva? Skal de kreve inn arealavgift for et område som de ikke eier? Staten eier ikke havet, det er allmenning. De kan ikke kreve inn arealavgift for et område som staten ikke eier. Det er en merkverdig problemstilling. Loven må i så fall endres, og så må staten få eierrett til havet. Det har ikke staten i dag. Det er allmenning – alle har rett til å bruke havet. Hvis vi foretar en lovendring slik at det blir mulig å eie havet, slik som forslaget i forbindelse med havbeiteloven legger opp til, blir det i så fall første gang det prinsippet blir innført at det kan bli eierskap til et område der det er utsatt en art som kravler og kryper – da innfører vi et nytt prinsipp. Hva er da i realiteten til hinder for at man i fremtiden vil oppleve at hele norsk økonomisk sone kan kjøpes opp av et eller annet fond ute i verden som Norge kanskje har bidratt med kapital til? Vi er på et kjøp som jeg tror folk ikke forstår.

I dag snakkes det om at det skal bli så stor vekst. Vi må bruke tre kilo fisk for å få ut ett kilo fôr – hvis man bruker fisk. Hvis vi øker oppdrett til 2,5 mill. tonn, må vi ha 7,5 mill. tonn med fisk – mat som kan føre den sultne verden. Er det realistisk?

L o d v e S o l h o l m hadde her igjen teke over presidentplassen.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Morten Lund (Sp): Dette er i stedet for replikk, for det ble ikke plass til flere replikker. Jeg håper at svaret ikke blir det at det ikke kan besvares fordi det gjelder en annen statsråd.

Det gjelder den saken vi har til behandling, og det som står i innstillingen. Når vi diskuterer staten som eier og på hvilken måte staten skal opptre som eier sammen med private og likevel få fram sin vilje som eier, så kommer man tilbake til at den måten det er ryddig for staten å gi beskjed om sin vilje på, er gjennom vedtektene i selskapet. Hvis man sitter som eneeier i selskapet og det skal privatiseres, så må statens formål med å være eier komme fram i vedtektene og bygges inn i vedtektene. Det er en ryddig måte i forhold til de nye private eierne som kommer inn i selskapet. Det er jo det som skjer i en viss utstrekning i dette tilfellet.

Så er det altså ett punkt som det har vært umulig å få Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti med på å vedtektsfeste, men som de har ment var så viktig at de ville skrive en merknad om det. Saksordfører Lilletun sa at det er en selvfølge at Regjeringen sørger for at det blir slik. Og det heter i merknaden:

«Fleirtalet føreset at den styrkte egenkapitalsituasjonen ikkje skal føre til at selskapet raidar norske konsesjonar og medverkar til fleire oppkjøp av konsesjonar enn det som elles ville vorte resultatet.»

Det dreier seg om et selskap som skal bli like stort i Norge som Hydro Seafood er i dag – og det skal ikke kjøpes opp flere konsesjoner enn det ville ha blitt uten det selskapet. Jeg vil da spørre statsråden: På hvilken måte skal Regjeringen sørge for at det blir slik som denne merknaden sier, når man ikke ønsker at det skal stå i vedtektene og på det viset gjøres kjent for de andre eierne som skal komme kjapt inn i dette nye selskapet?

Ansgar Gabrielsen (H): Jeg hadde et spørsmål til statsråden som jeg ikke fikk besvart. Jeg skal gjenta det. Jeg antar at det var det han spurte embetsverket og ledelsen i Statkorn om, som da sitter i diplomatlosjen.

Spørsmålet mitt var: Den strategien som er valgt innebærer at dette selskapet skal ha et produksjonsvolum på 90 000 tonn, hvorav produksjonen av 30 000 tonn synes å skulle foregå utenfor dette lands grenser, og et produksjonsvolum på 60 000 tonn skal være det dette selskapet skal ha innenfor landets grense, hvilket utgjør 10 pst. av norsk oppdrettsvolum. Hvor mange konsesjoner må da Statkorn Holding ASA kjøpe eller infusjonere og betale

enten cash eller i aksjer for å realisere den visjonen som er utarbeidet på Aker Brygge, tiltrådt av Statkorn Holding ASA, og som ligger til grunn for Regjeringens anbefaling til Stortinget?

Leif Helge Kongshaug (V): Dette er også på bakgrunn av at jeg ikke fikk anledning til å ta replikk tidligere.

Blant næringsutøverne råder det en utrygghet for hvilke konsekvenser den nye kapitalsterke statlige giganten vil få. Hva kommer til å skje i praksis? Andre forprodusenter som er utenfor selskapet, frykter også at det kan bli et marked som ikke er tuftet på sunne konkurransemessige prinsipper. Statens konsulenter anbefaler Statkorn-gruppen å integrere raskt og tungt for å lykkes med sine strategiplaner. En slik strategi er bl.a. fusjon eller oppkjøp av ett av de ti største norske oppdrettselskaperne.

Så har flertallet i en merknad sagt følgende:

«Fleirtalet føreset at den styrkte egenkapitalsituasjonen ikkje skal føre til at selskapet raidar norske konsesjonar og medverkar til fleire oppkjøp av konsesjonar enn det som elles ville vorte resultatet.»

Er oppkjøp av ett av ti norske oppdrettselskap raiding? Eller hvordan definerer statsråden flertallsmerkningen og innholdet i ordet «raiding»? Det kunne være greit å vite.

Steinar Bastesen (TF): Jeg får fortsette der jeg slapp.

Det jeg har tenkt å fortsette med, er nettopp dette med førsituasjonen. 7,5 millioner tonn tilsvarer 10 pst. av verdensfangsten i dag. Dersom man skal få fôr til den formidable veksten man skal ha i havbruksnæringen, må man skaffe det et sted, og det fins ikke noen annen måte å utvikle nye fôrtyper på enn gjennom forskning – forskning, forskning og atter forskning. I dag brukes det kun 30 mill. kr til havbruksforskning fra Fiskeridepartementets side, fra statens side – kun 30 mill. kr. For å sammenlikne brukes det 42 mill. kr for å dekke rovdyrskader i landbruksnæringen. Det skulle være et brukbart sammenlikningsgrunnlag – ettersom vi har landbruksstatsråden her. Det må gjøres noe dramatisk for å få utviklet nye fôrtyper.

Det må ikke bli slik at lønnsomheten i oppdrettsnæringen skal basere seg på handel med aksjer, raiding, for så å selge igjen. Det er vel ikke det som er målet med oppdrettsnæringen. Det må være fra produksjon, aktivitet og salg at nettoen må komme. Jeg synes det blir en uvirkelig debatt når hele næringen skal gjøres om til et spekulasjonsobjekt. Det er fôr og det er fiskerinæringen som står for tur neste gang. PanFish har vært på oppkjøpsrunde på Vestlandet og kjøpt opp en rekke båter i pelagisk sektor. Nå er de på raid oppover Nord-Norges kyst for å kjøpe opp andre pelagiske selskaper og båter. Det er der kampen vil stå, ikke minst kampen om arealer. Vil Statkorn Holding også hive seg inn i et oppkjøp i fiskerinæringen for å få fatt i og sikre seg fôrtilgang? Det skulle det vært artig å få et svar på. Vil de hive seg inn i konkurransen og legge også fiskerinæringen under spekulantenes føtter?

Slik jeg ser det i dag, er det kun én måte man kan løse fôrproblemet på. Det er å få utnyttet fotosyntesen, og da tenker seg spesielt på skjell. Det er laget en rapport som sier at det kan produseres 1,3 millioner tonn fra Trøndelag og sørover i landet. Det er kun sola, saltet og ferskvannet som gjør at man får den utviklingen, at man kan produsere så mye. Her må det forskes.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Det er flere som har beklaget at det ikke var anledning til å ta flere replikker. La meg bare understreke at det ikke er statsråden som har begrenset antall replikkmuligheter – det får andre ta et visst ansvar for. Men jeg vil selvfølgelig allikevel benytte anledningen til å prøve å svare på en del av de spørsmålene som har kommet opp.

Morten Lund er opptatt av hvordan eieren kan bidra til å få igjennom sin vilje – hvordan man her kan legge opp en drift som gjør at man går for partnerskap, søker samarbeid og søker fellesskap framfor å raide. Ja, staten skal her fortsatt sitte med minimum 34 pst. av eierkapitalen og vil være en betydelig eier i så måte. Det sies også klart både i proposisjonen og innstillingen fra komiteen at når man nå skal ut i det norske markedet, skal man søke etter industrielle samarbeidspartnere, man skal søke partnerskap. Og jeg forutsetter og tar som en selvfølge at både styret og ledelsen i Statkorn Holding lytter til det eieren sier. Hvis det er sånn at styret og ledelsen i Statkorn Holding skulle begynne med en annen oppførsel enn det som nå klart er understreket både fra flertallet i denne sal og fra meg som eierrepresentant, fins det selvfølgelig virkemidler for å gjøre noe både med styret og ledelsen. Så det ville altså være en aldeles håpløs strategi å tro at styret her skulle begynne å opptre stikk i strid med så klare styringssignaler fra eier som det som har kommet til uttrykk i denne saken. Så det bekymrer meg ikke særlig så lenge det nettopp er styret selv som har foreslått denne strategien overfor eierne.

Så sier Ansgar Gabrielsen at han ikke fikk besvart sitt spørsmål. Ja, han likte i hvert fall ikke svaret. Men det som er å si til spørsmålet om antall konsesjoner, er at det stemmer at de konsulentrapportene som har kommet, hadde en klar anbefaling på 90 000 tonn og fordeling 60 000/30 000. Styret i Statkorn Holding har ikke fullt ut sluttet seg til de samme typer vurderinger, men man er enig i at man må ha en viss størrelse, og at man skal jobbe med partnerskap i norsk næring for å komme fram til en fornuftig struktur på selskapet. Det er det svaret jeg synes det er naturlig å gi i så måte.

Kongshaug synes jeg at jeg på mange måter har svart gjennom svaret til Morten Lund.

Presidenten: Ansgar Gabrielsen har hatt ordet to ganger og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Ansgar Gabrielsen (H): Takk for det minuttet, president!

Jeg registrerer at statsråden kanskje distanserer seg litt fra det som står i proposisjonen, der man kan få et inntrykk av at konsulentenes rapport legges til grunn for

strategier som jeg i liten grad kan se at noen har fraveket. Jeg må allikevel ta til etterretning at statsråden antyder at på dette punktet har ikke styret i Statkorn sluttet seg til konsulentenes anbefaling – i hvert fall ikke fullt ut.

Da er mitt siste spørsmål: Hva ser statsråden for seg av størrelse for Statkorn i Norge? I dag bevilger stortingsflertallet 1,2 milliarder kr til oppkjøp som skal gjøre dem i stand til å kjøpe kapasitet i Sør-Amerika på 30 000 tonn, og det er antydning 60 000 tonn i Norge. Hvilken størrelse og hvilket antall konsesjoner ser statsråden for seg at dette selskapet får i Kongeriket?

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen: Det hevdes i ulike sammenhenger at det ikke alltid er størrelsen det kommer an på, men i denne sammenheng kan det kanskje være noe i det! Jeg tror i hvert fall at det vil være urimelig å fastsette det eksakte antall konsesjoner, for jeg tror at det til de grader vil være avhengig av totalpakken som vil fremstå i form av kompetanse, i form av konsesjoner, i form av alle de ulike faktorene som er viktige for å lykkes i denne næringen i framtiden når man skal finne den partneren, eller de partnerne, som skal gå sammen med Statkorn Holding ASA i framtida for å bygge et sterkt og godt selskap som skal opptre både internasjonalt og nasjonalt.

At det må være en viss størrelse i antall konsesjoner, tror jeg ikke det er noen tvil om. Konsulentene har altså anbefalt 60 000 tonn i Norge. Det er jo et betydelig antall konsesjoner. Det viser noe om behovet for å bli stor. Det viser noe om behovet for at når man nå skal lete etter partnerskap og samarbeidspartnere, må man altså gå til de selskapene som har en tyngde i det norske markedet allerede i dag.

Jeg er ikke bekymret for at det ikke finnes selskaper som kan være interessert i den type dialog med Statkorn Holding. Jeg er rimelig optimist og tror at når denne saken nå er ferdig i Stortinget, kan det hende at Stortinget ganske snart får se at det altså er fullt mulig å bygge partnerskap, bli stor i Norge, utvikle et selskap som er sterkt forankret nasjonalt med hovedkontor i Norge, som er god på FoU, god på miljø, uten raiding og uten at noen små oppdrettere føler seg overkjørt og ødelagt, men at vi altså kan se at dette selskapet nettopp blir det vi tror det skal kunne bli.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til sak nr. 4. (Votering, sjå side 545)

Etter at det var ringt til votering i fem minutt, sa **presidenten:** Stortinget går da til votering i sakene nr. 1–5.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utanriksministerens utgreiing i Stortingets møte 14. november 2000 om Noregs medlemskap i FN's sikkerhetsråd blir lagd ved protokollen – og ser det som vedteke.

Votering i sak nr.2

Komiteen hadde tilrådd:

På statsbudsjettet for 2000 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Nemning	Kroner
142		NORADs administrasjon av utanriksstasjonane	
	01	Driftsutgifter, vert a u k a med frå kr 179 825 000 til kr 185 825 000	6 000 000
159		Tilskot til ymse hjelpetiltak	
	70	Tilskot, <i>kan overførast</i> , vert r e d u s e r t med frå kr 13 250 000 til kr 8 250 000	5 000 000
163		Generelle stønader – finansinstitusjonar	
	70	Innskot i finansinstitusjonar, <i>kan overførast</i> , vert r e d u s e r t med frå kr 782 500 000 til kr 758 300 000	24 200 000
190		Humanitær hjelp ved naturkatastrofar	
	70	Tilskot, <i>kan overførast</i> , vert a u k a med frå kr 140 000 000 til kr 185 000 000	45 000 000
191		Menneskerettar, humanitær hjelp og flyktningetiltak	
	70	Tilskot til menneskerettar, humanitær hjelp og flyktningetiltak, <i>kan overførast</i> , vert a u k a med frå kr 1 203 000 000 til kr 1 256 200 000	53 200 000
195		Tiltak for flyktningar i Noreg, godkjent som utviklingshjelp	
	21	Spesielle driftsutgifter, vert r e d u s e r t med frå kr 1 060 300 000 til kr 985 300 000	75 000 000

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

«St.prp. nr. 4 (2000-2001) Om kapitalutvidelse i Statkorn Holding ASA tilbakesendes Regjeringen og vurderes i sammenheng med en utredning om statens rolle i havbruksnæringen.»

Votering i sak nr.3

Komiteen hadde tilrådd:

Stortinget gir samtykke til ratifikasjon av en avtale av 30. november 1999 om etablering av et rådgivende senter for WTOs regelverk.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet blei med 82 mot 14 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 14.59.32)

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen blei samrøystes vedteken.

Presidenten: Presidenten vil så la votere over forslag nr. 3, frå Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sikre at det vedtektsfestes at Statkorn Holding skal bidra til å sikre nasjonalt eierskap i norsk havbruksnæring ved å inngå i eierfelleskap sammen med andre norske selskap uten å være majoritetsseier.»

Votering i sak nr.4

Presidenten: Under debatten er det sett fram fire forslag. Det er:

- forslag nr. 1, frå Øystein Hedstrøm på vegner av Framstegspartiet og Høgre
- forslag nr. 2, frå Øystein Hedstrøm på vegner av Framstegspartiet
- forslag nr. 3, frå Morten Lund på vegner av Senterpartiet
- forslag nr. 4, frå Rolf Reikvam på vegner av Sosialistisk Venstreparti

Presidenten vil fyrst la votere over forslag nr. 2, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

V o t e r i n g :

Forslaget frå Senterpartiet blei med 87 mot 9 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 14.59.56)

Presidenten: Presidenten vil her la votere over forslag nr. 1, frå Framstegspartiet og Høgre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen om å avvikle statens eierskap i Statkorn ASA.»

V o t e r i n g :

Forslaget frå Framstegspartiet og Høgre blei med 69 mot 27 røyster ikkje vedteke.
(Voteringsutskrift kl. 15.00.18)

Presidenten: Presidenten vil så la votere over forslag nr. 4, frå Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen pålegge Statkorn Holding ASA å utarbeide en miljøstrategi for selskapet. Strategien skal synleggjøre hvorledes selskapet skal bli ledende på å ta vare på det ytre miljø, som blant annet begrensning i rømming.

Statkorn som verdensledende på fôrproduksjon må i miljøstrategien også vise hvorledes en gjennom en omfattende forskningsinnsats kan utvikle et fôr som

reducerer råstoff som har alternativ verdi som menneskemat.»

Arbeidarpartiet og Kristeleg Folkeparti har signalisert at dei støttar dette forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti vart vedteke med 69 mot 27 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.00.44)

Komiteen hadde tilrådd:

I

På statsbudsjettet for 2000 vert gjort følgjande endringar:

Kap.	Post	Formål:	Kroner
1170 (nytt)		Statkorn Holding ASA	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i> , vert l ø y v d med	10 000 000
	90	Ny egenkapital, vert l ø y v d med	1 200 000 000
5651		Aksjer i selskaper under Landbruksdepartementet	
	80	Utbytte, vert r e d u s e r t med	30 000 000
		frå kr 32 200 000 til kr 2 200 000	

II

Stortinget samtykker i at departementet som forvalter av statens aksjer i Statkorn Holding ASA, etter lov om allmennaksjeselskap § 10-14, får fullmakt til på generalforsamling i Statkorn Holding ASA å stemme for emisjonsfullmakt til styret i selskapet om utstedelse av det maksimale antallet nye aksjer i Statkorn Holding ASA som loven åpner for. Emisjonsfullmakten skal benyttes i forbindelse med en videre integrasjon mot oppdrettsleddet.

III

I forbindelse med de planer og disposisjoner som det er redegjort for i proposisjonen samtykker Stortinget til at den statlige eierandelen i Statkorngruppen knyttet til havbruksvirksomhet begrenses nedad til 34 pst. Stortinget samtykker til at reduksjon i statens eierandel kan skje som en kombinasjon mellom utvanning og direkte nedsalg. Stortinget samtykker til at kommende virksomheter noteres ved Oslo Børs.

IV

I forbindelse med den restrukturering av Statkorngruppen som måtte bli påkrevet gir Stortinget departementet fullmakt til å kunne ta standpunkt til slik restrukturering samt avgi stemme etter lov om allmennaksjeselskaper om dette på generalforsamling i Statkorn Holding ASA.

V o t e r i n g :

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 59 mot 35 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.01.09)

Vidare var tilrådd:

V

Stortinget ber Regjeringa sikre at det framleis er vedtektsfesta at hovudkontoret i Statkorn Holding skal vere lokalisert i Noreg.

VI

Stortinget ber Regjeringa sikre at det er vedtektsfesta at den statlege eigardelen i selskapet skal vere minimum 34 pst. Tilhøvet skal registrerast i VPS/aksjeeigarregisteret.

VII

Stortinget ber Regjeringa sikre at det i føremålsparagrafen er vedtektsfesta at selskapet skal ha ei aktiv rolle knytt til forskning og utvikling i marin sektor og oppdrettsnæringa.

V o t e r i n g :

S a k n r . 5

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 69 mot 27
røyster.

Referat

(Voteringsutskrift kl. 15.01.35)

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Møtet slutt kl. 15.05.
